פולע טאַבעלע פֿון דער מלוכה-לאָטעריע זעה זייט 14.

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 24 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 268	Łódź, Piątek, 18 listopada 1932 r.	צענטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י״ט מרחשון תרצ״ג	№ 268

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. :אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע

יודיש טעאטער פילהארמאניע

אנפיהרונג: א. בעזמאן און א. שטאקפעדער

היינט, פרייטאג 9 אוועד היינט, פרייטאג

גראנד = טעאטער = אוונט
יעדער

נאר איין מאל!
אין היינטיגען ווינטער-סעזאן

אזא גרויסע
טעאטראלע פאלקס-פערוויילונג

עס ווערט געשפילט:

1) דער געקויפטער חתן

קאמעדיע אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ

2) דאס חזנ׳דל — 2-טער אקט.

3) ליד און טאנץ

קאנצערט-קאנקורס:

רעגינא צוקער: 1) יוסל... 2) 7 גוטע יאהר.
3) איך דאנק דיר גאטעניו.
4) א יודיש יונגעל—פון דוד בייגעלמאן.

הערמאן פעניגשטיין: 1) א חזנ׳דל אויף שבת.
2) אל תשלכינו מלפניך.
3) אף ברי. 4) אהבת עולם.

בערטא זאסלאווסקא: פאלקס-לידער.

לעאן געטליכערמאן: ראמאנסען.

עווא שטאקפעדער און אייזענבערג:
קאמישע דועטען.

ליזא שלאסבערג: מאדערנע טאנגאס.

יוסף נייווירט: סופלעטען.

אנסאמבל:

די בעריהמטע סובריטעט

רעגינא צוקער

בעריהמטער ארטיסט און זינגער

הערמאן פעניגשטיין

בערטא זאסלאווסקא,
עווא שטאקפעדער,
ליזא שלאסבערג,
סאניא בעזמאן,
לעאן געטליכערמאן,
קארל צימבאליסט,
אהרן אייזענבערג,
יוסף נייווירט,
דוד האמבורגער.

רעזשיסער: ק. צימבאליסט. דירינענט: ל. זעלמאן.
טעכנ. לייטונג: ק. גוטמאן. סופלער: מ. אייזענבערג.

פאספארטוס און פרייקארטען אונבעדינגט אונגילטיג.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

פעלץ־ווארעס

עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל די נייעסטע מאדעלען, פון די ערשטע קוועלען אמעריקא און קאנאדא צו די נידריגסטע פרייזן

TYGER & GLATTER

פיעטריקאווער 43 און 29
טעל. 224-77 און 213-22

G. SZCZYBUK

ŁODZ, ul. PIOTRKOWSKA 61
telefon 24-000.

קאמיסיאן־לאגער
פון דער פעלץ־אויסארבייטונגס־פאבריק
„FURS", Wilno,
(S-ka B-cia Kirzner i D. Mickun)

אויף לאגער: נוטריעטן, סערס. אפאסטן. שווארצע אמעריקאנער אפאסן, וואלאבי, ברייטשוואנצן, ביבעראלן.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער ג׳ קונדשאפט, אז מיר האבען בעקומען דעם **אליינפערקויף** פון דער בעוואיסטער

גלאז־ און קרישטאל־פאבריק

J. STOLLE, Niemen

מיט זעמטליכע בעשטעלונגען, וועלכע וועלען ווערען סאליד און פינקטליך אויסגעפיהרט, בעטען מיר זיך צו ווענדען צו אונז.
מיט אכטונג

WARSZAWIAK i GURMAN

dawn. **Ćmielów**

Łódź, ul. Piotrkowska 31, tel. 156-89.

צו אלע דאמען־מאגאזין - שניידער־מייסטער אין לאדז

מארגען שבת, דעם 19/XI 1932 פונקט 6 אוונט קומט פאר אין פעראיין פאמארסקא 53

— א —

גרויסע אלגעמיינע פערזאמלונג

אויפ׳ן טאג־ארדנונג געפינען זיך זעהר וויכטיגע פראגען, ווי צ.ב.: בעפרייען כאלופניקעס פון אויסקויפען פאטענטען—בעפרייען פון פאדאטקעס און פערזיכערען כאלופניקעס אין קראנקען־קאסע.

וועגען די אלע פראגען וועלען רעפערירען די ח״ה: אדוו. ווייצמאן און פרנס גלאטמאן.

קומט פינקטליך און פערשפעטיגט נישט, ווייל עס איז זעהר דרינגענד.

די פערוואלטונג פון דאמען־מאגאזין שניידער־מייסטער־פעראיין אין לאדז, פאמארסקא 53

7136

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10, 1 — 2[30], od 6 do 8[30] w, w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

1932 X 1922

איבעראשענדע נייעס! א גרויסע פרעמיע פאר אלע עלעגאנטע הערען!
צוליב׳ן 10־יאריגן יובל פון ערשטקל. הערן־שניידער־אטעליער פון

לאדז

א.ח.קוטשינסקי, 3 פאמארסקא 3

האב איך בעשלאסען צו געבען א גרויסע פרעמיע פון זונטאג, דעם 6־טען נאוועמבער ביז׳ן 31־טען דעצעמבער 1932 פאר די יעניגע וואס וועלען זיך ביי מיר בעשטעלען: אנ׳אנצוג, א פאלטען, א פעלץ אדער א סמאקינג א.א.וו. מיט

25 פראצענט ביליגער

ד, ארבייט ווערט אויסגעפיהרט לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען. רעעלע בעהאנדלונג, פינקטליכע אויספיהרונג. מיט אכטונג

Mistrz krawiecki A. CH. KUCZYNSKI, Łódź, Pomorska 3.

יוגענט - סעקציע ביי „משמרת החולים"

שבת, דעם 19 ליסטאפאד, 5 א זייגער אוונט, קומט פאר אין די זאלען פון באר גדולה, פיעטריקאווער 35

א גראנדיעזער טיי־אוונט

א פערשטארקטער דזשאז - ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ע. זילבערשאץ.
די פערוואלטונג.

בריליאנטען, גאלד, זילבער און לאמבארד קוויטען קויף איך און צאהל די העכסטע פרייזען
בעזונ שטעקט אויף לאנער אלדער ארט ב ושוטעריע און גאלד־אויסארבייטונגען צו די ביליגסטע פרייזען מ. מיועס
לאדז פיעטריקאווער 30

DR. MED.
B. WINDZBERG
כירורגיע
און פרויען־קראנקהייטען
אלעע 1־מער מאי 16
טעל. 123-48
נעמט אן פון 1—2 און 5—8

נייעס! שיך נייעס!

צו וואס זאלט איהר זוכען ביליגע שיך צו ביליגע פרייזען, אז אין דער פירמע

א. אגורעק. לאדז

ul. Zawadzka 11

בעקומט איהר טייערע שיך צו ביליגע פרייזען

גערענקט דעם אדרעס: **A. OGòREK, ŁóDZ, ZAWA"ZKA 11**

אכטונג, האנדווערקער און קליינאינדוסטריעלער!

זונטאג, דעם 20־טן ד. ח. 8 אוונט קומט פאר אין אונזער לאקאל (פאלודניאווא 4)

א זעהר וויכטיגע פערזאמלונג

געווידמעט זעהר דרינגענדע און וויטיגע פראגען, מיט פאלגענדען טאג־ארדנונג: 1) זונטאג־רוה; 2) קראנקען־קאסע־פערזיכערונג; 3) וועגען ארט. 198 פון אינדוסטריע־געזעץ; 4) האנדעלס־ביכער; 5) הכנסה־שטייער.

בעמ. צוליב דער וויכטיגקייט פון טאג־ארדנונג, ווערען אלע האנדווערקער און קליין־אינדוסטריעלער געבעטען צאהלרייך צו ערשיינען.

עס ליגט אין אייער אינטערעס.

די פערוואלטונג פון צענטר. יוד. האנדוו. און קליין־אינדוסטר.־פערבאנד פון דער לאדזער וואיעוואדזטווא.

7099

טויזענדער דאלארען

גיט אמעריקא אויס אויף רעקלאמע גלויבענדיג אז אין דער רעקלאמע ליגט דער ערפאלג פון געשעפט דעריבער דארפט איהר וויסען, אז די שילדנמאלעריי

„ליטערא", שוו. יאקובא 5

וועלכע פיהרט אויס אלע ארט שילדען סאליד שנעל און שפאט ביליג בעקומט מען פערטיגע גרעסערע רעקלאמען אויף לייווענד און בריסטאל־מאוועל אויך קלענערע אפשריפטען און שילדלעך פאר יעטוועדער בראנזשע ווי גאלאנטעריע, קאלאניאל, מלעטשארניעס, פריזיער, שוסטער או״וו. אלעס פאר געצייכטע גיראשנס. איבעראויפס יעצט פאר די אנקומענדע הנאות זוימט נישט און בעשטעלט רעקלאמען. עס ווערט פון אונז צוגעטראכט אריגינעלע טעקסטען און אויפשריפטען.

7110

בעמ.: אויף פערלאנג (אויך דורך א פאסטקארטעל) קומט צו אייך א מענש אנגעהמען דאס בעשטעלונג מען איז ניט פערפליכט עס צו בעשטעלען. בעהאלט די אדרעס

אכטונג! אכטונג!

ווער עס וויל פאהרען אומזיסט קיין א״י זאל קויפען א״י׳דיגע פראדוקטען!

פאלגענדע פראדוקטען קען מען בעקומען:

ביהנען־האניג פון פאמעראנצען, עקאליפטוס־האניג (ספעציעל אויף הוסט), באקס־האניג (ספעציעל אויף אבסטרוקציע), שמן — דער פיינסטער ארץ־ישראל׳דיגער אליוון־אייל, זעהר גוט צום טרינקען (ספעציעל פאר נירען און גאל־שטיינער ליידענדע), עקאליפטוס און סעזאם־צוקער־לעך, כאלווע, מארמאלאדקעס, כאלווע און שאקאלאד, קאנפיטורען, אראנזשארע

פון 50 גר. אן בעקומט יעדער א באן. וועלכער קען געווינען א אומזיסטע רייזע קיין ארץ־ישראל. קומט און איבערצייגט אייך אין

ארץ־ישראל־געשעפט, שרודמיעסקא 1

דאנקזאגונג

דערמיט דאנקען מיר דעם סטארשע פעלדשער

ה׳ ב. יאסקאוויטש, פולנאצנא 4

פאר זיין אויסקורירען אונזער קינד פון א געפעהרליכער קראנקהייט. וואס די דאקטוירים האבען געגעבען א שוואכע האפנונג.

מיר ווינשען איהם ווייטערען ערפאלג און גליק אויפ׳ן מעדיצינישען געביט.

פאמיליע זענדעל
ציגעל־גאס 17

7138

אלע סארטען

ווייץ און מעהל

פון דער פירמע

„בארוך"

צו בעקומען אין פאלגענדע געשעפטען צו פאבריקס־פרייזען:

ס. שמולעוויטש, באלוצקי רינעק 1
פיבטשעווסקי (ניימאן), פולנאצנא 12
פראשקיער, וואלבארסקא 31
מ. ד. פרזעדבאוועק, פאלודניאווא 16
ברזעזינסקי (בעלכאטאווסקי), נארוטאוויטשא 31
ח. ב. קרעלל, אלעקסאנדריסקא 5 (מרדכי גבאיס גאס)
ווייבשטיין, זאוואדזקא 28.

אמביליגסטען און רעעלסטען קויפט מען

מעטאל־בעטען, מאטראצן אלערארט

קינדער־וועגעלעך

אין א גרויסען אויסוואהל ווירשימאטשקעס, אייזן־קאסטענס, פעלד־בעטען־פאטענט Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

J.B.WOŁK"WYSKI

פאבריקס־לאגער:

Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.

עקזיסטירט פון 1896.

פאלקס־אוניווערזיטעט

ביי דער ציון. ארגאניזאציע אין לאדז.

מארגען, שבת, 19/11, 8 אוונט

2 פארלעזונגען 2

1) אין לאקאל פון דער ציונ. ארג שרודמיעסקא 29
רעפערענט: רעד. א. לובאשיצקי (העבראיש)
טעמא: „תנועות השחרור המדיני בקורות ישראל".

2) אין לאקאל פון דער ציוניסט. אפטיילונג אויף אלטשטאט א. נ. „אגודת ציון" זגערסקא 28

רעפערענט: ד״ר ל. זילבערשטראם

טעמא: „ארץ־ישראל אלס מיטעלפונקט פון אונזערע שטרעבונגען זייט 2.000 יאהר".

זונטאג, 20/11, 8.30 אוונט—רעציטאציע־אוונט פון דיכטער א. פלאקסער.

7129

אכטונג!

נעעהרטע מחותנים, לעזט אויפמערקזאם!

דערמיט האב איך דעם כבוד זיך צו ווענדען צו אלע ג. מחותנים, וואס ווילען בעשיינען די שמחות און פערשאפען גרויס פערגעניגען די ג. געסט, זאלען אזוי פריינדליך זיין און אויפגעבען בעצייטענס די טערמינען פון די שמחות ביי דעם לאנגיעהריגען בעקאנטען און בעליבטען מוזיקער און יודישען קינסטלער י. טויבע, וועלכער וועט צוזאמען מיט זיין ערשטקלאסיגען ארקעסטער צופרידענשטעלען אלעמען. מיט אכטונג

י. טויבע, אל. 1 מאי 18

בעמערקונג: ס׳ווערען אויך אנגענומען פערוויילונגען. איך בעט זעהר מיר גיטיגסט די טערמינען פון די חתונות אויפצוגעבען, ווייל איך קען נישט וויסען, ווער עס האלט ביי חתונה מאכען. מ׳קען מיר אויך שרייבען דורך דער פאסט.

אויף פערלאנג פידעל, קלאוויר און דזשאז.

וויכטיג נייעס פאר מחותנים!

אויב איהר האלט ביי חתונה מאכען אייערע קינדער. נעהט נישט דינגען פריהער קיין זאל ביז איהר וועט נישט ערשט זעהען דעם פ״ש ערשטקלאסיגען רעמאנטירטען זאל צו

36 ווארשאווער זאל, פאלודניאווא 36

חתונות און וועלכער איז געווארען איינגעארדענט ספעציאל אויף פארציעס־חינוך׳ס און אויף פערשידענע פערוויילונגען. ענגליכסטע פרייזן. חתונות אויף די בעסטע בעדינגונגען צו זאל פאלודניאווא 36

צו אינפארמירען זיך טעגליך פון 7 פרי—10 אוונד אין ו׳

יין כשר!

בייער צעבבליק פון דער בעוואוסטער וויין= און מעהד=פאבריק

פירמע „פראגרעס"

גאטונגען אדער Nr.	קווארט 0.9	באטא-שאנקע 0 6	האלבע באטשאנק. 0.3	פירטעל ליטער 0,25	0.1
רייגער וויסן ראדז. וויין	1.90	1.35	–	0.55	0.25
שלש מאקאר	2.00	1.45	–	0.65	0.30
Nr. 6	2.25	1 60	0.85	0.70	0.35
Nr. 7	2.55	1.80	0.95	0.80	–
Nr. 8	2.80	2.00	1.05	–	–

אלע אנדערע סארטען ווינען זענען בעדייטענד רעדוצירט געווארען. צוליב דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע ג' קונדשאפט פון גרינעם מארק בעקומט מען אינזערע ווינען ביי ה' פולווערמאכער, גרינער מארק 6 טעלעפאן 150-78.

מיט אכטונג

ווילץ= און מעהד=פאבריק

אלטער מארק 2, טעל. 184-82

הורט-פערקויף נאר אין פאבריק אלטער מארק 2

איינצעל-פערקויף נאר אין פראנס-בעוועלב אלטער מארק 1.

1-טע בעמערקונג: פירמאווע פירטעל-ליטערדיגע פלעשלעך ווערט צוריקגעצאהלט 5 גר., ב טשענקעם און קווארטען פלאשען צו 10 גר. 2-טע בעמערקונג: סטעמפעל-מארקען וועקסלען אונ פאסט-מארקע, ווערט פערקויפט צו נאמינאל-פרייזען. 7144

וויכטיג ביי'עס

— פאר —

סוויטער= און טריקאטאזש= פאבריקאנטען!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז אונזערע

רייז=פערשלוסן

זענען נאר צו בעקומען ביי אונזער

אויסשליסליכען

פערטרעטער

הורט=גאלאנטעריע=געשעפט

ה. אפפעלבוים

לאדז, פולנאצנא 2

P.K.O. 68.384 טעלעפאן 142-92

פון 1.נאוו. זענען די פרייזן רעדוצירט

מיט אכטונג Zjednoczone fabryki Spinaczy Błyskawicznych

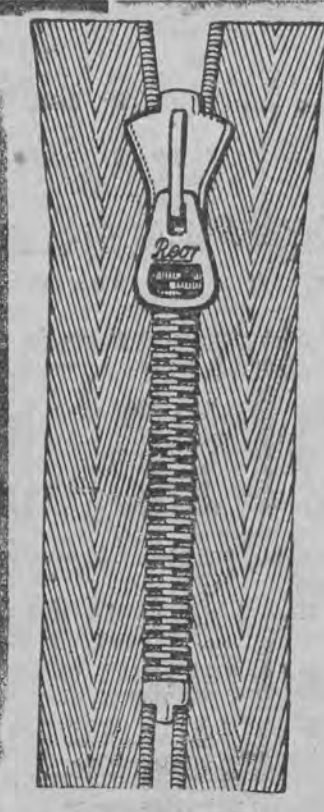

שיילטלעך

בעקומט מען ביי הערש

סקווערא 15.

נור אין „באר איזאק"

64 פיעטריקאווער 64

קענט איהר אויסנוצען די געלעגנ-הייט צו בעקומען די געשמאקסטע

—— מיטאגען ——

פון 3 שפייזען 1 זל.

אווענדברויטען 60 גר.

פון פערשידענע שפייזן פאר

קומט און איבערצייגט אייך!

ענערגישע יונגע לייט

קענען פערדינען ביי פערקויפען אין געשעפטען און גלייכצייטיג אנגעהמען בעשטעלונגען אויף א יעצט געברויכבאר רעקלאמע-ארטיקל. קאפיטאל ניט נויטיג. אפערטע אין רעדאקציע פאר M. D. S. 7109

בעקאנטמאכונג

די פערוואלטונג פונ'ם טאפעצירער = צעך אין לאדוש מאכט בעקאנט אלע מיטגלידער, דאס זונטאג דעם 20-טען ד.ח 7 א זייגער אווענד צום ערשטען טערמין און 8.30 צום צווייטען טערמין ילטיג ביי יעדער צאהל מיטגלידער, קומט פאר

א גענעראל=פערזאמלונג

מיט וואהלען פון א נייער פערוואלטונג און דער בעטייליגונג פון א פארשטעהער פון דער מאכט.

אייגאנג נאר נעגען איינלאדונגען. 7015

Dr. Schweig

זאוואדזקא 6, טעל. 215=01

צוריקגעקעהרט

נאכ'ן אויסלאסעווען

די שוהל=לאמפ

פון דער באלוטער שוהל האט געוואונען נומער 185 און דער בעטרעפענדער ווערט געבעטען זיך צו מעלדען צום קאמיטעט. 7078

בעקאנטמאכונג.

זייענדיג אלס פערוואלטונגס-מיטגליד אין דער סעקציע פון די פאזנער מארק-פאהרער בין איך ארויסגעטרעטען צוליב דער נישט טאקטישער האנד לונג פון ה' שפייזער.

גלייכצייטיג בין איך שולדיג 50 זל. און איך וויל זיי אבגעבען, נור איך האב נישט וועמען עס צו געבען, ווייל דער ה' שפייזער איז מעהר שולדיג ווי 50 זל. מיט אכטונג שמחה קירשבוים.

אויגען=קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פיעטריקאווער 90, טעל. 221=72

[נע]המט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפט[ייק]ע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 1–9 [א]ון 4 ביז 7.30 אווענד. 1640

פאר אלד, ביזשוטעריע

צלאמבארד-קוויטעם

די העכסטע פרייזען

אלילדא/...יאלקא, פיעטריקאווער 7

מזל טוב א הארציגען מזל-טוב ווינ-שען מיר

ה' דוד וואסערמאן און פרוי

צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן

ביינוש

מיט פרל. מאניא ראזענבלום

און דעם יונגען פאר ווינשען מיר א גליקליך צוזאמענלעבען 7081

משה שמחה גאלדבערג און פרוי.

אונזערע הארציגע וואונשען די ח"ח

מאליע קראמע

און הערשל פושעוואזשניק

צו זייער שמחה.

קעלבער - ארבייטער-סעקציע ביים פליישער-ארבייטער-פאראיין

ב. יאסעלעוויטשא 16.

צו דער פערלאבונג פון מיין ברו-דערן-זוהן

ה' נתן ריבאק

מיט פרל. מלכה ווארשאווער

ווינש איך א הערצליכען מזל טוב זאל אייער לעבענס-וועג מיט בלומען בע-צירט זיין 7070

טאנטע: בלומה ריבאק.

צו דער חתונה פון אונזער ליבע פריינדין

פרל. שפרינצע ווייצבערג

מיט ה' לייזער ליבעסקינד

ווינשען א הערצליכען מזל טוב און א גליקליך צוזאמענלעבען. 7116

פייגה און יאקוב גאר.

צו דער פערלאבונג פון

פרל. פעלא סוסעק

מיט ה' מאנדעל ריפשטיין

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט 7122

פאמיליע גאטעסגנאדע

און אבראם גאטעסגנאדע.

מזל טוב א הארציגען מזל טוב ווינשען מיר אונזער חשוב'ן פערוו. מיטגליד

לייבל לעווקאוויטש און פרוי

צום געבורט פון זייער זונדעלע און מיר ווינשען זיי צו האבען פיל נחת און א גרינגע דערציהונג

חבורה „כנסת צעירים"

לאדז, פעפער-גאס 17.

מזל טוב צו דער פערלאבונג פון אונזער חשובן מיטגליד

ה' יוסף גאלדפארב

מיט פרל. פערל ליס

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט

חבורה „כנסת בחורים"

לאדז, פעפער-גאס 17.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינדין

פרל. פאלא ליס

מיט ה' יוסף גאלדפארב

ווינשען מיר פיל גליק, זאל אייער נייער לעבענס-וועג מיט רויזען בעצירט זיין

שלמה ראלניצקי, מינדל זילבערבערג, מרדכי גאלדפארב, געניא מינק, אדעלא מינסקא, סאלא געדיגער, חניגא פאכעל, רחל זשעלאנקא.

צו דער פערלאבונג פון אונזער גע-עהרטע פריינדין

פרל פאלא ליס

מיט ה' יוסף גאלדפארב

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און עוויגעס צופרידענהייט

מאניא מינסקא, פאלא סקורא, בראניא מינסקא, מאיר ויסמאן, חיימ'ל מינסקי, הערשל ראזענבוים משה פייווישעוויטש, פרץ זיסער. פנחס סאנדיק. 7137

„לינת=הצדק". לאדז צעגעלניאנא 17

דער פיזיקאליש טעראפישער קאבינעט

איז טעגליך טעטיג פון 11–1 און 4–6 אווענד און געפינט זיך אונטער'ן אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעציאליסט. קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, סאללוקס, עלעקטרישע בעדער.

Dr. med. J. BETTE

ספעציאליסט פון אינערליכע און קינדער = קראנקהייטען

Piotrkowska 6, tel. 144-95

נעמט אן פון 8–11 פריה און פון 4-9 נאכמ.

צו די געעהרטע ה"ה גנבים!

נעכטען האט מען מיר פון מיין וואוינונג בזשעזשינער 19 ארויסגע'גנב'עט 2 הערען-פאלטאס 2 דאמען-פאלטענס און 2 טישטיכער.

איך בעט די ה"ה גנבים מיר דאס צוריקצו-געבען געגען א בעלוינונג מעהר וויפיל איהר וועט דערפאר בעקומען. דיסקרעציע געוויכערט.

זיך צו ווענדען שריפטליך קאנסטאנטינער 3 הלעפפיש אדער טעלעפאניש 18-211 א גאנצע וואך א חוץ שבת און זונטאג.

Hurtowy skład

na Łódź i woj. Łódzkie

J. FRENKIEL, ul. Piotrkowska 40.

היינט און פאלג. טעג!

די עקזאטיש - שעהנע SYLWIA

די וואונדער-שעהנע SYDNEY

העלדין פון פילם „גרויסשטעטישע גא-סען" ענטציקט און איבעראשט מיט איהר שעהן שפיל אין מייסטערווערק א. נ.

גיהנום פון א פרוי

אין די איבריגע ראלען:

GENE RAYMOND און WYNNE GIBSON

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און אקטואליטעטען פון לאנד.

אנהויב אין געווענל. טעג 4.30 נאכמ., שבת און זונטאג 12.30 בייטאג.

הנחה-בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען.

דער זאל איז בעהייצט.

די נייע טאנץ-שולע

פון ב. ליבאוויטש

פאלודניאווא 36

הויבט אן א נייעם קורס, אבער נאר מיט יודישע געזעלשאפט לאנג און קורץ-בעקליידעטע.

איינשרייבונגען פון שילערינס און שילער קומען פאר טעגליך פון 7 ביז 10 אווענד. שבת און זונטאג פון 11 פריה ביז 10 אווענד.

מיט אכטונג

דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער

ב. ליבאוויטש.

לעהרערס

מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיי-לען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטא דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

שוו. יאקובא 12, רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

מעז גרייט זיך צו די וואהלען

וואס מיר דייטשלאנד? וואס מיר היטלער? כאפען זאל איהם א נישט גוטער.
בעסער וועל איך מיר פערזארגען
איצט אויף ווינטער מיט א פוטער.

אויב שוין יא א פוטער קויפען
גוט און בילינג און בעקוועם
איז דאס נאר ביי ל. ב. פעפער,
וועלכער האט דעם בעסטען שם.

דארט אויף וווסכאדניא 42
איז אנ'אויסוואהל גאר פערהאן
פון די פוטערווארג די שעהנסטע
פאר א פרוי און פאר א מאן.

מיט ל ב. פעפערן צו האנדלען
האלט מען פשוט פאר א גליק
ווער ס'בעזוכט זיין לאגער איינמאל
געהט שוין לעדיג נישט צוריק.

ער האט די שענסטע קאראקילען
פאקען, קרעטען, טכויכען אויך
ביי ל. ב. פעפער ווערט געארבייט
אז עס פלאקערט. ס'געהט א רויך.

נאר אויף וווסכאדניא 42
גיכער ברודער, נישט פערגעס
פון דער לאנג-בעליבטער פירמע
צו פערשרייבען דעם אדרעס.

Dr. Med.

JÓZEF IZYKSON

Południowa 9 — Telefon 210-75

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקה. שפראך- און שטים-שטערונגען.

נעהמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

3 pokoje z kuchnią

przy ul. Cegielnianej, słoneczne z wygodami, elektrycznością, gazem i telefonem

zaraz do oddania.

Oferty sub. „J. S." do administracji. 890

פאָן-פּאַפּען-רעגירונג איז דעמיסיע

בערלין, 17. (ספ. טעל.) די בעראַטונגען פון דייטשען קאַבינעט האָט געדויערט 3 שעה. פינף אַ זייגער פאַרנאַכט איז כאַנצלער פאַפּען אוועקגעפאָרן צום פּרעזידענט הינדענבורג און איהם איבערגעגעבן די דימיסיע פון גאַנצען קאַבינעט.

די דימיסיע איז אָנגענומען געוואָרען.

היטלער האָט אָפּגעוואָרפען פאַפּענס איינלאַדונג וועגען אַ געשפּרעך.

בערלין, 17. (ספ. טעל.) נעכטען האָט הינדענבורג אויפגענומען די אָנפיהרער פון די ריכטונגען. שבת וועט אויפגענומען ווערען היטלער.

בערלין, 17. (ספ. טעל.) אין די אינפאָרמירטע קרייזען שמועסט מען, אַז הינדענבורג שטעהט אויפ'ן שטאַנדפּונקט אַז דער נייער קאַבינעט דאַרף זיין אַ פּרעזידיאַלער קאַבינעט. אויך די אויסערליכע פּאָליטיק בלייבט אָהן ענדערונג. מיניסטער נויראַט זאָל ווייטער בלייבען אויסערן-מיניסטער.

שאַרפע באָיקאָט-אַקציע געגען יודן אין וואַרשע

ווערט אנגעפיהרט פון ענדעקישע סטודענטן

וואַרשאַ, 17. (טעלעפאָניש). נעכטען האָבן ענדעקישע סטודענטן אָנגעהויבן אַ באָיקאָט-אַקציע געגען יודישען מסחר. אויף אַ גאַנצע ריי גאַסען האָבן זיי נעכטען פאַרשפּרייט פלוג-בלעטער אין וועלכע די קריסטליכע בעפעלקערונג ווערט אויפגעפאָדערט נישט צו קויפען ביי יודען.

אויף מיאַדאָווע גאַס איז געקומען צו אַ געשלעג צווישען אַ גרופּע סטודענטן און יודען, איין יוד איז אַרעסטירט.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער באָיקאָט-אַקציע האָבן זיך די יודישע סוחרים פון דער מיאַדאָווע גאַס געווענדעט צום דעפּ. ווישליצקי מיט דער בקשה ער זאָל אינטערווענירן ביי דער מאַכט.

דעפּ. ווישליצקי האָט אינטערווענירט ביים אינערן-מיניסטער אַז ביים רעגירונגס-קאָמיסאַר פאָדערנדיג מען זאָל קאָנפיסקירן די העצערישע פלוג-בלעטער.

איבער דער שטאָט זענען נאַכדעם אַרויסגעשיקט געוואָרען פּאָליציי-פּאַטרולען וועלכע זאָלן שטערן די באָיקאָט-אַקציע.

געדענק-טאָוועל פון וואצלאַווסקי'ן אַראָבגענומען געוואָרען פון דער אוניווערזיטעט-געביידע

אויף דער פאַראָרדנונג פון וואַרשאַווער רעגירונגס-קאָמיסאַר

וואַרשאַ, (יט"א טעלעפאָניש). אויף דער פאַראָרדנונג פון רעגירונגס-קאָמיסאַר האָט די פּאָליציי אַראָפּגענומען דעם געדענק-טאָוועל פון וואַצלאַווסקין וואָס איז אויפגעהאַנגען געוואָרען פון די ענדעקישע סטודענטן אויף דעם אוניווערזיטעט בנין. דער געדענק-טאָוועל האָט געהאַט אַ יודען-העצערישען אינהאַלט.

עס איז נישט קיין סוד, פון וואס דער זייף בעשטעהט

דער עיקר'דיגער ווערט פון דעם זייף איז די ווירקונג, וואָס ער האָט אויף דער הויט — די ווירקונג ווידער איז אָפּהענגיג פון די בעשטאַנד-טיילען, פון וועלכע דער זייף ווערט אויסגעאַרבייט. דערפאַר מעלדען מיר אייך, געעהרטע פרוי, אַז ביים אויסאַרבייטען דעם זייף Palmolive בענוצען מיר נאָר פרוכט-אייל פון פּאַלמעס און קאָקאָס-ניס — און קיינע שום אַנדערע פעטסען. די דאָזיגע אייל מישען מיר צוזאַמען לויט אונזער אייגענעם רעצעפּט, וואָס ווערט געהאַלטען שטרענג בסוד. און טאַקע אָט די ספּעציעלע פאַרהעלטניש ביים צוזאַמענמישען האָט דאָס אַזאַ גוטע ווירקונג אויף דער הויט.

דער מילדער שוים פון דעם זייף Palmolive דרינגט אַריין אין יעטוועדער קלענסטער פאָר און בעזייטיגט אינגאַנצען דעם שטויב און שמוץ — גלייכצייטיג מאַכט ער די הויט אידעאַל ווייך און עלאַסטיש. מען דאַרף זיך דעריבער נישט וואונדערן, וואָס אויף דער גאַנצער וועלט איז נישטאָ אַזאַ טואַלעט-זייף, וועלכער זאָל זיין דורך אַלעמען אַזוי רעקאָמענדירט און זאָל פאַרקויפט ווערען אין אַזוינע ריזיגע סכומען ווי Palmolive.

Mydło PALMOLIVE gr 90

WYRABIANE W POLSCE

יודיש קאַמעראַל-טעאַטער — אַלעע 1-טער מאַי 2.

יודיש דראַמ. טעאַטער אין ווילנע — ווילנער טרופּע — יאָר XVII — אָנפיהרונג: מ. מזאה.

אויפ'ן פאַרלאַנג פון פּובליקום נאָר נאָך 2 טעג

היינט, פרייטאג אין שבת, 9.15 אָוונט און שבת, 4 נאָכמ. (צו פּאָפּולערע פּרייזן)

בונט אין אויסבעסערונגס-הויז

אַ היינטצייטיק טעאַטער-שטיק אין 3 אַקטן

מחבר: פּעטער-מאַרטין לאַמפּעל. יידיש: מ. מ. רעזשי: יעקב ראָטבוים.

מאָנטאַג, דעם 21-טן ד. ח. באַנייונג די **ברויטמיל** (דער טויבער) פון ד. בערגעלסאָן

אכטונג! די נאָענטסטע טעג ווערט באַנייט: „פּרנסה" — קאָמעדיע פון ה. גאָטעספעלד „אָרעמע מרוכה" — פון ה. ריווקין. מאַז, ווייב און ר' וואַלוציע קאָם פון ה. קאַטאַיעוו

בילעטן אין ה' טעג פאַרשטעלונגען צו בעקומען טעגליך פון 5 אַ זייגער אָוונט אין קאַסע פון טעאַטער.

אדמ. אָנפיהרונג: ב. אָס.

1-טער קלאַנג-קינא-טעאַטער **Splendid** נאַרוטאָוויטשאַ 20

היינט און פאָלג. טעג! דער רוהם פון פּוילען — דער קעניג פון די טענאָרען **Jan KIEPURA**

אין פילם, וואָס פּוילען האָט נאָך ביז יעצט נישט געזעהן

„דאָס ליד פון דער נאַכט"

אין דער פרויען-ראָלע: **MAGDA SCHNEIDER**

די לידער ווערען אויסגעפ. אין דער פראַנצויזישער, איטאַל-יענישער און פּוילישע שפּראַכען.

אָנהייב פון די סעאַנסען: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 בייטאָג. פּאַספּאַרטוס, הנחה-קופּאָנען און פרייקאַרטען — אונגילטיג.

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דעם ג' פּובליקום, אז מיר

פאַרדינגען אונזער עלעגאַנטע איינגאָרדענטע זאַלען

אויף באַלען, מאַסקאַראַדען, ראַוטען, אָווענדען, פריהמאָרגענס קאָנצערטען, פאַרלעזונגען א. ז. וו.

מיר בעמערקען העפליך, אז ס'איז דאָ צו דיספּאָזיציע אויפ'ן אָרט אַ קוך, פּלאַטערן, גלאָזוואַרג, פּאָרצעלאַן, וועש א. ז. וו.

מיט אכטונג

די דירעקציע פון טעאַטער „CALA"

שרודמיעסקאַ 15, טעל. 32-33

מיר בעטען וואָס פריהער זיך צו רעזערווירען טערמינען.

זאַל פילהאַרמאָניע — טעל. 213-84 — טעל. 213-84

דאָנערשטאָג, דעם 24-טען נאָוועמבער ד. י. 8,30 אָוונט

געזעגנונגס-קאָנצערט

אָוונט פון לידער און אָפּערע-אַריעס

Wittorio WEINBERG

בעקאַנטער זינגער — באַריטאָן פון דער אָפּערע „La Scala" אין מעדיאָלאַן.

— פּראָגראַם: —

1. a) I. Pizzetti: Pasterze, b) G. Caccini: Amarilli. 2. a) G. Verdi: Arja z op. „Traviata", b) G. Rossini: Arja z op. „Cyrulik Sewilski". 3. Pieśni hiszpańskie a) J. Serrano: Te quiero, b) B. Calleja: Granadinas. 4. a) O. Respighi: Mgły, b) E. Bloch: Przystań. 5. Pieśni arabskie, hebrajskie i żydowskie: a) S. Rozowski: Zod Zadatni (pieśń miłosna z okolic Jordanu), b) I. Weinberg: Pieśń arabska (Tekst według koranu), c) J. Eugel: Omrim ieschno erez, d) N. Nardi: Aiuma (Autentyczna pieśń z Jemenu), e) M. Milner: Ad ana Adonai, f) L. Liow: A Dudele.

ביים פּיאַנאָ: פּראָפ. לודוויג פישמאַן.

בילעטען פון 1 ביז 5 זל. שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

היינטיגע פאַרלעזונג פון ד"ר ווילהעלם פאַלעק

מאָרגען שבת אָוו. וועט דער בעקאַנטער פּרעלעגענט קעניגער פון דער פּוילישער ליטעראַטור וו. פאַלעק רעפערירען אויף ד.ט. „וויספּיאַנסקי דער קעמפער מיט די חסרונות פון זיין דור".

העברעאישע אָוונט-קורסען אין דער ציוניסטישער אָפּטיילונג אויף אַלטשטאָט — „אַגודת ציון" זגערסקאַ 28.

די לימודים הויבען זיך אָן זונטאָג. עס וועלען געעפענט גרופּען פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע. מינימאַלער אָפּצאָהל. איינשרייבונגען ווערען ווייטער אָנגענומען אין „אַגודת ציון" זגערסקאַ 28 פון 8 ביז 10 אָוונט.

העברעאישע אָוונט-קורסען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

עס זענען שוין טעטיג 6 גרופּען פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע. אין די נאָהענטסטע טעג ווערט געעפענט אַ נייע גרופּע פאַר אָנפאַנגער.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין ציוניסטישען ביוראָ שרודמיעסקאַ 29.

פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרב. פּאַרטיי „התאחדות" שרודמיעסקאַ 20.

מאָרגען שבת 8.30 אָוו. וועט ד"ר וו. פאַלעק רעפערירען א.ד.ט. סט. וויספּיאַנסקי דער קעמפער מיט די חסרונות פון זיין דור", (צום 25-טען יאָהרצייט פון זיין טויט). בעמערקונג: די צוהערער דאַרפען קומען בעצייטענס נאָכ'ן אָנהויב פון רעפעראַט וועלען אין זאַל פון די רעפעראַטען קיין נייע צוהערער נישט צוגעלאָזען.

העברעאישע אָוונט-קורסען אין „בני ציון" ציוניסטישע אָפּטיילונג אין ראַיאָן פון גזייערס מאַרק.

עס ווערען געעפענט גרופּען פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע. די למודים הויבען זיך אָן זונטאָג. דער אָפּצאָהל איז אַ מינימאַלער. איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין „בני ציון" רזשגאָווסקאַ 7 פון 7 ביז 10 אָוונט.

הספריה „עבריה" ע"י ההסתדרות הציונית בלודז יתחת הנהלת „המרכז העברי", ע"ש י.ב. שמחוני.

אוסף ספרים גדול בכל מקצועות הספרות העברית. פתוחה לקוראים בימי א', ג' ה' בשעת 8—10 בערב. מוציאה ספרים לקריאת בתשלום מינימלי. — 7125

אָוונט-שול א.ב. פון ב. באַראַכאָוו, שרודמיעסקאַ 7

די איינשרייבונגען אין דער אָוונט-שול האָבען זיך שוין אָנגעהויבען, ס'ווערען געלערנט יודיש, פּויליש, חשבון, נאַטור פּאָליטישע עקאָנאָמיע און עספּעראַנטאָ. דער שכר-לימוד איז אַ זעהר צוגעגליכער. די עקזאַמענס קומען פאָר זונטאָג: ד. 20-טען ד.ח. האַלב 9 אָוונט. פאַרשרייבען קען מען זיך יעדען טאָג חוץ פרייטאָג און שבת פון 8 ביז 10 אָוונט אין שול. — די פאַרוואַלטונג.

MASZYNA TRYKOTARSKA

(Strückmaschine)

Dubied 8 mało używana, nowy system, do sprzedania okazyjnie. Kopernika 21, m. 6. Oglądać można od 12 do 3 godz.

מעלדונגען

אויפמערקזאַם שניידער-אַרבייטער מיטגלידער פון פראָפ. שניידער-אַרב. - פאַראיין, זשעלאַזנאַ 10.

זונטאָג דעם 20 ד.ח. 5 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין אייגענעם פאַראיינס-לאָקאַל אַב'אויסעראָר. ענטליכע מיטגלידער-פאַרזאַמלונג. טאָג-אָרדנונג: אויספיהרליכער בעריכט פון די צווישען פאַראיינס-אונפאַרהאַנדלונגען וועגען נייאיינגונג פון אַלע לאָדזער שניידער-אַרבייטער, אַלע אונזערע חברים ווערען געבעטען פּינקטליך צו קומען.

מיט חבר-גרוס די פאַרוואַלטונג.

צו דער פאַרזאַמלונג וועלען צוגעלאָזען ווערען נאָר פאַראיינס-מיטגלידער.

שטרענגע וואך איבער טראצקי'ן

בעת זיין אויפהאלטען זיך אין גריכישען פארט

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט טראצקי בעקומען די ערלויבניש צו קומען אויף א האך צייט קיין דענעמארק, וואו ער וועט האלטען עפענטליכע פארלעזונגען. טראצקי איז ארויסגעפארען אויף דער איטאליענישער שיף „פראגא", ער פאהרט אונטער'ן נאמען — לעוו סעדאוו — (סעדאוו איז דער בינאמען פון זיין פרוי,) אויפ'ן וועג האט זיך די שיף פערהאלטען אין גריכישען פארט פירעוס. איצט אין מען מודיע פון אטענער פרעסע וועגען טראצקיס אויפהאלט אין גריכישען פארט.

פאר דער צייט, וואס די שיף האט זיך געפונען אין פארט, זיינען ארויסגעגעבען געווארען זעהר שטרענגע פאליציי-אישע פארארדנונגען. טראצקין איז פערווערט געווארען צו פערלאזען זיין קאבינע און פאר זיין טיר זיינען אוועקגעשטעלט געווארען צוויי קרימינאל-פאליציאנטען. די גאנצע געגענד ארום דער שיף איז געווען געהיטען בעזעצט מיט קרימינאל-בעאמטע.

אלע פרובען פון די רעפארטערן און די פרעסע-פאטאגראפען צו זעהען טראצקין זיינען ניט צוגעלאזט געווארען אין דעם ריקזיכטסלאזען ווידערשטאנד פון דער פאליציי. ענדליך איז געלונגען אייניגע זשורנאליסטען צו דערלאנגען טראצקין א צעטעל מיט די פאלגענדע פראגען:

„ווי פיהלט איהר זיך?

„צי גלויבט איהר נאך אלץ אין דער וועלט-רעוואלוציע?

„צי איז דער באלשעוויזם פאר רוסלאנד א וואוילטאט, אדער ניט?"

טראצקי האט געענטפערט מיט א בריוועל, אין וועלכען ער האט געשריבען:

„איך פיהל זיך איינגאנצען גוט, דאגעגען ענטפערן אויף די צוויי אנדערע פראגען איז שווער. אויף צו געבען אן אויספיהרליכען ענטפער, וואלט איך געדארפט ענטוויקלען מיינע אנשויאונגען און דאס וואלט געדויערט דריי-פיר טאג. איך פאהר קיין קאפענהאגען, און אויב איהר וועט מיר צושיקען אייערע פראגען, וועל איך גערן ענטפערן.

טראצקי פאהרט מיט דער שיף קיין מארסעל פון דארטען פאהרט ער איבער פראנקרייך קיין דונקירכען און פון דארט מיט דער שיף קיין קאפענהאגען. פראנקרייך האט טראצקין ערטיילט די טראנזיט-וויזע.

ווי מען גיט איבער, זאל טראצקין נאך דער פארלעזונג אין דענעמארק פאהרען אויך קיין שוועדען און נארוועגען.

א"י-אדמיניסטראציע אין פערגאנגענעם יאהר

בעריכט פון דער מאנדאט-מאכט

לאנדאן (יט"א).

דער קאלאניאל-אמט האט ערשט איצט פערעפענטליכט דעם בעריכט, וועלכען די בריטישע רעגירונג האט פארגעשטעלט דער מאנדאט-קאמיסיע וועגען דער אדמיניסטראציע פון א"י אין 1931.

ענדערונגען אין דער אדמיניסטראציע

דער בעריכט הויבט זיך אן מיט דער נאמינאציע פון סער ארטור וואוקאפ אלס הויך-קאמיסאר פון ארץ-ישראל, דער רעזיגנאציע פון נארמאן בענטוויטש פון זיין אמט אלס גענעראל-פראקוראר פון דער א"י-רעגירונג און עטליכע אנדערע אדמיניסטראטיווע שנויים.

עפענטליכע זיכערקייט

רעדענדיג וועגען עפענטליכער זיכערקייט, שטעלט פעסט דער בעריכט, אז עס זיינען דאס יאהר נישט פארגעקומען קיין ערנסטע אונרוהען. בלויז דעם 23. אויגוסט איז, אין רעוואלטאט פון העצארטיקלען אין דער אראבישער פרעסע, אין שכם פארגעקומען א דעמאנסטראציע געגען דעם, וואס די איזאלירטע יודישע ישובים דיספאנירען מיט פערזיגעלטע געוועהר-קעסטען. פאליציי האט געמוזט מאכען געברויך פון געוועהר און 2 פערזאנען זיינען פערוואונדעט געווארען. 11 פערזאן זיינען ארעסטירט געווארען.

די פאליטיק פון דער מאנדאט-מאכט

דער בעריכט דערמאהנט וועגען מאקדאנאלד-בריף צו ד"ר ווייצמאן און וועגען דער נאמינאציע פון מר. פרענטש און ברענגט דערביי דעם טעקסט פון פאספילד-דאקומענט וועגען ענטוויקלונגס-פלאן.

וואס שייך די שריט, וואס זיינען זייט 1920 אנגענומען געווארען צו זיכערן דעם מאנדאט-ארטיקעל וועגען העלפען שאפען די יודישע נאציאנאל-היים אין א"י, ווערט אין בעריכט בלויז געזאגט, אז די דאזיגע שריט זיינען גענוי ארומגערעדט געווארען אין בעריכט פאר'ן יאהר 1930.

ווייטער ווערען אין בעריכט געבראכט דאטען פון דער פאלקס-צעהלונג פון יודישער אימיגראציע א. א. און עס ווערט מיטגעטיילט, אז די א"י-רעגירונג פערהאנדעלט איצט מיט דער אגזעקוטיווע וועגען געפינען א פארמולע פאר פערגרעסערען דעם יודישען אנטייל אין די עפענטליכע ארבייטען.

די יודישע אגענץ

אין פערשידענע פראגען, צוו. אנד. אימיגראציע און פאלקס-צעהלונג, האט די א"י-רעגירונג זיך בעראטען מיט דער יודישער אגענץ. ווייטער ווערען געבראכט ציפערן פון די אויסגאבען פון דער אגענץ אין א"י. באזונדערע קניות פון קרן-קימת, דרום-אוש- און איר-גאנצע ערטער פון דער א ע ק פינאנציעלע שוועריגקייטען האבען אונגינסטיג געווירקט אויף די יודישע פאנד-זאמלונגען און דעריבער זיינען אויך געפאלען די ארבייטס-מעגליכקייטען אין א"י. גלייכצייטיג האבען שוועריגקייטען פאר קאפיטאל-אינוועסטיציעס אין אנדערע לענדער גורם געווען, אז טייל קליין-קאפיטאליסטען האבען פערזוכט אינוועסטיציע-מעגליכקייטען אין א"י. דאס רוב איז דער דאזיגער קאפיטאל אינוועסטירט געווארען אין בוי-אונטערנעהמונגען. עס האבען זיך פערקלענערט די אינוועסטיציעס אין פרדסים.

די אגודת-ישראל האט געפאדערט פאר זיך סעפאראטע קהלות. די רעגירונג האט די פאדערונג נישט געקענט באנוגענען און איז צופרידען, דאס אין די יודישע קהלה-רעגולאציעס איז נישטא גארנישט אזוינס, וואס זאל שטערען די פרייהייט פון די אגודה-מיטגלידער. אדער זאל זיי שטערען אין זייער טעטיגקייט אויף זייער אייגענעם שטייגער.

באדען-פראגען

אין דעם יאהר זיינען נישט געמאכט געווארען קיין גרויסע טראנזאקציעס פון אקער-באדען. יודען האבען איינגעקויפט אין דעם יאהר ווייניגער באדען ווי אין וועלכען עס איז פון די לעצטע עטליכע יאהר. ס"ה האבען יודען איינגעקויפט 41.226 דונאם באדען, דאס פון העכער 22 טויזענד פון יודישע פערקויפער.

ארבייטסלאזיגקייט

עס בעשטעהען נאך אלץ גרויסע שוועריגקייטען ביים זאמלען צופערלעסיגע סטאטיסטישע דאטען, וועגען דער ארבייטסלאזיגקייט. מען האפט, אז עס וועט געבען צופרידענשטעלענדע רעזולטאטען דער איצט-בעטראכטעטער פאלקסצעהלונג און זאמלען די דאזיגע דאטען. אויב די פינאנציעלע וועלען עס ערלויבען, וועט בעשטימט ווערען א ספעציעלער אמט אויף זאמלען ארבייטסלאזיגקייט-ציפערן.

הן צווישען אראבער, הן צווישען יודען איז די ארבייטסלאזיגקייט אין משך פון יאהר געווען א בעדייטענדע. בעמערקענסווערט איז געווען דער יוואוקס פון דער ארבייטסלאזיגקייט אין די יודישע לאנד-ישובים און צווישען פרויען.

די אראבישע ארבייטסלאזיגקייט איז געווען אמגרעסטען זומער-צייט. יודישע ארבייטסלאזיגקייט איז דורכ'ן יאהר געווען א רעלאטיוו-קאנסטאנטע און האט אויסגעמאכט 8 אדער 9 פראצ. פון דער יודישער ארבייטענדער בעפעלקערונג.

די א"י ווירטשאפט

די סטאביליטעט פון דער עקאנאמישער סטרוקטור, וואס איז אויסגעבויט געווארען אין א"י אין דעם קורצען פעריאד פון 10 יאהר, קומט צום אויסדרוק אין דער פעסטקייט, מיט וועלכען דאס לאנד שטעלט זיך ענטקעגען דער וועלט-ארומנעהמענדער דעפרעסיע. נישט קוקענדיג אויף דער ירידה אין פערשידענע ווירטשאפטליכע געביטען איז פון דער אנדערער זייט אין די הויפט-אינדוסטרי-צווייגען (פאמעראנצען, צעמענט און אייל) פערצייכענט געווארען ווידערליכע פארטשריט.

אנדערע פראגען אין בעריכט

אין אנהויב פון בעריכט ווערט געמאכט די בעמערקונג, אז אין הסכם מיט דער פאדערונג פון דער מאנדאט-קאמיסיע, וואס איז געקומען צום אויסדרוק אין קוועסטיאנער וועגען א"י-מאנדאט, ווערט צום ערשטען מאל אין דעם איצט-פארגעלעגטען בעריכט די פראגע פון דער יודישער נאציאנאל-היים בעהאנדעלט אלס ערשטער פונקט.

דער בעריכט בעהאנדעלט נאך א רייה אנדערע פראגען, ווי ארגאניזאציע פון דער אדוואקאטור, סטאטיסטיק וועגען דער שטערבליכקייט א. א.

צום בעריכט זיינען בייגעלעגט א רייה דאקומענטען, ווי די כותל-מערבי-רעגולאציע, דאס ביר-גערשאפטס-געזעץ און די בילאנסען פון די קאנצעסיעס פון רוטענבערג (עלעקטריפיקאציע) און נאוואמייסקי (ים-המלח).

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנקה

צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32

נעמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אווענד. זונטאג פון 9—11 בייטאג.

רעוואלוציעס וועגען קאמאינטערן

מאקדאנאלד דערצעהלט וועגען זעהר וויכטיגע דאקומענטען

לאנדאן, 17 (ספ. טעל.). אויף דער לעצטער זיצונג פון פארלאמענט האט פרעמיער מאקדאנאלד ערקלערט, אז לויט די ידיעות, וועלכע ער בעזיצט, האבען די ענגלישע קאמוניסטען בעקומען אן אויפטראג פון דריטען אינטערנאציאנאל ארויסצורופען שטרייקען און עקסצעסען סיי אין ענגלאנד סיי אין אינדיען. די דאקומענטען וועגען דעם געפינען זיך אין בעזיץ פון אויסער'ן-מיניסטעריום, די ווערען איצט גענוי שטודירט און אויסגעפארשט און דאן וועט די ענגלישע רעגירונג ציהען פון דעם פאקט, די געהעריגע קאנסעקווענצען.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר

אויערען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2. אין כעלמי פון 8—9 פריה.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" אנפיהרונג: א. בעומאל און א. שטאקפעדער.

דן בעליבטע סוברעטין **רעגינא צוקער** | בעריהמטער ארטיסט און זינגער **הערמאן פעניגשטייך**

מיט'ן גאנצען אויסגעצייכנעטען אנסאמבל.

היינט, פרייטאג, מארגען, שבת, 9 אווענד, צום 9 און 10 מאל די פרעכטיגע קאמעדיע מיט געזאנג און טענץ

ג' געקויפטער חתן

אין 3 אקטען פון קאלמאנאוויטש.

אין די הויפט-ראלען: רעגינא צוקער און הערמאן פעניגשטייך.

באנק לאדו זינגט די העריליכע נומערן: (זאג עס מיר נאך אמאל... (געה מאך, אז עס מאכט זיך נישט...

היינט, פרייטאג, ווערט געגעבען נאך דער פארשטעלונג: 1) דאס הונ'דל (2-טער אקט) 2) א גרויסער קאנצערט-קאנקורס.

שבת, 4 בייטאג—צו בילינע פרייזען, אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג די מעלאדישע אפערעטע 25 נומערן געזאנג

א גן-עדן פאר צוויי

אין 2 אקטען מיט א פראלאג.

הויפט-ראל: „בערטשיק" פיהרט אויס הערמאן פעניגשטיין.

רעזשיסער: ק. צימבאליסט, דיריגענט: ל. זעלמאן, טעכנ. ליטונג: ק. גוטמאן, סופלער: מ. אייזענבערג.

אבטונג: מאנטאג, ד. 21-טן, 9 אווענט 4-טע פאפולערע פארשטעלונג

פרייזען פון 50 גר. ביז 1.70

צום ערשטען מאל אין דעם סעזאן- די פאפולערע אפערעטע

„רומענישע חתונה" הויפט-ראל דבורה—רעגינא צוקער, מאטקע — הערמאן פעניגשטיין.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע".

רעוומאטיקער

און נערוועז-ליידענדע

זאלען אין זייער אייגענעם אינטערעס אויספרואוען די טאגאל-טאבלעטקעס. טאגאל שטילט די שמערצען, אונשעדליך פארן הארץ, מאגן און אנדערע ארגאנען. פראווט אויס און איבערצייגט אייך אליין: פארלאנגט אבער תמיד נור אריגינאלע טאגאל-טאבלעטקעס.

צו באקומען אין אלע אפטייקען

די נייעסטע פערפומען

און אלערליי

אין- און אויסלענדישע

קאסמעטיק

עמפפעהלט

צו קאנקורענץ-פרייזען

די מאדערנסטע פערפומעריע

J. DRUKIER

ZAWADZKA 5, TELEFON 175-92

פאר אנגראסיסטען — ספעציעלער ראבאט

הערט און דערזעהט!

מאכט א סוף צו די פערלעגענע שמייערעז

אין אונזער ווירטשאפטליכער פובליציסטיק און אין די ארויסטרעטונגען פון די פעראנטווארטליכע רעדאקטארען לאזט זיך איצט בעמערקען א נייע ערשיינונג: דאס איז די פאדערונג צו ליקווידירען די ריזיגע סומען פון די פערלעגענע שטייערען. ניט לאנג צוריק זענען מיר אויף די שפאלטען פון אונזער צייטונג ארויסגעטראטען מיט דעם פראיעקט ווי אזוי ראדיקאל צו לעזען די פראגע פון די פערלעגענע שטייערען דורך ערקלערען אן אמנעסטיע פאר די סוחרים און אינדוסטריעלער. אויף דער סעסיע פון סיים איז ארויסגעטראטען דער יודישער קאלא מיט דער פאדערונג אפצושאפען די פערלעגענע שטייערען. די פאדערונג איז ארגומענטירט געווארען דורך קלוגע מאטיווען, גענומען פון לעבען. דער פארשלאג פון קאלא איז בעשטאנען דערין, אז עס זאלען אנולירט ווערען די שטייער-חובות פאר די יעניגע שטייער-צאהלער, וועלכע האבען אין יאהר 1930 דערגרייכט אן אומזאץ, וואס איז נישט גרעסער פאר 30,000 זלאטעס, פאר אט די צאהלער זאלען אנולירט ווערען די חובות ביז סוף יאהר 1929. פאר די צאהלער, וועלכע האבען אין יאהר 1930 נישט געהאט קיין גרעסערען אומזאץ ווי 15000 זל. זאלען אנולירט ווערען די שטייער-חובות ביז'ן יאהר 1930, פאר אלע אנדערע שטייער-צאהלער זאלען די חובות אנולירט ווערען ביז'ן יאהר 1928. דער פראיעקט בעציהט זיך אויך אויף די חובות פון פאטענטע, שטראפען און פראצענטע.

א פאר טאג נאכדעם ווי ס'איז איינגעלאסען דער פראיעקט פון יודישען קאלא איז דער לייטער פון „לעוויאטאן" ה' וויעושביצקי אויך ארויסגעטראטען מיט א פראיעקט פון לעזען דאס פראבלעם פון די פערלעגענע שטייערען. אויך ער האלט, אז די פערלעגענע שטייערען זענען ביים היינטיגען טאג א פאזיציע, וועלכע עס איז אוממעגליך איינצומאנען און אזוי ארום זענען די נאר א מניעה אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון ווירטשאפטליכען לעבען. דער פראיעקט פון „לעוויאטאן" גייט אין דער ריכטונג, אז יעדער, וואס וועט איינצאהלען א געוויסע סומע פון א שטייער, וועלער 90 פראצענט פון דער סומע גערעכענט ווערען פאר הונדערט פראצ. פון שטייער, די איבעריגע 10 פראצענט וועלען געהן אויף צו דעקען די געזעליגע סומע פון די פערלעגענע שטייערען. אויב איינער איז נישט שולדיג קיין שטייערען, וועלען די צעהן פראצענט איהם פערדעכענט ווערען אלס איינגעצאהלטע קאנטא פון די קינפטיגע שטייערען; ער וועט אויף די צעהן פראצענט קריגען א באן, מיט וועלכען ער וועט קאנען אין צוויי יאהר ארום צאהלען דעם געהעריגען שטייער.

גלייכצייטיג איז ארויסגעטראטען די לאדזער האנדעלס-קאמער מיט אן אייגענעם פראיעקט פון רעגולירען דאס פראבלעם פון די פערלעגענע שטייערען. עס האט אויך גענומען א ווארט דער פעראיין פון די טעקסטיל פאבריקאנטען, ארויסרוקענדיג דעם אינטערעסאנטען פראיעקט, אז פערזאנען, וועלכע זענען פעראנטווארטליך פאר'ן שטייער פון אן אונטערנ... וועלכע זיי האבען אמאל געפיהרט און וועלכע איז איצט נישט טעטיג, זאלען בעקומען א געוויסען מאראטאריום ביים איינצאהלען די פערלעגענע שטייערען פון איינקונפט, פון אינדוסטריע און פון פערמעגען אונטער'ן בעדינג, אז זיי וועלען ווידער אויפנעהמען די ווירטשאפטליכע טעטיגקייט און אז זיי וועלען ווייטער צאהלען די שטייערען רעגולער. די פראצענטער און די שטראפען פאר די פערלעגענע שטייערען וואלטען אין דעם פאל געווארען אנולירט. פון די לויפענדע שטייערען וואלטען גערעכענט געווארען הנחה-פראצענטער. פאר נעלעגענע וואלטען בעטראכט געווארען שטייערען פון אינדוסטריע און פון פערמעגען ביז'ן יאהר 1930 איינשליסליך, פון איינקונפט ביז'ן יאהר 1931.

נעהמענדיג אין בעטראכט, אז די לאנדווירטשאפט, הגם מיט א דינען קול, פאדערט אויך, אז די פערלעגענע שטייערען זאלען אנולירט ווערען, וועלען מיר בעקומען א בילד פון דער פולער סאלידאריטעט פון דער גאנצער געזעלשאפט אין אט דער פראגע. איבעריגענס גיט זיך מסתם אויך דאס פינאנץ-מיניסטעריום אפ א דין יחשבון, אז ס'איז אן אוממעגליכע זאך איינצומאהנען אט די שטייערען, וועלכע בעטרעפען העכער א מיליארד זלאטעס, פון די אומזאצען ארער אפילו פון פערמעגען פון דער געזעלשאפט. צי וואלט אלזא נישט געווען בעסער, ווען די מלוכה וואלט געפטערט א געפעהרליכע און אונגוטיגע פיקציע פון שטייער-חובות אויפ'ן פאפיר, וועלכע זענען בלויז א לאסט אויף די פוס פון ווירטשאפטליכען לעבען און זיי ברענגען בלויז דערצו, אז דער בירגער בעקומט אנ'אונווילען צו צאהלען אויך די לויפענדיגע שטייערען? צי גיבען זיך ביי אונז אפ די מאסגעבענדע ספערען א דין יחשבון, אז דער אפטימיזם אדער אפילו ענטוזיאזם, וועלכען אזא פעראָרדנונג וואלט אהן ספק ארויסגערופען, איז אזוי טייער אין אונזערע צייטען פון אפאטיע און קריזיס פון צוטרוי, אז דער ווערט פון אזא שטימונג איז בעדייטענד גרעסער פאר א מיליארד זלאטעס פערלעגענע שטייערען?

ווי"ר.

דער פאליטישער מאמענט

די אייראפעאישע מלוכות פאדערען מאראטאריום ביי אמעריקא אויף די קריגס-חובות

עס דערנעהנטערט זיך דער טערמין, ווען די אייראפעאישע מלוכות דארפען צאהלען זייערע קריגס חובות אין אמעריקע. אין ערגעץ אפשר רופט די דאזיגע פראגע נישט ארויס אזא אינטערעס אין דער עפענטליכער מיינונג ווי אין ענגלאנד, וועלכע האט אין פערלויף פון די לעצטע צוויי הונדערט יאהר אויסערגעווהנליך אפגעהיט איהר פרעסטיזש אויפ'ן געביט פון קרעדיט. איבעריגענס די אונגעהויערע רייכקייט פון ענגלאנד און איהר פיהרענדע ראלע אין דער וועלט-ווירטשאפט האבען געשטעלט ענגלאנד אין אן אויסנאהמס-לאגע. פאר די לעצטע צוויי הונדערט יאהר האט ענגלאנד נישט געוואוסט, וואס עס איז אזוינס אפענער אדער בעהאלטענער מלוכה-באנקראט, בעת שוין אין פאריגען יאהרהונדערט האבען פיל שטארקע מלוכות נישט אויסגעמיטען דעם דאזיגען שווערען גורל פון צו זיין באנקראט.

ס'איז אנגענומען צו מיינען, אז מלוכה-באנקראט פאסט נאר דאן, ווען די געגעבענע מלוכה קאן נישט מעהר צאהלען איהרע חובות. דאס איז נישט אינגאנצען ריכטיג אפילו ווען די מלוכה בעט מ'זאל איהר פראלאנגירען די צאהלונגען פון די פראצענטער אויף די חובות, האבען מיר שוין פאר זיך א פאל פון באנקראט. די לאגע פון דער מלוכה ווערט נאך ערגער דערמיט, וואס זי האלט פאר מעגליך זיך צו ווענדען צו איהר קרעדיטאר מיט'ן פארשלאג ער זאל אויספארשען איהר פינאנציעלע לאגע און צאהלונגס-פעהיגקייט.

און ענגלאנד האט זיך דעצידירט.

דער ענגלישער אמבאסאדאר אין וואשינגטאן האט איבערגעגעבען דעם אויסערן-מיניסטער די ענגלישע נאטע וועגען די מלחמה-חובות.

די ענגלישע רעגירונג האלט, אז די איצטיגע פינאנציעלע פערפליכטונגען צווישען די מלוכות מוזען רעווידירט ווערען. די ענגלישע רעגירונג האט דערביי די איבערצייגונג, אז מען דארף האנדלען שנעל און זי גלויבט, אז די פעראייניגטע שטאטען וועלען געפינען א מיטעל וואס גיבער אנצוקניפען אונטערהאנדלונגען מכוח דעם ענין.

די איצטיגע נאטע האט אבער דערוויל א קלענערן באלדיגען ציל. דעם 15 דעצעמבער דארף ענגלאנד צאהלען א ראטע אויף איהר חוב צו אמעריקע. ס'איז אבער שווער צו האפען, אז פאר די עטליכע וואכען זאל מען בעוויזען צו דערלעדיגען אזא קאמפליצירטען ענין.

די לאנדאנער קאבינעט ווען זי האט זיך געפונען פאר ערנסטליכע שוועריגקייטען, האט זי, כדי קאנען פיהרען איהר ארבייט אהן מניעות, אויסגעהאלטען די צאהלונג פון די סומען, וואס איז געקומען פון די מלוכות, וועלכע האבען אנטייל גענומען אין דער קאנפערענץ. די ענגלישע רעגירונג האט, אז די זעלבע פראצעדור וועט אויך איצט ווערען אנגעווענדעט, און זי פערלאנגט, אז די ראטע פון 15. דעצעמבער זאל אפגעלייגט ווערען אויף א שפעטערדיגען טערמין, ווען עס וועט דערגרייכט ווערען א פערשטענדיגונג.

די ענגלישע נאטע מאכט א שטארקען איינדרוק מיט דער קאטעגארישקייט פון טאן, וואס דערלאזט גארנישט קיין אפזאג מצד אמעריקע. דערפון קאן מען דרינגען, אז פאר דער נאטע זענען שוין געפיהרט געווארען מינדליכע אונטערהאנדלונגען און ענגלאנד האט דערביי בעקומען א צוזאג, אז דער ענטפער וועט דאס מאל זיין א פאזיטיווער.

דאסזעלבע וואס ענגלאנד האט געטון אויך פראנקרייך. דאס אויסערן-מיניסטעריום האט פערעפענטליכט די נאטע, וואס איז איבערגעשיקט געווארען צו דער אמעריקאנער רעגירונג מכוח די מלחמה חובות.

די נאטע זאגט, אז פראנקרייך האט שוין געבראכט די שווערסטע קרבנות אבי איינהאלטען דעם שלום אין אייראפע. בעת די ווירטשאפטליכע און פינאנציעלע שוועריגקייטען שטערען די נארמאלע בעציהונגען צווישען די פעלקער, אין אלע מוזען זיך אנשטרענגען, כדי די דאזיגע אומרוהיגקייטען צו בעזייטיגען.

נאך אט דער הקדמה קומט דער תמצית: די פראנצויזישע רעגירונג לייגט פאר אנהויבען אונטערהאנדלונגען מכוח רעגולירען די פראגע וועגען די מלחמה-חובות און ביז וואס ווען, כדי מען זאל קאנען רוהיק פיהרען די אונטערהאנדלונגען, זאל אמעריקע דערוויל געבען א מאראטאריום אויף די ראטעס, וואס פראנקרייך האט אין דער נאהנטער צייט צו צאהלען. די נאטע בערופט זיך דערביי אויף לאזאן, אז דארט האט מען אויך אזוי געהאנדעלט.

דארף מען זיך רעכענען מיט דעם אויסגאנגספונקט. די פראגע וועגען מאראטאריום איז דאך לכתחילה געשטעלט געווארען נישט דורך ענגלאנד אבער פראנקרייך, נאר דורך אמעריקע. דער הויפטאיניציאטאר פון מאראטאריום איז געווען הובער. דער דאזיגער אומשטאנד לינדערט די לאגע פון ענגלאנד אין הינזיכט פון קרעדיט-פרעסטיזש. די פינאנציעלע וועלט האט, ווייזט אויס, די מיינונג אויפגענומען מיט א געוויסער קאלטבלוטיגקייט ... קורס פון פונט שטערלינג איז אביסעל געפאלען. ביי אנדערע בעדינגונגען וואלט דער קורס בעלישען בעדייטענד מעהר. מען דארף זיך דערמאהנען, אז אין פאריגען יאהרהונדערט פלעגען ... ידיעות ווענען דעם, אז די אדער יענער מלוכה בעט מ'זאל איהר פראלאנגירען די חובות, קאטאסטראפאל ווירקען אויף דער וואלוטע פון דער געגעבענער מלוכה. אבער אין אונזערע צייטען זענען א עלע זאכען טעגליך אויפ'ן סדר היום. איבעריגענס איז דערויף פערהאן א געוויסע מאראלישע בעגרינדונג. פאר די לעצטע יאהרען קוקט מען אויף די קריגס-חובות מיט אנדערע אויגען ווי אין נייצעהנטען יאהרהונדערט. די עפענטליכע מיינונג פון פיל לענדער איז צוגעוואוינט געווארען צום געדאנק, אז די קריגס-חובות אין אמעריקע וועלען פריהער אדער שפעטער אנולירט ווערען. ווייטער בעטראכט די עפענטליכע מיינונג די קריגס-חובות אלס קריגס געווינס פון די פעראייניגטע שטאטען, וועלכע זענען אזוי אויך געווען בעצייכנט ווי פון קריג.

בכלל זענען מלוכה-באנקראטען נאכ'ן קריג געווארען א גאנץ געוועהנליכע ערשיינונג. אין דער אמתען האבען דאך כמעט אלע מלוכות אין דער אדער אין יענעם פארם ערקלערט זיך פאר באנקראט.

אויף וויפיל מען בעציהט זיך איצט צו דער דאזיגער ערשיינונג פיל מעהר טאלעראנט, איז צו זעהן פון דעם אומשטאנד, וואס פאר די לעצטע יאהרען האלט מען אפילו נישט פאר נויטיג איינצושטעלען קיין אינטערנאציאנאלען קאנטראל איבער די מלוכות, וועלכע האבען זיך ערקלערט פאר באנקראט. אבער פריהער פלעגט יעדער באנקראט ברענגען מיט זיך אן אינטערנאציאנאלען קאנטראל. אין דער הינזיכט פלעגען די מלוכות-קרעדיטארען זיין אהן רחמנות. ס'איז גענוג א שטייגער אנצווייזען אויפ'ן קאנטראל, וואס איז איינגעשטעלט געווארען איבער טערקיי, גריכענלאנד און אנדערע מלוכות. דערביי פלעגען די מלוכות-קרעדיטארען זיך אויסבעהמען דאס רעכט יעדעס יאהר צו פערהאלטען א טייל פון די מלוכה-הכנסות ביי דער באנקראטירטער מלוכה. איצט מיידט מען אויס אנצווענדען אזעלכע אויסנאהמס מיטלען. ס'איז געשאפען געווארען אין דער וועלט אזא שווערע פינאנציעלע לאגע, אז מען קאן נישט בעטראכטען די מלוכות, וואס האבען זיך ערקלערט פאר באנקראט, אלס פריוואטע באנקראטען, וועלכען מען פרובט איצט אין אלע לענדער אריינצוזעצען אין טורמע. ס'האט זיך געענדערט דער בעגריף וועגען א באנקראטירטער מלוכה און וועגען דער בעציהונג צו איהר מצד די קרעדיטארען.

מען קאן אננעהמען, אז די פעראייניגטע שטאטען וועלען איינגעהען אויפ'ן פארשלאג פון ענגלאנד און פראנקרייך און קיין אנדערע אויסוועג האבען זיי אייגענטליך נישט. אבער דאס בעדייט דעם אנהויב פון דער פולשטענדיגער אנולירונג פון די קריגס-חובות אין אמעריקע. ענגלאנד האט גענומען אין איהרע הענד די איניציאטיוו צו לעזען אט דאס וויכטיגע וועלט-פראבלעם. ענגלאנד האט זיך אין דער הינזיכט נישט געגעבען מיט איהר פרעסטיזש. די בעדינגונגען זענען איצט אזעלכע, אז אפילו אזעלכע פינאנציעל מעכטיגע מלוכות, ווי ענגלאנד און פראנקרייך, קאנען נישט זיין צו איבערקלויבעריש.

די אקציע וועגען מאראטאריום אויף די קריגס-חובות אין אמעריקע האט זיך נישט אפגעשטעלט אויף ענגלאנד און פראנקרייך, נאך אט די צוויי לענדער איז געקומען פוילען. צו דער אקציע זאל זיך צוטרעטען טשעכאסלאוואקיי און איינציגע אנדערע לענדער. זי טראגט אלזא אן אלגעמיין-אייראפעאישען כאראקטער, אונטערגענומען געווארען איז די אקציע דירעקט נאך די וואהלען אין אמעריקע, נאכ'ן זיג פון רוזוועלט'ן. איצט ווארט די וועלט דערויף, וואס ס'וועט זאגען וועגן דער דאזיגער אזוי וויכטיגער פראגע דער נייער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען.

טיפען ארום לעוו טאלסטאי

דושאן מאקאוויצקי, דער דאקטאר פון טאלסטאי'ס פאמיליע, א טעמפער מענש און גרויסער אנטיסעמיט

ארום דעם פריוואטען לעבען און די בעציהונגען פון דעם גרויסען רוסישען שריפטשטעלער און דענקער לעוו טאלסטאי צו די, וועלכע האבען איהם ארומגערינגעלט, איז שוין פערהאן א גאנצע ליטעראטור פון מעמוארען, ערינערונגען, טאג-ביכער א. ד. גל.

דעם גרעסטען אינטערעס האבען ארויסגערופען לעצטענס די ערינערונגען פון אלעקסאנדרא לוואוונא, טאלסטאי'ס טאכטער. א חוץ די שטריכען, וועלכע ערקלערען דעם אזוי גערופענעם „שטרייט" צווישען איהרע עלטערען ד. ה. צווישען טאלסטאי'ען מיט זיין פרוי סאפיא אנדרעיעוונא, זענען אין די דאזיגע ערינערונגען פערהאן א גאנצע רייהע כאראקטעריסטיקעס פון די פערזאנען, וועלכע האבען ארומגערינגעלט טאלסטאי'ען, מענשען, פרויען, ווייטע, נאהנטע, וועלכע דער גרויסער טאלסטאי האט געדולדיג פערטראגען.

צווישען די דאזיגע טיפען איז איינע עקזאנט די פיגור פון דעם דאקטאר „דושאן פיעטראוויטש מאקאוויצקי.

ביי זיך אין דער היים אין טשעכאסלאוואקיי, איז ער צוזאמען מיט זיין פריינד שקארוואן געשטאנען בראש פון דער טאלסטאי-בעוועגונג, האט איבערגעזעצט און ארויסגעגעבען טאלסטאי'ס ביכער און צוליב דעם איינציגע מאל געקומען קיין רוסלאנד אין יאסנאיא פאליאנא. איינמאל איז דער טאכטער פון טאלסטאי'ען, מאריא לוואוונא געקומען אין קאפ אריין אן אוממעגליכער געדאנק פארצולעגען דעם דאזיגען דושאן פיעטראוויטש מאקאוויצקי ער זאל פערבלייבען אין יאסנאיא פאליאנא. ער האט זיך נישט געלאזט בעטען און פערבליבען צווישען טאלסטאי'ס ארומיגע ביז צום טויט פון גאון.

דושאן פיעטראוויטש איז געווען א טעמפער פערשוין, נאר כאטש ער האט זיך גערופען „דאקטאר" האט ער אין מעדיצין גארנישט פערשטאנען.

טאלסטאי האט זיך גוט געקענט אויף דעם דאזיגען טיפ, און דאך האט ער איהם געדולדעט לעבען זיך און נישט פערטריבען.

„דושאן איז א הייליגער", פלעגט זאגען טאלסטאי, „נאר אזוי ווי קיין פולשטענדיגע הייליגע איהם אויך געשטראפט מיט א חסרון — ער זול עס נישט קיין יודען".

און ווירקליך, דושאן פיעטראוויטשעס גאריש פנים פלעגט אננעהמען א פערקשנ'טען און ביי זען אויסדרוק, ווי באלד מען פלעגט אנהויבען רעדען וועגען יודען. ער האט ליב געהאט די „נאוואיע ווערמיא" (בעוואוסטע יודען-פרעסערישע צייטונג אין צארישען רוסלאנד) און מענשיקאוו'ן, ווייל זיי האבען געהעצט געגען יודען; ער פלעגט פרובען אריינצוהערען טאלסטאי'ען, איהם אונטערצורוקען מענשיקאווס ארטיקלען. אין זיין טעמפען האס איז ער געווען אויסגעהאלטען און פערעקשנ'ט, ער פלעגט קיינמאל גאר נישט קוקען ביי קיין יודען און שטרענג פעראורטיילט אלעקסאנדרא לוואוונא, ווען זי פלעגט אריינגעהן אין א יודיש געוועלב:

„א, אלעקסאנדרא לוואוונא, אלעקסאנדרא לוואוונא! א שאנדע, א שאנדע! פלעגט ער זאגען, „נאכוואס קויפען ביי יודען? פארוואס נישט שטיצען אייגענע, יודען האבען דאך אונז אויך פיינד, זיי וועלען זיך אייך באלד אויפ'ן קאפ זעצען"!

אפילו מאריא לוואוונא, וועלכע האט איהם איינגעלאדען, האט אינגיכען פערשטאנען, אז דאס איז אן עם-הארץ, א דאקטאר, וואס האט נישט קיין אהנונג אין מעדיצין און האט איהם אויפגעהערט מיטצונעהמען אין איהר אמבולאטאריע. אויך די קראנקע האבען איהם אינגאנצען נישט פערשטאנען.

„איהר וועט געבען דעם קינד וואס מעהר שאקאלאד", קלאפט ער אריין עפעס א באבע, וועלכע איז געקומען מיט א קראנק קינד. אלעקסאנדרא לוואוונא ערקלערט איהם געדולדיג, אז די באבע האט אליין אויף איהר לעבען קיין שאקאלאד נישט געזעהען און קאן דאס פאר איהר קינד נישט קויפען, זי האט דערצו נישט קיין מיטלען. אבער דעם דאזיגען דאקטאר איז געווען שווער אין עפעס צו איבערצייגען, ענדליך האט ער דאך נאכגעגעבען און אויסגעצייגען געגען דער ענגלישער קרענק אנ'אנדער מיטעל.

„ארבעס קאכט, ארבעס-זופ"!

„אפשר עפעס פראשקעס"? האט זיך געפעסען די גויע. דושאן האט אבער זיך אזוי צושריגען אויף איהר, אז זי האט שיער נישט געחלש'ט פאר שרעק.

אין אנ'אנדערען פאל, ווען עס איז קראנק געווארען עפעס א בעקאנטע פויערטע, איז טאלסטאי, אלעקסאנדרא לוואוונא און דער „דאקטאר" געגאנגען בעזוכען די קראנקע. זי האט שטארק געהוסט. דער נאריישער דושאן האט אנגעשיט א היפש ביסעל דאווער-פראשעק און פערארדנעט:

„דריי מאל אין טאג אויפ'ן שפיץ מעסער"...

אלעקסאנדרא לוואוונא האט פארגעלעגט: אפשר, אפשיטען אין פראשקעס? „מען דארף נישט", האט אפגעהאקט דער דאקטאר.

אויפ'ן צווייטען טאג איז געקומען צו לויפען דער קראנקערס קינד „די מאמקע שלאפט, שלאפט, מיר קענען זי נישט דערוועקען", האט דאס קינד מיט טרערען דערצעהלט.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז די פויערטע האט פערשטאנען אויפ'ן „שפיץ מעסער" אזוי, אז זי האט אין משך פון טאג אויסגעטרונקען די גאנצע מעדיצין... מען האט די קראנקע קוים דערמינטערט.

דער דאקטאר דושאן מאקאוויצקי האט נישט ליב געהאט קיין יודען, אבער אויך קיין שלום נישט געהאלטען מיט די פויערים און זיין זעהר גראב בעגאנגען מיט זיי. נאך א גראבער בעהאנדלונג פון עפעס א פויער פלעגט ער אבער חרטה האבען...

אין דער אמבולאטאריע איז אמאל געקומען א פויערטע, וועלכע האט געליטען פון קרעץ. זי האט זיך די גאנצע צייט געקראצט.

„קראצ זיך נישט", האט אויף איהר אנגעשריגען דושאן. די קראנקע האט אויפגעהערט, אבער אין א מינוט ארום ווידער זיך פערגעסען און אנגעהויבען קראצען דאס קראנקע ארט, דאן איז דער „הייליגער" דושאן צו צו איהר און איהר דערלאנגט א פעסטען פאטש אין פנים.

(ווייטער זעה 14-טע זייט).

לאדז, 18 נאוו. 1932

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 18 נאוו. 1932

אהן הייליגקייטען

קלאנגען און אפקלאנגען

פון לעא קעניג

די סאוויעטישע פרעסע איז ברוגז געווארען אויף זייער אייגענעם יוסטיץ־קאמיסאר, קרילענקא, דערפאר, וואס עס האט גענוצט דאס ווארט „הייליג" אין איינעם פון זיינע לעצטע דעקרעטען.

און מיינט איהר, ער האט גענוצט דאס ווארט הייליג בנוגע איינער פון די אלטע בורזשואזע הייליגקייטען — אסור! דאס וואלט געווען אינ׳ם היינטיגען רוסלאנד א א חטא, פאר וועלכען מען ווערט נישט סתם ברוגזליך, און מען בעט זיך באלד איבער. ער האט נישט גענוצט דאס ווארט הייליג נישט אין שייכות מיט וועלכער עס איז רעליגיע, אדער אפילו נישט אין שייכות מיט וועלכער עס איז קונסט.

מיט דעם ווארט הייליג האט ער בעצייכענט דאס אייגענטום וואס געהערט צום גאנצען כלל, צו דער גאנצער היינטיגער סאוויעטישער געזעלשאפט, „דאס אייגענטום פונ׳ם פראלעטאריאט איז הייליג און די אלע וואס וועלען גנבענען פונ׳ם כלל וועלען פון היינט אן ווייטער אמשטרענגסטען בעשטראפט ווערען".

און דאך איז מען אויף איהם ברוגז געווארען, פאר וואס ער האט בענוצט דאס ווארט „הייליג" אפילו בנוגע די גיטער פון דער קאמונע.

מיר דאכט זיך, אז דער קלייניגער פאקט איז מעהר ווי כאראקטעריסטיש פאר אונזער צייט, ער איז כמעט ווי סימבאליש; נישט נאר זענען א סך הייליגקייטען שוין צושמעטערט געווארען ביי א גרויסער טייל פון דער היינטיגער מענשהייט, נאר אט דער פראצעס פון צושטערונג האט זיך ערשט אנגעפאנגען...

און וואס ס׳איז נאך וויכטיגער: נישט נאר אינ׳ם היינטיגען רוסלאנד נאר אפילו אין די לענדער וואו עס הערשען נאך אלע אונזערע געירשנטע אפיציעלע און נישט אפיציעלע הייליגקייטען, איז שוין דער נאאיווער און טיפער גלויבען אין זיי שטארק אונטערגעגראבען...

מען רעדט נאך אויטאמאטיש פון הייליגקייטען, מען דינט זיי אויטאמאטיש, אבער דער ראציאנאלער גייסט, וועלכער דרינגט אלץ מעהר און מעהר אריין אין אלע שיכטען און ווינקעלעך פונ׳ם היינטיגען לעבען האט שוין צושטערט די נאאיוועטעט, דאס אמת׳ע און פשוטע גלויבען אין הייליגקייטען.

אין די לענדער און אין די שיכטען וועלכע פרעטענדירען צו זיין אונזער אוואנגארד, די טרעגער פון דער בעססערער צוקונפט, שעהמט מען זיך שוין אפילו מיט׳ן ווארט הייליג; אפילו ווען עס ווערט אנגעווענדעט צו עכט פאזיטיווע און ראציאנאלע ערשיינונגען.

נאך וואס לייקענען: דאס ווארט הייליג איז שוין געווארען פסול אין דער שפראך פון א נאר־דערנע מענשען. וואס פאר א מאדערנער מענש וואגט עס שוין בעוואוסטזיניג זיך צו בענוצען מיט דעם ווארט?

אמת, עס כאפט זיך נאך ארויס דאס ווארט (אפילו ביי א סאוויעטישען קאמיסאר), און ס׳איז נישט קיין וואונדער: טויזענדער יאהרען ווי מענשען האבען דאס ווארט געברויכט; טויזענדער יאהרען ווי מענשען האבען זיך געשאפען און געדינט צו די פאלשע און אמת׳ע הייליגקייטען.

איז דעריבער נאטירליך אז דאס ווארט און דער בעגריף זאל נאך לאנג געברויכט ווערען. אבער בעוואוסטזיניג שעהמט זיך שוין דער היינטיגער ראציאנאלער מענש צו בענוצען דאס ווארט.

וואס פאר א מאדערנער שרייבער אדער קינסטלער וועט זיך עס נישט שעהמען צו בענוצען דאס ווארט הייליגע קונסט צום ביישפיל וואס איז ערשט נעכטען אזוי אפט בענוצט געווארען?

וואס פאר א היינטיגער וויסנשאפטסמאן וועט עס רעדען וועגען דער הייליגער וויסנשאפט?

וואס פאר א אידעאליסט צי רעוואלוציאנער וועט עס וואגען צו רעדען אפילו פון די הייליגע אידעאלען, פאר וועלכע מען האט אמאל אזוי פיל קרבנות געבראכט?

א סאציאליסט, וואס רעדט היינט וועגען זיין הייליגען אידעאל ריזיקירט צוגערעכענט צו ווערען צום „נידריגען מיטעלקלאס".

צו א מענשען וואס רעדט פון הייליגקייטען בעציהט מען זיך היינט מיט׳ן גרעסטען חשד — מעג ער זיי בענוצען אפילו אין שייכות מיט די רעוואלוציאנערסטע אידעען און אידעאלען.

שכל הישר, אייזערנע געזעצען, וויסנשאפטליכע צוגאנגען, ממשותדיגע אינטערעסען... פאקטען, פאקטען, און ווידעראמאל פאקטען, דאס פאדערט דער מאדערנער צייט־גייסט, נאר נישט קיין הייליגקייטען.

אבער פיל סימפטאמאטישער איז נישט דאס וואס הייליגקייטען זענען איצט נישט אין דער מאדע, נאר וואס אין תוך גענומען גלויבען אין זיי נישט שוין אפילו די וואס האלטען אין איין רעדען פון זיי.

וואס איז היינט הייליג? דעם מענשענס לעבען? פריוואט־אייגענטום? לידען פון א בעליידיגטען? טרערען פון קינדער? אידעאלען? צי די רעליגיעס אין זייערע סעקטעס וועלכע האלטען זיך אין איין ארומרייסען זיך און קאנקורירען ביז בלוט פערגיסונג? די זענען היינט שוין נישט מעהר קיין הייליגקייטען נאר „פוסטע פראזען".

אלעס ווערט היינטיגע צייטען געוואויגען און געמאסטען אויף דער וואגשאל פון אינטערעסען, אייזערנע אינטערעסען. אלעס אנדערע איז סענטימענטאליזם, היפאקריטיזם, וועלכע ווערען אויך גענוצט אונטער דער דיקטאטור פון אינטערעסען.

נישטא היינטיגע צייטען קיין הייליגקייטען. אלענפאלס נישט אינ׳ם גרויסען רשות הרבים אין וועלכען מיר לעבען.

אפשר ווארימט זיך נאך ביי יחידים אין הערצען א הייליגער נר תמיד. אבער אין דרויסען איז קאלט. א אייז־קאלטער פראסט פון הארטע אינטערעסען און ביטערער קאמף.

ליבע, הייליגקייטען — דער מאדערנער שכלי־דיגער און וויסנשאפטליכער צייט גייסט האט זיי אויסגעלאשען, האלט זיי ביים אויסלעשען...

און עס ווערט קאלט און פראסטיג צו לעבען און הארטען און ביטערען קאמף.

בעקלאגען די שוין צושטערטע הייליגקייטען און די הייליגקייטען וואס האלטען ביים צושטערט ווערען?

ס׳זענען פערהאן גענוג אזעלכע וואס טוען עס און וועלען עס נאך טון, ירובעלס וואס קלאגען ווי הונגעריגע שאקאלען אויף די הייליגע חורבות; און אויפריכטיגע ירמיהו׳ס, וואס קלאגען אויף דער ליידיגקייט אינ׳ם מענשליכען הארצען... ס׳זענען פערהאן אי אזעלכע, אי אזעלכע.

אבער די גרויסע פראגע איז: קען דער גרויסער רוב לעבען אהן הייליגקייטען, אהן אט די אוראלטע און מאדערנע פעסטונגען, אין וועלכע ער קען רוהען אהן צווייפלען, אהן איבערקלערען און נאכדענקען?

און נישט נאר דערפאר, ווייל די געירשנטע הייליגקייטען רעדען נאך פון אונז בלינד ארויס, נאר ווייל דעם מענשענס הארץ, דעם מענשענס פסיכיק איז א גינסטיגער באדען פאר הייליגקייטען... און אויף יעדער אויסגעווארצעלטער הייליגקייט וואקסט באלד אן אנאנדערע.

נאר איינצעלנע מענשען — די „הייליגסטע" אויף אונזער מענשליכער שפראך — קענען לעבען אהן הייליגקייטען, דאס הייסט אין א פערפעטועלער אינטעלעקטועלער רעוואלוציע, אין א שטענדיגען פארשען און לערנען.

אבער דער גרויסער רוב מענשען מוז, ווייזט אויס, פון צייט צו צייט זיך אפרוהען אין גלויבען, אהן הייליגקייטען, דאס הייסט אי זא פערפעטועלער רוהע פון א אוראלטען טעמפעל, אדער אויף א קבר פון א גרויסען רעוואלוציאנער און אויסשטערער פון הייליגקייטען.

—(:0:)—

דער פארק פון די קעניגן

(פון אמאל)

פון אלעקסאנדער קופרין

ס׳איז געווען אין אנהויב פון דעם 36־סטען יאהרהונדערט, לויט דער קריסטליכער צייט־רעכענונג. דאס ערדישע לעבען פון די מענשען האט זיך געענדערט, נישט צום דערקענען. די ראסען פון אנדערע פארבען האבען זיך געגליך צונויפגעגאסען מיט די ווייסע, צוגעבענדיג זייער בלוט די דאזיגע שטאנדהאפטיגקייט, געזונט און אריכת ימים, מיט וועלכען עס צייכענען זיך אויס ביי די חיות אלע היברידען און מעטיסען. די מלחמות האבען אויפגעהערט אויף אייביג נאך אין 20־סטען יאהרהונדערט, נאך א שרעקליכער שחיטה, אין וועלכער עס האט זיך בעטייליגט די גאנצע ציוויליזירטע וועלט, און וועלכע האט געקאסט פערהונדערטער מיליאנען מענשליכע לעבענס און הונדערטער מיליארדען הוצאות אין געלט. דער מענשליכער זשעני האט געמאכט מילד די סאמע מערדערליכסטע קלימאטען, אויסגעטריקענט בלאטעס. דורכגעבויערט בערג, פעראייניגט ימים, פערוואנדעלט די ערד אין א בליהענדיגען גארטען און די וועלט, — אין א גרויסען ווארשטאט און פערצעהנפאכט איהר פראדוקטיוויטעט. א דאנק דער מאשין, האבען די מענשען בעדארפט ארבייטען, אלע גלייך, אהן אויסנאהם בלויז פיר שעה אין טאג. אויפ׳ן ארט פון פערדארבענקייט האבען איצט געבליהט די טוגענדען. דעם אמת געזאגט... איז דאס אלעס געווען גענוג לאנגווייליג. נישט אומזיסט האט, אין דער מיט פון דעם צוויי און דרייסיגסטען יאהרהונדערט, נאך א גרויסער דרום אפריקאנער מרידה, וואס איז געווען געצילט געגען דער דעסענער געזעלשאפטליכע ארדנונג, די גאנצע מענשהייט זיך א לאז געטון, אין א מין פריידיג־שיכור׳ן משוגעת, אויף דעם וועג פון מלחמה, בלוט־פערגיסונג, פערשווערונגען, אויסגעלאסענקייט און גרויזאמען, נאך נישט געזעהענעם דעספאטיזם, — זיך א לאז געטון און — גאט ווייסט צום וויפילטען מאל אין דער לאנג־יעהריגער געשיכטע פון אונזער פלאנעט, — פערניכטעט און פערוואנדעלט אין שטויב און אש אלע גרויסע דעראבערונגען פון דער אלוועלטליכער קולטור.

דער גאנצער פרידליכער, זאטער, וואויל־שטאנד, וואס איז געווען פאר דעם דאזיגען סטיכישען חורבן, איז געקומען פון זיך זעלבסט. אהן געוואלד און בלוט־פערגיסונג. די ערדישע געוועלטיגער האבען שווייגענדיג און געהארכזאם נאכגעגעבען דעם גייסט פון דער צייט, און האבען אראפגעבידערט פון זייערע טראנען, כדי זיך צונויפצושמעלצען מיט׳ן פאלק און זיך בעטייליגען אין זיין שעפערישער ארבייט. זיי האבען אליין פערשטאנען, אז דער כישוף פון זייער מאכט איז שוין לאנג געווארען א פוסטער קלאנג. נישט אומזיסט זענען הונדערטער יאהרען נאכאנאנד זייערע פרינצעסינס אנטלאפען פון די הויפען מיט לאקייען, מיט מאלפעס־דרעסירער, קארטענשפילער, ציגיינער, פיאניסטען און וואנדערענדיגע קונצענמאכער. און נישט אומזיסט דאך האבען זייערע פרינצען, גרויס־הערצאגען, הערצ־הערצאגען און גלאט הערצאגען פערמשכנט זייערע ירושה׳דיגע סצעפטער׳ס אין די לייה־קאסעס, און די טויזענטער־יאהריגע קרוינען געלעגט פאר די פיס פון קאקאטקעס, וועלכע האבען געמאכט פון זיי בעפוצונגען פאר זייערע פאלשע האר.

אבער א סך פון זייערע נאכקומער — בלינד, שטאלץ, אומדערשראקען, און אויף זייער שטייגער, טראגיש־פערגלויבט אין דער געטליכקייט און אומאיבערגעריסענקייט פון דער מאכט וואס רוהט אויף זיי לויט דער ירושה־מאכט — האבען מיט פעראכטונג זיך אפגעזאגט פון דער חברותא מיט׳ן המון, און קיינמאל נישט אויפגעהערט זיך צו בעטראכטען אלס די הערשער און פאטער׳ס פון די פעלקער. זיי האבען זיך געמיאוסט צו בעגעהען זעלבסטמארד, וועלכעס זיי האבען ווי פריהער בעטראכט אלס א דערנידעריגענדע שוואכקייט פאר פערזאנען פון קעניגליכער אפשטאמונג. זיי האבען קיינמאל נישט מסכים געווען צו פערטונקלען דאס לויכטע פון זייערע אלטע הערבען דורך א נישט־ווירדיגען שידוך. און זייערע געצעלטע, דינע און ווייסע הענט זענען קיינמאל נישט פערפלעקט געווארען פון פיזישער ארבייט. — וואס איז דער גורל פון קנעכט.

דעמאלט האט די פאלקס־רעגירונג, וועלכע האט שוין לאנג אפגעשאפט די תפיסות, בעשטראפונגען און געוואלד־מיטלען, אויסגעבויט פאר זיי אין דעם פרעכטיגען פאלקס־פארק א גרויס, ליכטיג און זעהר בעקוועם הויז, מיט אנאלגעמיינעם גאסט צימער, זאל און עס־צימער, און מיט קלייניקע, נאר היימליכע צימערלעך. אויסגעהאלטען און געקליידעט האט מען זיי פון פריוויליגע פאלקס־מתנות, און די געוועזענע הערשער זענען שווייגענדיג איינשטימיג צווישען זיך — צו בעטראכטען די דאזיגע קליינע מתנות, אלס געזעצליכען מס פון די וואסאלען. און, כדי די וועגעטאציע פון די געקרוינטע קעפ זאל נישט זיין צוועקלאז, האט די פראקטישע רעגירונג דערלויבט די שול־קינדער, צו שטודירען די געשיכטע פון דעם עבר אויף די דאזיגע לעבעדיגע רעשטען פון אמאליגע צייטען.

און אט, צונויפגעזאמעלטע אויף איין ארט, איבערגעלאזטע פנים לפנים מיט זיך זעלבסט און מיט זייער אומטעטיגקייט, צעפאלען זיי זיך לאנגזאם, קערפערליך און גייסטיג. אין דעם געזעלשאפטליכען הקדש. אויסערליך טראגען זיי נאך דעם אפגלאנץ פון אמאליגער גרויסקייט.

אבער דאס איז נאר געווען פאר׳ן עולם, פאר די פארק־בעזוכער... בלייבענדיג אליין, צווישען די הקדש־ווענט, ווערען זיי פערוואנדעלט אין צערקרייטשטע, קרעכצענדיגע, שלאפעריגע זקנים, בעלי מקנא, קריגערישע און הארטהערציגע. זיי זעצען זיך אוועק אין פירען צו מאכען א קערטעל — צוויי קעניגען און צוויי גרויסהערצאגען. בעת מען גיט קארטען, זענען זיי רוהיג, העפליך און דינסט־פארטיג. אבער די לאנגאנעדיגע, געגענזייטיגע אויפגערעגטקייט, וועלכע זאמעלט זיך כסדר אן ביי די מענשען, וועלכע וואוינען צוזאמען, געצוואונגענערהייט, א לאנגע צייט, דאס קמצנות, די נערוועזיטעט און אויפגערייצטקייט — דאס אלעס האט גורם געווען, אז זיי זאלען זיך גיך צעקריגען.

זעלטען־ווען, בעת דעם מיטאג־עסען, ווערען זיי נאך ארויס, ווי דרימלענדיגע אינדיקעס, די וואגיגע ווערטער:

— מיין פאלק און מיין ארמעע.

— א, ווען איהר זאלט וויסען, ווי אזוי די אונטערטאנען האבען פערגעטערט מיין פאטער... זיי זענען נאך ביז איצט... איך קען אייך אפילו געבען איבערלייענען א בריף, וועלכען איך האב בעקומען פון מיין פארטיי. איך ווייס אבער נישט, וואו איך האב איהם אהינגעטון...

זייער קליינליך, נישטיג לעבען איז אינגאנצען אויסגעפולט מיט אינטריגעס, רכילות, מיט אומזיסער הערען און אונטערקוקען זיך. זיי פערקוקען איינער אונטער די קאלדרעס און אין דעם קויטיגען וועש: דעם צווייטען אין די טעפלעך, אין די טישלעך, די בעשולדיגען איינער דעם צווייטען אין הולאת׳ן און מיאוסע געוואוינהייטען, און אלע זענען מקנא דעם לאהארער גראף, וועמעס פרוי האט געעפענט א קלייטעל נישט ווייט פון דעם פארק און איז, דערום, בכוח צו קויפען ציגארען פאר איהר מאן.

זייערע זיהן און טעכטער האבען זיי נאך קינדווייז פערלאזט, כדי זיך אויסצומישען, פערשווינדען ווערען צווישען פאלק. אבער דערפאר, בעת א יום טוב, קומען צו זיי אויף א בעזוך זייערע פרויען און גאר אלטישקע מוטערס, וועלכע עס איז, ווי אלע פרויען, אין די געוועהנליכע טעג פערבאטען אריינצוקומען אין דעם „הויז פון די קעניגען". נאך שמועסען, זעהען נעבען די אלטע קעניגען אין חלום פייערווערקען. פאראדען, פאהנען, בעלער, פייערליכע פראצעסיעס און א פון התפעלות ברומענדיגען המון. און אינדערפריה. נאך א נא אומרוהיגען שלאף, טרינקען א סך פון זיי ביטערע וואסער, און דער גאנצער הקדש פאלגט נאך, פאר לאנגווייליגקייט, דעם רעזולטאט פון דער רפואה.

און אט איז נאכאמאל ווי מיט טויזענט יאהר צוריק, אנגעקומען דער פריהלינג.

די געקרוינטע קעפ זענען ארויסגעקראכען פון זייערע צימערלעך אויף דער פרישער לופט און בלאנקען שטיל איבער די שטעגלעך פון דעם פארק. זיך אנשפארענדיג אויף די קוליעס. דער פריהלינג, וואס רופט ערגעץ די יונגע הערצער אזוי מעכטיג און תאווה׳דיג, האט אויך, אין יענע זקנים׳שען בלוט אויפגעוועקט א טרויעריגע און אומקלארע אומרוהיגקייט. אבער דער יוגענד, וועלכע האט אין די דאזיגע העלע טעג אנגעפולט דעם פרעכטיגען פארק, האבען זיי זיך איצט אויסגעווייזען נאך ווייטערע, מאדנער און פרעמדער, — ווי ארויסגעקראכענע פון די קברים.

דער אלטער, לחלוטין איינזאמער, אלמן און קינדערלאזער קעניג פון טראפעזונד, א מאיעסטעטישער זקן מיט דעם קאניש־משופע׳דיגען שטעקען, מיט דער הארבאטער נאז און זילבערנער באָרד ביז׳ן גארטעל, האט זיך אנידערגעזעצט אויף א גרינער באנק אין דער סאמע אפגעזונדערסטער אלעע. די זון און די לופט האבען פערשיכור׳ט זיין לייב און אנגעפולט זיין נשמה מיט א שטילער בעקשאפט, ער האט ווי דורכ׳ן שלאף דערהערט בעקאנטע ווערטער. מיט וועלכע די זעלטענע דורכגעהער, דערזעהענדיג איהם, פלעגען זיך דורכווארפען:

— דאס איז דער טראפעזונדער קעניג. כאפ אן מיסטען א קוק אין דעם נאציאנאלען מוזעי אויף דעם פארטרעט פון זיין עלטער־זיידען קארל דעם 25־טען, וועלכען מען האט גערופען „דער ווילדער". איינס און דאס זעלבע פנים.

— דו האסט געהערט וועגען זיין זיידען אלפאנס דעם 19־טען? ער האט געמאכט א תל פון זיין לאנד אויף צו בעפרידיגען די קאפריזען פון זיין געליבטער. א פראנצויזישע אקטריסע, און אין אוועק אזוי ווייט, אז ער האט אליין פערקויפט צו די שפיאנען פון אויסלענדישע מלוכות די סודות פון זיינע פעסטונגען.

— און לודוויג דער בלוטיגער?... צוואנציג טויזענד מענשען זענען אין איין פריהמארגען דערשאסען געווארען ביי די ווענט פון די קאזארמעס.

און פלוצים האט ער דערהערט לעבען זיך א צארט קינדעריש קול׳כעל, און ער האט אויפגעהויבען דעם אראפגעזונקענעם ווייסען קאפ.

— טייערער זיידעניו, פארוואס זענט איהר אזא אומעטיגער? עמיצער בעליידיגט אייך? זיידעניו, דערלויבט מיר אייך צו שענקען אט דאס צוקער־איי׳עלע. מען טאר נישט זיין אומעטיג. אין אזא פרעכטיגען יום־טוב. טוט נאר א קוק, זיידעניו, אט איז א גלעזעלע, און אונטערן גלעזעל אט די קליינע חיהלעך אויפ׳ן גראז, און אז עס וועט אייך נמאס ווערען צו קוקען, מעגט איהר אויפעסען דאס אייעלע. מען קען עס עסען, ס׳איז פון צוקער.

דער קעניג האט ארומגענומען דאס גיטינקע, לחלוטין אומבעקאנט, העלהאריגע און בלוי־אויגי־

(ענדע זעה 10. זייט)

אויף אייגענע פיס

פון מיינע קינדער־יאהרען

פון פרץ הירשביין

אויסגעשטיגען אין ווילנע אין א הארבסטיגען זוניגען אינדערפריה — בין איך אוועק מיט מיין פעקעל לעת עני; אין א בילינער אכסניה, אין א פארראמטען קעלער, נישט ווייט פון וואקזאל.

א גלאז טיי האב איך מיר בעשטעלט און פון מיין קעסטעלע ארויסגענומען א פערפאקטע פלאש; א פערפראפטע און פערבונדענע מיט דער מאמע'ס העמד.

א גרויסע געדערטעניש אין מאלינעס געוועזען אין די קארטשעס, און די וועלדער ארום מיהל. האט די מאמע אויסגעפרעגלט מאלינע־איינגעמאכטס און געמאכט מאלינע־סאק. אזא פלאש מיט מאלינע־סאק האט זי מיר מיטגעגעבען, פארזיכטיג פערפראפט און מיט א ריין, ווייס טיכעלע פערבונדען, ס'זאל נישט רינען.

איך האב דעם אייגענעם טאג אויפגעזוכט די קלויז, מיין געוועזענער מקום מקלט אויף נאווי־שוויאט, וואו איך האב שירים געשריבען און די גוחות אנגעוואוירען. דארטען האב איך אויסגעפונען ביים שמש מכח דער ידיעה, אז תלמידים ווארטען אויף מיר. האב דעם אייגענעם טאג בעגעגענט דעם פאטער פון די גימנאזיסטען, וואס האט בעפוילען נאך מיר. א פערמעגליך הויז געוועזען. אין דעם אייגענעם טאג האב איך געוואוסט, אז איך וועל דארפען לערנען מיט צוויי גימנאזיסטען העברעאיש פינף מאל א וואך, צו פאר שעה א טאג; דערפאר וועל איך קריגען זעקס רובעל א חודש.

וואס נאך האב איך דעמאלט געדארפט? זעקס רובעל א חודש... אויף מיינע אייגענע פיס שטעה איך דאך שוין! בפרט, די יונגע גימנאזיסטלעך, די תלמידים מיינע, האבען אויך אנ'עלטערע ברודער אינדערהיים, אנ'עלטערע שוועסטער, סטודענטע' פון פעטערבורג, און זיי האבען מיר אליין אנגעבאטען, אויב איך וויל — וועלען זיי מיט מיר לערנען רוסיש און אנדערע ידיעות, וואס זענען נויטיג, אויב איך וויל שטודירען און האלטען עקזאמענס.

בין איך אוועק אין די ווילנער זייטיגע הינטער־געסלעך זוכען א שטענדיגע דירה, האב געפונען אזא דירה ביי א יונג פאר פאלק, העריננג־הענדלער, וואס האבען פאר מיר געשטעלט א בעט אין קיך צום שלאפען און אנגעוויזען אויף דער שטוב פון נאך צוויי חדרים; — אז די גאנצע שטוב איז פאר מיר. צוויי רובעל וועט עס מיר קאסטען. וועל איך דערביי אינדערפריה קריגען א גלאז טיי א צולאג.

— וואס־זשע נאך האט מיר געפעלט? צוויי רובעל דירה־געלט און גאנצע פיר רובעל א חודש וועט מיר בלייבען. דאס זענען די „אייגענע פיס", דאס א מענש. ווי אלט ער זאל נישט זיין, דערשפירט אין זיין לעבען. נישט דארפען בעטען און בעטלען און פון הונגער אויך נישט שטארבען. דאס זענען מיינע אייגענע פיס, וואס כ'האב צום ערשטען מאל — א בחור ערב ניינצען יאהר אלט — דערשפירט אנקומענדיג צום צווייטען מאל קיין ווילנע.

הארבסט איז אוועק; ווינטער איז געקומען. די תלמידים זענען געווען (מיט מיר צופרידען). מיינע לעהרער זענען מיט זייער תלמיד צופרידען. ס'איז מיר געווען, גלייך ווי אלע יאהרען אין דער פרעמד בין איך געווען בעגראבען טיף אין קעלער, אין האלבער חשכות, און איצט בין איך מיט מיינע אייגענע פיס אוועק שפאנען איבער דער ערד, ווילנע איז איצט פאר מיר ארויסגעקומען ווי ביי־געבוירען, אויסגעשפרייט מיט איהרע גאסען און געסלעך, שמוציגע הויפען און פולע רינשטאקען; מיט איהר בארג ארויף און בארג אראפ. האב אנגעהויבן אויספארשען דעם ווילנער „רויסען", ווילנער „הינטערשטאט", וואו סאסנע־ווער דער וואכען ארום שטאט. אומגעהענדיג אויף מיינע „אייגענע פיס" האב איך געשפירט ווי מיין וואוקס גטרעבט צו דער הויך; מיין דראבנער וואוקס שטייגט ארויף; מיינע בגדים ווערען אויף מיר ענג און קורץ... איך שרייב שירים און אזוי גרינג און פשוט געהט דאס געזאנג אין מיר אויף.

איך קום גאנץ אפט אריין אין ווילנער קלויזען, פערפיהר שמועסען מיט די קלויזניקעס, וואס זיצען על התורה ועל העבודה. טרעפט צומאל, זייער גמרא־ניגון פערכאפט נאך מיין געמיט אויף א רגע, ס'נעמט אן א חשק עפענען א גמרא און, ווי זיי, אויסזינגען דאס גאנצע חיות אין לערן־חלל אריין.

איך דערקען אבער אויך אין די אויגען, אין די געזאנגען פון די ווילנער קלויזניקעס, אין ווילנער קלויז ארום שוהל־הויף, ווי זיי בענקען מיט מיין אמאליגער בענקשאפט; זיי קלעמט דאס ארגענע, וואס האט ביז גאר נישט לאנג מיין געמיט צוזויפגעדריקט.

איך רעד מיט בחורים, האלב און גאנץ כאפטשעטשע; האלבע און גאנצע אפיקורסים. איך פער־אייניג בחורים פון עטליכע קלויזען אין איין אגודה: „תורה מציון" — וועט הייסען די אגודה. מען וועט עטליכע טעג אין וואך צונויפקומען אין איין קלויז אריין; אלע אינאיינעם וועט מען לערנען א בלאט גמרא; לערנען א ביסעל אויפגעקלערטער, פאר־געשריטענער און דער עיקר — וועט מען לערנען לשון־קודש און דקדוק...

ס'געפעלט עטליכע צעהנדליג בחורים, גרעסערע און עלטערע פון מיר, ווערען אריינגעצויגען אין דער אגודה. פינקטליך קומען זיי. מען שמועסט פון א דרויסענדיגער וועלט. מען רעדט פון ארץ־ישראל און דער בת־ציון. מען רעדט פון יודענ'ס ווידער־קעהר קיין ארץ־ישראל. מען לערנט כלומר'שט א בלאט גמרא; מען לערנט אבער מיט כוונה פון לשון־קודש, דקדוק און אנדערע ספרי חול...

איך נישטער ארום שול־הויף; פערקוק אין די טיפע, פערשוויצטע און פערדומפענע הויפען; קוק אריין אין די קעלער פענסטערלעך, זעה ווי עס לעבט דארט ווילנער אימקייט. עס געלינגט מיר, מיט אזא אדער אנ'אנדער תירוץ, אראפ אין אזעלכע קעלערן; לעבען דארט א שעה אדער צוויי מיט די „יושבי חושך" — ווי איך רוף זיי אין מיינע יונגע און קיינמאל נישט געדרוקטע שירים.

איך בעגעגען אין ווילנע יונגע מענשען אין מיינע יאהרען, אדער עלטערע פון מיר, וואס זענען פון אלטען בית מדרש ארויס און וואס נייע געדאנקען האבען זיי פערכאפט. גרובען איך זיי בשרון און שירים שרייבען. ביאליק'ס שירים זענען אין מויל פון אזא יוגענט. יעדען שיר ביאליק'ס לערנט מען אויף אויסענווייניג.

פונדעסטוועגען פרוב איך אין דער שטיל בעשרייבען ווילנער אימקייט דווקא אין יודיש. יודיש קומט מיר אן גרינג און פארט שווער. קומט מיר אן באהענט און פארט נישט צו דער האנט. אין שיר — גאר שווער. פרובי איך דעריבער שרייבען דערצעהלונגען אין יודיש. שירים — נאר אין לשון־קודש. איך ווייס אליין נישט אויף קלאר, פארוואס האט קומט אזוי אויס. אפשר, ווייל די בת־ציון גרופט, מ'זאל צו איהר זינגען, און זי פערלאנגט עס גאר אין לשון קודש. די בת ציון האט דאך צו מיר אין די לעצטע יאהרען, ווען נאך אין בית־המדרש, אין די משמר־נעכט, גערופען אין זער הייליגער שפראך. זי האט גערופען מיט דער שטים פון די נביאים; דורך דעם דמיון פון די בעלי־אגדה.

דאס לעבעדיגע לעבען ארום מיר; דאס לעבעדיגע, וואס פון דעם בין איך א טייל — דאס האט פון מיר נאך דערווייל קיין סך נישט געפאדערט. אליין אין נויט געוואקסען — בין איך געוואוינט געווען אין דער נויט צו געפינען מיין קלארע לופט. אליין אין די יונגע יאהרען, אין א ווינקעל פון לעבען אייגעוויקעלט — איצט, ווען איך בין אויף מיינע אייגענע פיס אוועק — בין איך געווען פערנומען מיט מיין אייגענעם נאטירליכען וואקסען. רחמנות־געפיהלען צו די, וואס וועלקען אין די ווילנער פינסטערע קעלעריס, אבער דערווייל — נאך נישטא קיין פראטעסט צו די, וואס לעבען אויף די אויבערשטע שטאקען. גיכער פון אלץ האב איך געהאפט אויף דער גאולה, וואס וועט צונויפנעמען אלעמען פון די יודישע גאסען און געסלעך און מיט צימבעל און טראמפייטען פיהרען קיין ארץ ישראל.

איך האב צוגעקראגען נאך צוויי תלמידים. בין שוין בכח צו צאהלען גאנצע דריי רובעל א חודש דירה־געלד און נעמען א בעזונדערען חדר פאר מיר אליין. א חדר אין א זייטיגער, ריינער גאס, וואו ביימער זענען געוואקסען אנטקעגען מיין פענסטער פון צווייטען שטאק. בין שוין בכח געווען אויפצונעמען אין מיינע ד' אמות ניי־געפונענע פריינט און חברים, וואס האבען געהאט דעם חשק אויסצוהערען די נאך נישט געדרוקטע שירים פון יונגען משורר.

די אויגען האבען געקוקט מיט חידוש צו דער נייער וועלט וואס איז איצט „נאר אינגאנצען" אויסגעפאלען אויף מיין גורל. אליין יונג — האב איך דערבליקט א גרויסע יוגענט אין ווילנע, וואס איז, ווי איך, פערכאפט פון א שטרעבען צו אומבעקאנטע ווייטקייטען. א יוגענט, א ניי־געבוירענע ווי איך; א יוגענט, וואס פאר איהר זענען הונגער, קעלט און נויט נישט געווען קיין שטרויכל־שטיינער אין וועג. אבי א שטיקעל שווארץ ברויט און א צוגעצוקערטע גלאז טיי; דער סאסנאווער וואלד הינטער דער שטאט, דער שלאסבארג און דער וועג ביי דער ווילעיע — א, וואס פאר א זומער עס איז מיר געקומען אנטקעגען אין ווילנע נאך דעם ערשטען ווינטער אויף אייגענע פיס!

אוי, דער מיליאן דאלאר!...

א מענה־לשון פון א יודענע

פון י. אבערזשאנעק

יאך זאג איהן, פראשען פאנסטווא, אז ברענען זאל גאנץ אמעריקע, מיט באיורעק, מיט מיין מאנ'ס רייכען פעטער, הערש בער שטשאובארשט בראש!

וואס האב יאך דען געהאט פון דעם גאנצען אמעריטשקע — עגמת־נפש! וואזערע „קאזשיטשטש" האב יאך געהאט פון דעם גאנצען רייכען פעטער הערש בער שטשאובארשט — די ציין האב יאך דאך פערלוירען צוליב איהם, דעם ימח־שמו'ניק!..

האט ער אמאל אין א יובל געשריבען א בריף, האט ער געשריבען אזעלכע „זאגראניטשנע וויראזען" אז יאך בין, פראשען פאנסטווא, נישט פאר אייך, געדאכט, דערווארגען געווארען לייענענדיג: לערי און דזשענטעלמען, פעפער און פיקטשע, סטריט און לעטער. מיס און מיסטער, יעס און פיעס — די ציין האב יאך דאך פערלוירען ביי זיינע „זאגראניטשנע וויראזען"!.. און סאמער האב יאך אמאל צו איהם געשריבען נאך א פאר דאלאר, האט ער מיר געשיקט — א פיקטשע — דאס האב יאך געהאט פון מיין פעטער, הערש בער שטשאובארשט!..

האט דאס דאך מיך געקרענקט, און אייך, פראשען פאנסטווא, וואלט דאס נישט געקרענקט, ווען איהר האט א פעטער הערש בער שטשאובארשט אין אמעריקא, וואס פאשעט אייך, שטאט דאלארען מיט פיקטשעס?.. האב יאך איהם אוועקגעשיקט א בריף, אז יאך און מיין גאנצע „ראדזשינע" רייסען איבער מיט איהם די „סטאסונקעס", און זאל ער ברענען מיט גאנץ אמעריקא צוזאמען!..

וואלט יאך שוין געהאט פערגעסען און פערגעסען פון מיין מאנ'ס פעטער, הערש בער שטשאובארשט, איז ער אבער קלוגער פון מיר, בעמט ער, און גיט אין א פראסטען מיטוואך א שטארב אוועק — נישטא דער פעטער הערש בער שטשאובארשט!..

— געלע ביילע! איז מיין מאן, משה מרדכי מיט עטליכע וואכען צוריק אריינגעפאלען אין שטוב מעהר טויט ווי לעבעדיג. — געלע ביילע, האט מיין מאן קוים ארויסגעשטאמעלט — דער... פעטער...

— וואס פעטער? ווען פעטער? וועלכער פעטער? — האב יאך נישט פערשטאנען, וואס מיין מאן בעלעבעטשעט — דער „וויראזשנע"!

— דער... דער... פעטער... הערש בער... — האט מיין מאן געסאפעט, און נישט געקענט א ווארט ארויסרעדען.

— הער אויף צו הערש בערען — בין יאך ארויס פון די כלים — וואס איז געשעהען מיט דיין פעטער הערש בער?

— [illegible] — ער קוים ארויסגעשטאמעלט.

— געשטארבען? דער פעטער הערש בער שטשאובארשט פון באיורעק איז געשטארבען? — טפו, טפו, אונז צו לענגערע יאהרען! אבער פון וואנען ווייסטו דאס, משה מרדכי?

— ס'שטעהט אין די גאזעטען — האט מיין מאן משה מרדכי מיר געוויזען א צייטונג — א, בא לייען, האט ער מיר דערלאנגט די צייטונג.

— יאך לייען איינמאל, צוויי מאל. יאך דרעה די צייטונג פון אלע זייטען, יאך זוך דעם פעטער הערש בער — א נעכטיגער טאג!

— משה מרדכי, יאך זעה דאך נישט קיין פעטער הערש בער, וואו האסטו דאס דעם פעטער, האו?

— א דא א, האט ער מיר געוויזען.

— דא שטעהט דאך גאר אנ'אנדער נאמען, עפעס א פרעזידענט הערבערט ראכעלאן!

— הע, הע, האט זיך מיין משה מרדכי פונאנדערגעלאכט — דו קענסט נישט די אמעריקאנער. זיי ענדערען זיך דאך די נעמען.

— אבער ווי פאלסטו אויס, אז דער פרעזידענט הערבערט ראכעלאן, איז עס דיין פעטער הערש בער שטשאובארשט?

— וואס פערשטעהסטו דא נישט? האט מיך מיין מאן, משה מרדכי אויפגעקלעהרט: הערש בער. ביידע נעמען צוזאמען איז... הערבערט.

— און וואס עפעס ראכעלאן, ער הייסט דאך גאר שטשאובארשט?

— יודענע וואס דו ביזט — האט מיין מאן, משה מרדכי מיר ערקלעהרט — זאס רופט ער זיך מסתמא אויף זיין מוטער'ס נאמען — זיין מאמע האט געהייסען ראכעל, איז ער... ראכעלאן — ראכעל'ס זוהן — פערשטאנען?..

— יאך האב פערשטאנען, אבער פון ווען אן איז ער געווען פרעזידענט?

— אין באיורעק, האט מיין מאן, משה מרדכי מיר ווייטער דערקלערט, איז א גבאי פון א חברה — א פרעזידענט, און אזוי ווי דער פעטער הערש בער שטשאובארשט איז געווען א שניידער, האט ער דאך געמעגט זיין דער פרעזידענט פון דער חברה חייטעם...

וואס נאך איז געשטאנען אין די גאזעטען? אז יאקא, דער פרעזידענט הערבערט ראכעלאזאן האט פערשריבען א מיליאן דאלאר פאר דער פאמיליע.

נו, האט איהר בעדארפט זעהען, פראשען פאנסטווא, סארע געיעג ס'האט זיך געמאכט אויף דעם מיליאן דאלאר. אלע שטשאובארשט'ס האבען זיך צוזאמענגענומען, ס'האט זיך געגרינדעט א גאנצער „שטאשובארשט־קאמיטעט". מיין מאן, משה מרדכי שטשאובארשט איז געווען סעקרעטאר. מ'האט „אגלאשעט" אין די „גאזעטען", אז אלע שטשאובארשט'ס פון אלע לענדער זאלען זיך „דא לאנטשען" צום „שטשאובארשט־קאמיטעט".

האבען זיך גענומען שיטען שטשאובארשט'ס, פון אונטער דער ערד זענען זיי אויפגעוואקסען. יודען יודענעס און מיידען, שטשאובארשט'ס, שטשאובארשטאוועס און שטשאובארשטאוונעס. אלע זענען זיי געקומען מיט פעסער און דאקומענטען. יעדער האט אויפגעוויזען, אז ער איז דער „ראוודזשיווע" שטשאובארשט פון דער ערשטער ליניע, מיין שטוב איז געווען דער „זיך־אורט" פון דעם „שטשאובארשט־קאמיטעט". גאנצע טעג און נעכט א יאהר־מארק. מ'האט געשריבען בריף און געקלאפט דעפעשען קיין באיורעק. דער אדוואקאט האט דערווייל גענומען „זאדאטעק". די שטשאובארשט'ס האבען געטרינקען טיי, און יאך האב געקויפט גאנצע זעקלער צוקער מיט קעסטעלעך לימענעס. יאך האב געבאקען קוכענעס מיט עפעל־שטרודעל, און די שטשאובארשט'ס פון אלע לענדער, האבען עס איינגעשלינגען מיט די אויגען. מיין שטוב איז אין א האטעל פערוואנדעלט געווארען, אין איין בעט זענען געלעגען די שטשאובארשט'ס, אין א צווייטען בעט — די שטשאובארשטאוועס, און יעדען בעט אנ'אנדערע שטשאובארשטאווע, און יאך? יאך בין געווען אויף געהאקטע צרות. געגעסען קדחת, געטרינקען יסורים און געשלאפען? ווער האט געקענט שלאפען, ווער? אז גאנצע נעכט, האט מען זיך געקריגט און געמאכט יעלות:

— יאך בין דער אמת'ער שטשאובארשט!

— יאך האב דעם גרעסטען חלק אין דעם מיליאן טולער!

— א מכה וועסטו קריגען!

— ווען נישט יאך, האט מיין מאן, משה מרדכי געשריגען, וואלט איהר דען געוואוסט, אז פרעזידענט הערבערט ראכעלאן, איז דער פעטער, הערש בער, די עלטער־מוהמע ראכעל'ס זוהן — מיר קומט דער גרעסטער חלק פון מיליאן דאלאר!..

און יאך? יאך האב גאנצע נעכט קיין אויג נישט צוגעטון. יאך האב נאר געטראכט, וואס וועל יאך טון מיט די דאלארען? אז די געשעפטען ליגען היינט אין דר'ערד.

קויפען א הויז? — אויך נישט קיין עסק. היינטיגע צייטען האבען צו טון מיט לאקאטארען, מיט קאמארניקעס, מיט סאנדעס, מיט עקסמיטיעס, און די „כאלאטע", די לאקאטארען וועלען מיך שעלטען מיט די ביטערסטע קללות — א קאפ נערשעפט, הייזער!..

קויפען א פאבריק? באַ! האבען צו טון מיט ארבייטער, מיט שטרייקען, מיט רעדוקציעס. מיט „קאסע כאריך". מיט'ן „סקארב" — יאך האלט נישט דערפון!.. גאנצע טעג און נעכט, האב יאך געטראכט און געטראכט, וואס צו טון מיט די דאלארען, און ווער ווייסט, ווי לאנג נאך יאך וואלט געהאט אזא קאפדרעהעניש מיט דעם מיליאן דאלאר, ווען נישט א גליקליכער צופאל: —

די הייליגע וואך, ווען יאך האב זיך גראד געבראכען דעם קאפ וועגען דעם מיליאן דאלאר. און די שטשאובארשט'ס האבען זיך געזאלטען אין מיטען רייסען און בייסען, קומט פלוצלונג אריין דער בריף־טרעגער מיט א גרויסען, בעזיגעלטען און פערליאקירטען בריף.

— „ישי טו מיעשקא פאן משה מרדכי שטשאובארשט?"

— „אוושעם, טו מיעשקא פאן משה מרדכי שטשאובארשט", האב יאך א האלב קוים געענטפערט דערהערענדיג א בריף, זענען זיך די שטשאובארשט'ס, די שטשאובארשטאוועס און די שטשאובארשטאוונעס צוזאמענגעלאפען, און אז מיין מאן, משה מרדכי האט א זאג געטון: — פון באיורעק! האבען אלע א געשריי געטון — פון באיורעק! דער דער מיליאן איז דא!

מיין מאן עפענט אויף דעם בריף, און אנשטאט דעם מיליאן, ליגט א בריוועלע... פון מיין מאנ'ס פעטער הערש בער שטשאובארשט, יודער מיט א פיקטשע, א פאטאגראפיע פון איהם, און זיין פרוי און קינדער, אין דעם בריוועלע שרייבט ער:

„מיסטער משה מרדכי און מיס געלע ביילע שטשאובארשט!

איך שיק אייך א לעטער מיט א פיקטשע. מיר זענען אלע געזונד און שטארק. דער קריזיס איז גרויס, איך בין שוין דער זעלבער קבצן וואס דו. מיין פרוי איז פון אויפרעגונג שטום געווארען, דאס נעמליכע פון אייך צו הערען אימער און עוויג.

דער געשטארבענער פרעזידענט הערבערט ראכעלאן, וועגען וועלכען איהר פרעגט זיך אן, איז א דייטשער מאגנאט, און ביידן געוואגט א צענטעל חלק פון זיין פערמעגען.

אייער פעטער הערש בער שטשאובארשט".

יאך זאג איהן, פראשען פאנסטווא, אז ברענען זאל גאנץ אמעריקא מיט באיורעק מיט מיין מאנ'ס רייכען פעטער הערש בער שטשאובארשט בראש! שטארבט שוין א הערבערט ראכעלאן, איז ער גאר א דייטש, און נישט מיין מאנ'ס פעטער, הערש בער שטשאובארשט!..

אוועק מיט די דאגות און זארגען!!!

היינט, פרייטאג, טרעפט זיך גאנץ לאדז אין „פילהארמאניע" אויף דער

● **גרויסער שלאגער־פארשטעלונג** ●

עס ווערט געשפילט:

1) „דער געקויפטער חתן", 2) „דאס חזנ'דל" 2־טער אקט

3) קאנצערט־קאנקורס. !!! דאס אלעם וועט איהר האבען אין איין אוונט !!!

א לאדזער מאנופאקטור=קראם

וואס ס'ליגט אין דער קאסע, און וואס אויף די פאליצעס.

שטעכווערטלעך

צייטונגס=ידיעות מיט א פירוש פון „קונדס"

דער ניו־יארקער מאגיסטראט לעבט איצט איבער א שטארקן קריזיס.

דער ניו־יארקער מאגיסטראט האט איצט איין עצה: זיך ווענדן וועגן אן הלוואה צום לאדזשער מאגיסטראט.

א היגער יונגער דיכטער האט די טעג חתונה געהאט.

מ'שמועסט דערום, אז אזוי ארום האט ער פארצווייפלטער די צאהל לעזער פון זיינע לידער.

—=(:o:)=—

דאס פערד קען נאך בריקעווען!

אן איינפאל פון א דראשקאזש

א דראשקאזש קומט אין דער אפטייק אריין נאך צוויי מעדיצינען: איינע פאר'ן ווייב, און א צווייטע פאר'ן פערד.

— פאניע אפטייקער, זאגט דער דראשקאזש צום אפטייקער, שרייבט נאר אויף ווייזשע, וועלכע לעקארסטווע ס'איז פאר מיין ווייב, און וועלכע פאר'ן פערד, ווארום טאמער וועט דאס פערד נעמען מיין ווייב'ס לעקארסטווע, קען עס נאך חלילה אנהייבן צו בריקעווען...

—=(:o:)=—

ביים דאקטאר

די פאציענטקע און די פאני דאקטאראווע

צו א היגען דאקטאר קומט אריין א פרוי.

— איז דער דאקטאר אין דער היים?

— ניין, דער דאקטאר איז איצט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל — האט די דאקטאראווע געענטפערט.

— קען איך צווארטען?

— ביטע זעהר.

— א דאנק, זענט איהר דעם דאקטאר'ס מאמע?

— ניין, די פרוי.

— די פרוי?.. שוין לאנג זענט איהר פערהייראט?

— ניין יאהר.

— ניין יאהר? און קינדער האט איהר?

— ניין.

— קיין איינס נישט?

— קיין איינס נישט.

— דאווידזעניא — האט זיך די פאציענטקע אויפגעבלאזט און זיך געלאזט צו דער טיר.

— אבער וואו לויפט איהר, דער דאקטאר קומט דאך באלד.

— ער וועט מיר סיי ווי גארנישט העלפען.

— פון וואנען ווייסט איהר דאס? — האט זיך די דאקטאראווע געוואונדערט.

— איך בין מיך געקומען בעטען מיט'ן דאקטאר, וואס איך זאל טון, וואס איך האב 5 יאהר נאך דער חתונה נישט קיין קינדער, או ער האט אייך נאך 9 יאהר נישט פארהאלפען, וועט ער מיר נאך 5 יאהר פארהאלפען? — האט די פאציענטקע געענטפערט.

רעד צו דער וואנד און מיין די רביצין

דער קלוגער רבי און דער נאר קלוגערער תלמיד

א פראווינצער חסידישער בחור האט געלעבט אין לאדז ביי א רבי. דער בחור האט אויך ביים רבין געהאט קעסט.

צום מיטאג, האט זיך דער בחור געוואשען, זעהענדיג אז ס'איז נישטא קיין זאלץ אויפ'ן טיש, האט ער גערעדט אין דער וואנד אריין: נו. מלח, מלח.

דער רבי, וועלכער האט געהאט א שטיקעל חשד, אז דער בחור האט א „טריפקע" צו דער יונגער שעהנער רביצין, האט זיך אנגערופען צו איהם:

— הודי'ל, צו וואס רעדסטו צו דער וואנד, און דו מיינסט די רביצין, רעד בעסער צו דער רביצין, און מיין די וואנד!...

א ברויערי זוכט דיך!..

א נייע ווארשעווער קללה

נאך דער קאטאסטראפע אין האבערבוש'ס ברויערי, געהט איצט אין ווארשא ארום א קללה: — א ברויערי זוכט דיך!..

נאכ'ן באנקעט

אין א היגען רעסטאראן

— וואס ביזטו היינט אזוי צעקארקעוועט?

— כ'בין געווען געווען אויף א באנקעט.

— נו, האט מען געגעבען צו אכלען?

— יא, אבער...

— וואס אבער?

— ווען די זופ וואלט געווען אזוי ווארים ווי ס'ביער, און ווען דער עסיג וואלט געווען אזוי זויער ווי דער ווין, און דער ווין אזוי אלט ווי ס'געבזענס, און ס'געבזענס אזוי פעט ווי די רעסטאראטארקע, וואלט דאס עסען געווען זעהר געשמאק.

בעריהמעריי

דריי זעלנער זיי געזעסען

זאגט איינער: איך האב א פעטער א דעפוטאט, יעדער גיט איהם אפ כבוד.

זאגט דער צווייטער: און איך האב א שוואגער א דירעקטאר אין אן אקציען־געזעלשאפט, און אלע רופען איהם — פאניע פרעזעס.

זאגט דער דריטער: און איך האב א ווייב, וועלכע מאבספערשוין זי זעהט, זאגט זי צו איהם — „מאי קאכאני".

דער פארזיכטיגער לאדזער באנק-דירעקטאר

א דירעקטאר פון א היגער באנק, האט מען די טעג צווויסען געגעבען, אז דער קאסירער איז פלוצלינג קראנק געווארען.

— גיך, האט דער דירעקטאר געזאגט, זאל מען צושיקען א דאקטאר, און טעלעגראמען צו די גרעניצען...

איז באלוט

צווישען ווייבער

ערשטע פרוי: וואס הערט זיך, גיטעלע, איהר מאן האט שוין בעקומען ארבייט?

צווייטע: יא, נאך יענע וואך, ער שרייבט שוין אפילו.

א קינדערישע תפלה

זאל גאט געבען, אז דער טאטעשי און די מאמעשי און די גאנצע משפחה זאלען זיין געזונד און שטארק, און אז דער לעהרער פון געאגראפיע זאל מארגען ליגען אויף א גריפע.

א דאנק

זאג מיר, הערשעלע, וואס מאכט דיין רייכער פעטער בעטע?

— א דאנק, שוין געשטארבען.

—=(:o:)=—

דער קונדס

הומאר • סאטירע •

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 268

פרייטאג, דעם 18 נאוועמבער 1932

ווער פון זיי איז דער אייזעל

?

א לאדזער בילדעל אין יאהר 1932

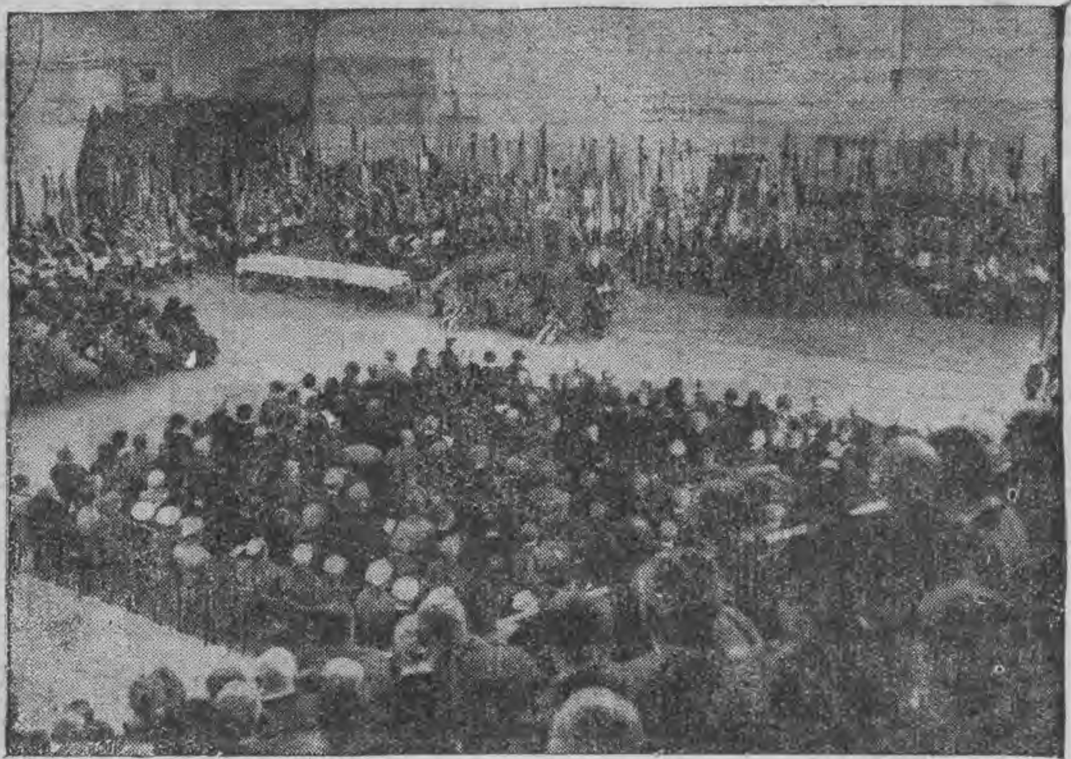

אויבען רעכטס: טרויער־אקאדעמיע אין בערלין נאך די געפאלענע דייטשע סטודענטען.

אינדערזייט רעכטס: דער דייטשער פליהער ארום דער וועלט וואלפגאנג גראנאו (דער ערשטער, רעכטס זיצט), איז צוריקגעקומען פון זיין רייזע.

אונטען רעכטס: דער נייער פרעזידענט פון די פער־אייניגטע שטאטען. לינקס — דער 15־יעהריגער רוזוועלט (-) אלס פיהרער פון א פוסבאל־מאנשאפט

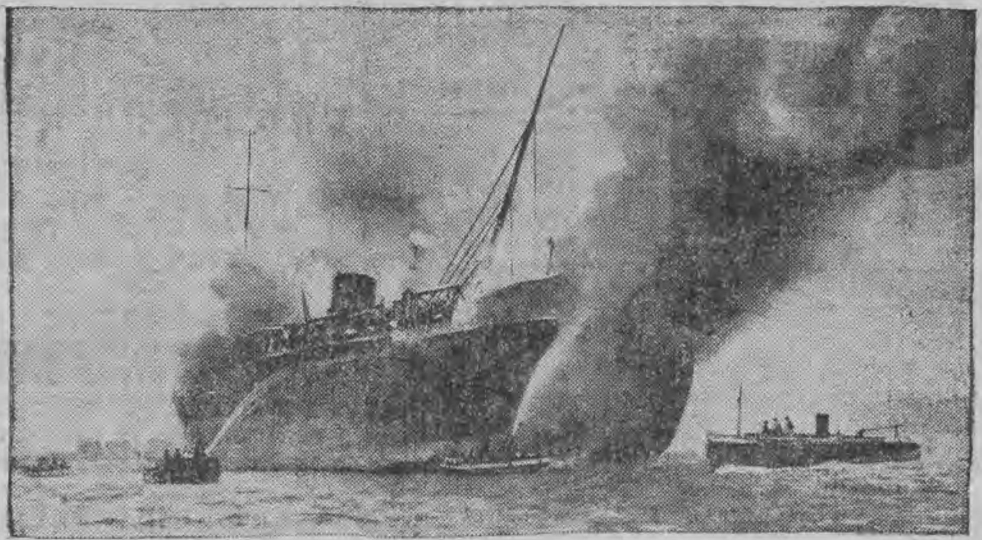

אויבען; שרפה פון א גרויסען האלענדישען דאמפער

אינדערמיט: דער בעריהמטער דייטשער דיכטער גערהארד הויפטמאן, וועלכער איז אלט געווארען זיע־בעציג יאהר.

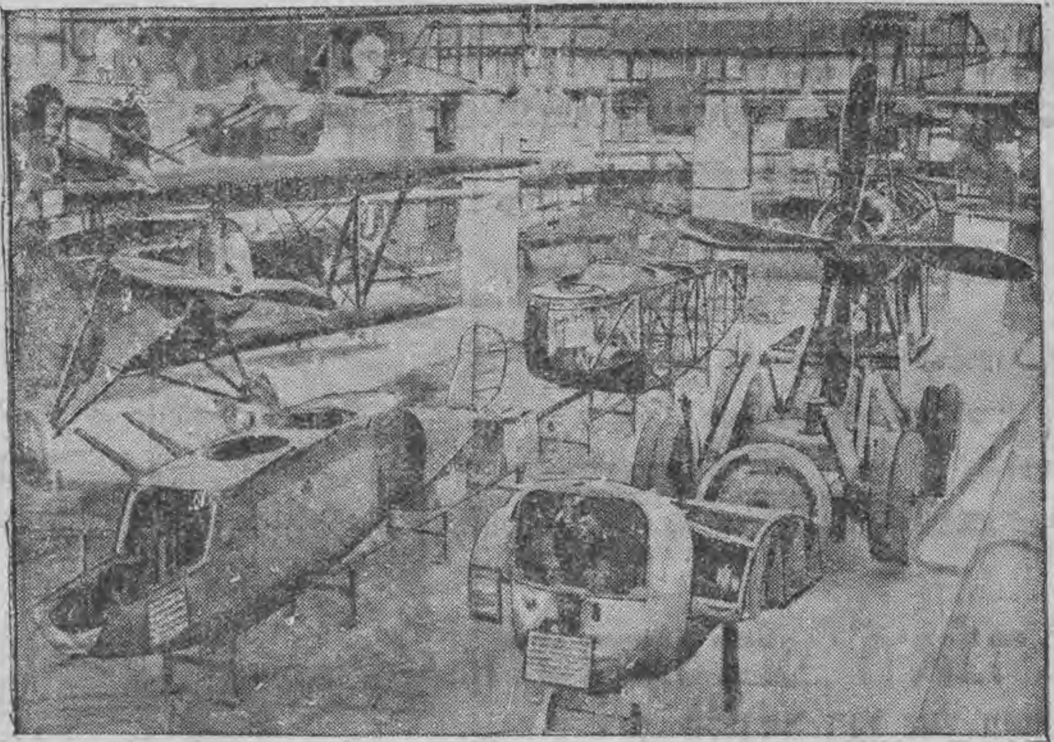

אויבען לינקס: אין בערלין איז געעפענט געווארען דער ערשטער דייטשער מוזעי פון לופט־פליה־ווענען

אינדערזייט לינקס: דער נייער פרעמיער פון אונגארן געמבעס, צו זיין בעזוך אין רוים.

אונטען לינקס: דער ערשטער בעזוך פון א דייטשער קריגס־שיף אין אמעריקא.

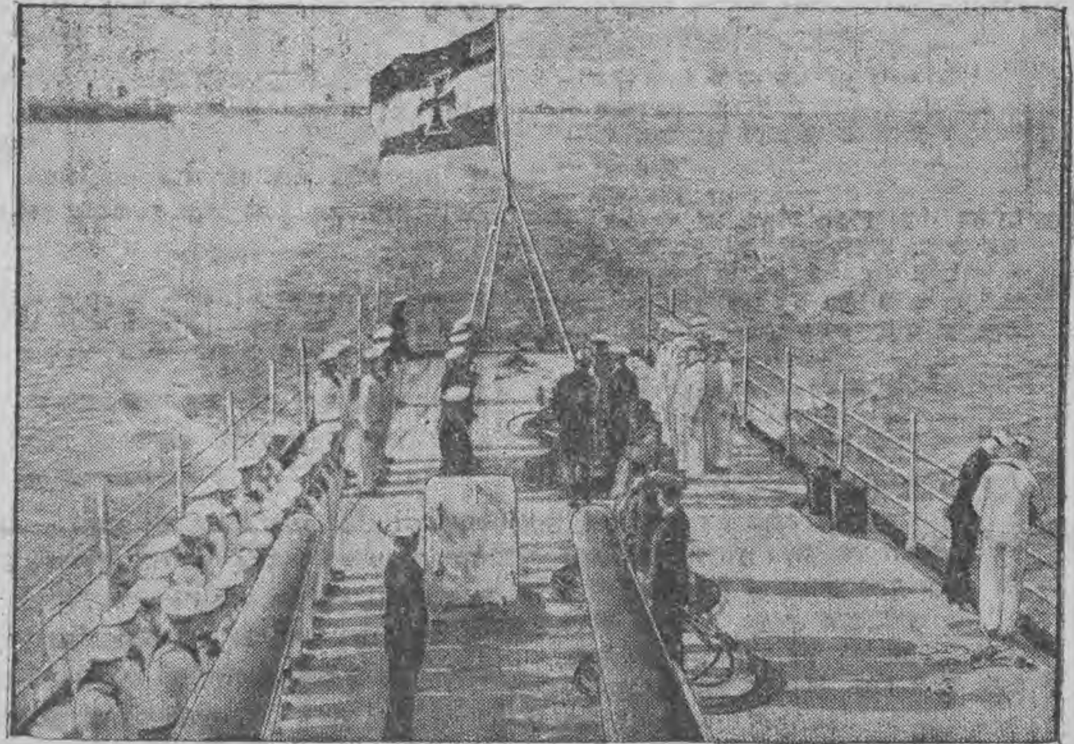

אונטען אינדערמיט: א פעריקויפערין פון ליאלקעס אין א געשעפט פון קינדער־שפילצייג.

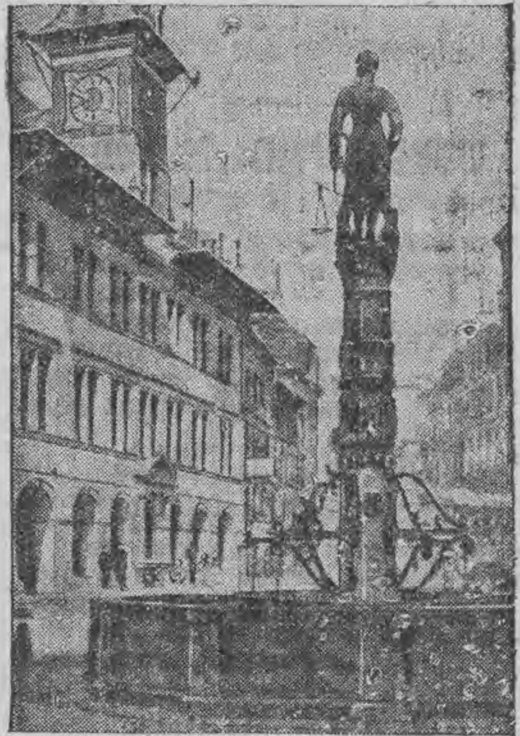

אויבען רעכטס: די לויה פון סטאַלינס פרוי נאַדיעזשדאַ אַלילויעוואַ, וועלכע איז געשטאָרבען אין עלטער פון 31 יאָהר.

אויבען אינדערמיט: אַ מינוט שווייגען ביים קבר פון אומבעקאַנטען זעלנער אין לאָנדאָן אין טאָג פון וואַפען־שטילשטאַנד. ( ) דער ענגלישער קעניג.

אונטער־זייט רעכטס: דאָס אַלטע ראַטהויז אין לאַזאַן, וואו ס'האָט אויפגעריסען אַ באָמבע, זע ע' פינף פערזאָן כעוואונדעט געוואָרען.

אינדערמיט לינקס: דער בעקאַנטער בערלינער אַדוואָקאַט ד"ר פריי איז איינגעלאַדען געוואָרען אַלס פראָפעסאָר אויף דער אוניווערזיטעט אין שאַנכאַי.

אונטען רעכטס: זעלנער מיט מאַשינען־געווערען אויף די גאַסען פון גענף.

אונטען אינדערמיט: דער ביידער איז־האָקיי־סטאַדיאָן אין פראַג.

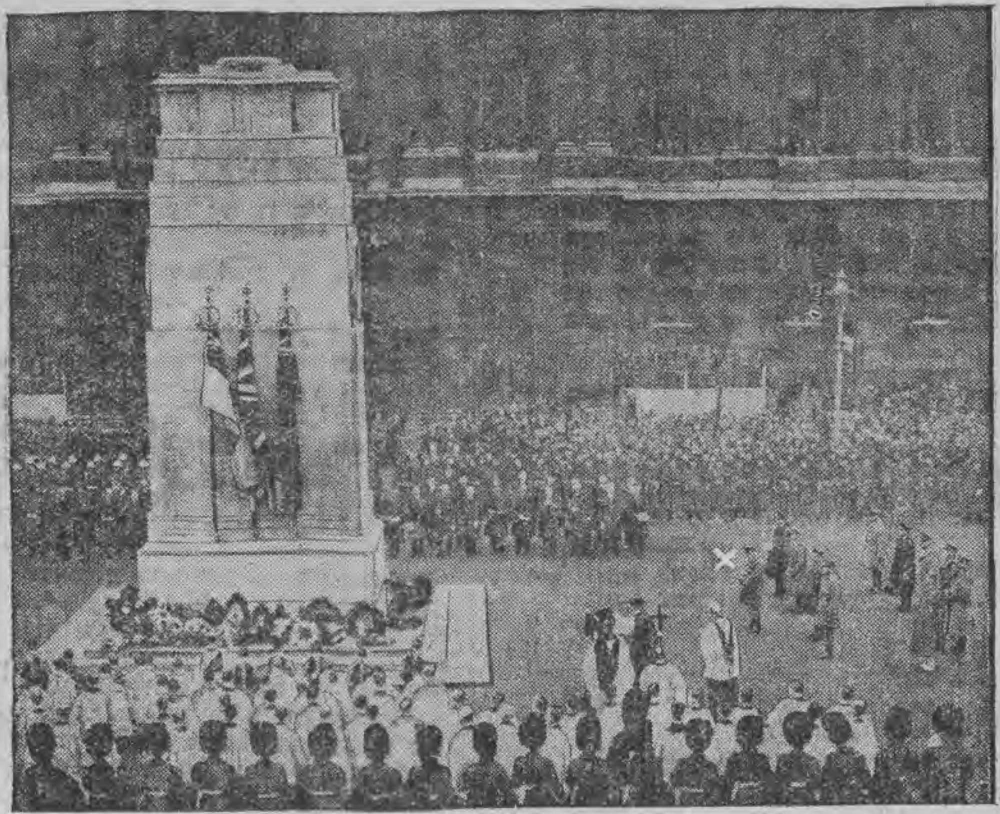

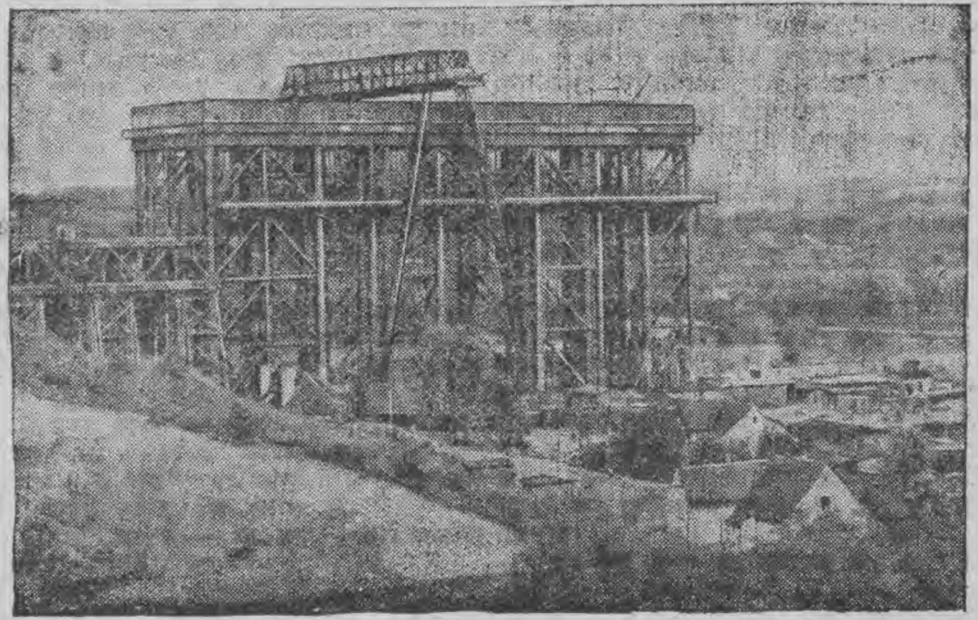

אויבען לינקס: צו די גרויסע שפּינאָזאַ־פייערונגען צום 300־טען געבורטסטאָג פון פילאָזאָף. רעכטס: פּאָרטרעט פון ברוך שפּינאָזאַ. לינקס: דאָס הויז, וואו שפּינאָזאַ איז געבוירען געוואָרען אין אַמסטערדאַם.

אינדערמיט לינקס: די רעטונגס־אַרבייטען נאָך דער קאַטאַסטראָפע אין קויהלען־גרובען גאָרסוואָד (ענגלאַנד).

אינדערמיט לינקס: דער אַמעריקאַנער פּראָפעסאָר פון כעמיע — לאַנגמיר, האָט בעקומען דעם נאָבעל־פּרייז פאַר'ן יאָהר 1932.

אונטען לינקס: וואונדער פון דער טעכניק. אַ שיף־ווינדע, וואָס איז אויסגעבויט ביי ניעדער־פינאָוו אין דייטשלאַנד. די ווינדע טראָגט אַריבער אַ שיף פון איין קאַנאַל אין צווייטען.

פאליטיק פון דער וואָר

שוין ווידער דייטשלאַנד. מען האָט געמיינט, אַז ווי באַר מען וועט אָפּטר'ן די רייכסטאַג־וואַהלען, וועט די וועלט שוין פטור ווער'ן פון דעם דייטש־לאַנד־קלאַפּאַט.

האָט מען דאָך געהאַט, למשל, פּרעזידענט־וואַהלען אין אַמעריקע. פאַר די וואַהלען איז געווען אַ טומעל, אַ יריד, מיר, וועלט־דיפּלאָמאַטען, זענען געשטאַנען מיט אויסגעשפּיצטע אויערן און אויס־געשטאַרצטע אויגען און אָנגעוואַרט מיט אַ הויכען אָטעם דעם אויסגאַנג פון די וואַהלען.

ווי באַר אָבער עס איז געקומען נאָך די וואַהלען און מ'ווייסט שוין אַז רוזוועלט געהט אין ווייסען הויז אַריין, איז שטיל געוואָרען צווישען אונז וועלט־פּאָליטיקער.

אַנדערש איז עס אָבער מיט דייטשלאַנד, אַ רעש, אַ געפּילדער צו וועלכע עס העלפען צומאָלט קיין וואַהלען אויך נישט.

נאָך די רייכסטאַג־וואַהלען און מען דולט אונז אַלץ ווייטער די קעפּ מיט קאַבינעט־קריזיסען, דעמיסיעס, יאָ פּאַפּען, נישט פּאַפּען, היטלער אַהין, היטלער אַהער און אַזוי אָהן אַ סוף.

אוי, דייטשלאַנד, דייטשלאַנד, מיר האָבען נישט קיין רוה.

אַ יונגער דאָקטאָר

אָבער אַ גרויסער פּראַקטיקאַנט

— דו קורירסט זיך ביי דעם יונגען דאָקטאָר? ער האָט דען פּראַקטיק?

— אוודאי האָט ער נישט קיין פּראַקטיק, איך האָב אַליין געזעהען, ווי ס'האָט איהם איינער געגעבען אַ ביי'ם 10־זל. שטיק — האָט ער איהם געקלאַפּט אין דער פּאָדלאָגע, צי ער איז נישט קיין פאַלשער...

—:0:—

דער סוחרים־פעראיין און „חסד של אמת"

געגרינדעט 5 נייע סעקציעס און קאמיטעטען

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, האָבען זיך אין סוחרים־פעראיין געגרינדעט פאָלגענדע נייע סעקציעס און קאָמיטעטען:

1) סעקציע צו העלפען סוחרים (קרעכצען).

2) סעקציע צו פיהרען סוחרים (אין באָד אַריין)

3) סעקציע לייכטער צו מאַכען די מיטגלידער (די קעשענעס).

4) קאָמיטעט צו באַפרייען די אונטערדריקטע סוחרים (פון די קרעמלעך).

5) קאָמיטעט אַרויסצוהייבען די מיטגלידער (דעם מיטגלידס־ביישטייער).

ווי מיר הערען, זאָל בקרוב קומען צו אַ פאַר־אייניגונג פון סוחרים־פעראיין מיט „חסד של אמת".

רעוויזיעס אין די געוועלבער

וואָס האָט מען געפונען?

די סאַניטאַר־קאָמיסיע ביים לאָדזשער מאַגי־סטראַט, האָט די היינטיגע וואָך אָדורכגעפיהרט רע־וויזיעס אין די געוועלבער.

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, איז בעת די רעוויזיעס אַנטדעקט געוואָרען.

ביי אַ בעקער אויף פּאָלודניאָווע גאַס — אַ גאַנצער זאַק — פון מעהל.

אין אַ יאַטקע אויף דער וושכאָדניאַ גאַס — 4 פיס — פון קצב און דער קצב'טע.

אין אַ בשמים־געוועלב, אויף דער אַלעקסאַנ־דער גאַס, האָט מען געפונען... אַ בשמים־ביקס — וואָס דער סעקוועסטראַטאָר האָט נאָך איבערגעלאָזט.

ביים טישלער, אויף מרדכי גבאַי'ס גאַס, האָט מען געפונען זעקס פּשעוואָזנע דעבענע — טעכטער.

ביי אַ מאַנופאַקטור־סוחר, האָט מען אַנטדעקט אַ גאַנצען לאַגער פון כאַזירענע פּראָטעסטען.

ס'איז אויך פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אין אַלע בראַנזשעס פיהרט מען נישט קיין האַנדעלס־ביכער, אַ חוץ ביי איין פריזיר, האָט אַלץ געשטימט אויף דער האָהר...

איינס פון די ביידע

הייסע ליבע פון אַ יונג ווייבעל צו אַן אַלטען מאַן

יונג ווייבעל (צום אַלטען מאַן): מיין טייערער ליב מאַנעלע, אוי, ווי ליב איך האָב דיך. כ'וואָלט אַזוי געוואָלט, אַז דו זאָלסט יונגער ווערען!

אַלטער: דאָס איז דאָך אָבער נישט מעגליך.

יונג ווייבעל: טאָ ווער כאָטש נישט עלטער.

אַנ'אַנדער סאָרט מענטש

פון משה באַדיר

איך בין אַנ'אַנדער סאָרט מענטש.

איך האָב פיינט שפּאַרען זיך מיט מענטשען, אַפילו דאָרטען, וואו איך ווייס, אַז איך בין אַבסאָ־לוט גערעכט און יעדער איז דורכאויס אומגערעכט.

איך האָב נישט האָלד אַרויפצוצווינגען מיין מיינונג אויף אַ מענטשען, אַפילו דאָרטען וואו יענער שטעהט גייסטיג נידריגער פון מיר.

איך מעג זיך בערהימען, אַז עס זענען שוין געווען פאַלען, וואו מענטשען האָבען מיך איינפאַך רואינירט און איך האָב — געשוויגען.

געשוויגען און נישט גערעדט אַ וואָרט, נישט געזאָגט אַפילו, אַז מ'דאַרף עס נישט טון און ס'איז נישט קיין יושר.

איכ'ל ברענגען ביישפּילען:

אַנומעלטען ביינאַכט כאַפּ איך זיך אויף, דער־זעה איך ווי לעבען מיין בעט שטעהט אַנ'אומבע־קאַנטער גנב, פון נידריגסטען טיפּ — באַר זעה אַ הויכער און גוט געבויט.

שטעהט לעבען מיין בעט, מיט'ן רעוואָלווער אין האַנט און — הינטער איהם שטעהט נאָך איי־נער מיט אַ לאַמטערנדעל, אויך אַ פרעמדער און אויך זעהר אַנ'אַטלעטישער יונגערמאַן.

— גוט באַוואַנט! — זאָג איך — וואָס ווינשען די דזשענטעלמען?

— מיר ווינשען איך צו בעגנב'ענען! דאָס דער מאַראַליש־געוויסענער גנב געענטפערט, מיט'ן רעוואָלווער ווי מיט עפּעס אַנדערש.

— און דער יונגערמאַן, מיט'ן לאַמטערנדעל, וועט איך העלפען?

— יאָ, ער האָט אויך אַ רעוואָלווער, און טאָ־מער וועט זיין נויטיג שטעהט פון דרויסען נאָך איינער אַ בעריהמטער מערדער.

טראַכט איך אַ ווייל מיט די הענט אין לופטען און זאָג:

זשענטעלמען, איכ'ל זיך מיט אייך נישט שפּאַ־רען, צי איהר זענט גערעכט, צי איך, איצט איז אַי־בערהויפּט נישט די צייט פאַר פריינטליכע דיסקוס־יעס, אפשר שפּעטער, דערווייל קאָן איך אייך זאָגען, אַז איך וועל זיך מיט אייך נישט איינרייסען, און אייך לאָזען גנב'ענען וויפיל איהר ווילט און נישט אַכטענדיג דערויף וואָס איהר זענט מיר אַבסאָלוט פרעמדע, רוף איך צו אייך אויס: פריינט, קוקט נישט דערויף וואָס איך בין אַ ביסעל בלאַס און עס ציטערען ביי מיר די הענט, נעמט וואָס איהר קאָנט — איכ'ל אייך אַבסאָלוט גאָרנישט זאָגען, איך זאָל אַפילו וויסען, אַז איהר'ט מיך רוי־אינירען.

אָט אַזאַ סאָרט מענטשעל בין איך מיר!

אַ צווייטער פאַל וואָס בעווייזט אויך ווי ווייט איך בין פריינטליך און נאָכגעביג אַפילו צו מיינע ערגסטע שונאים איז דער פאָלגענדער:

איך האָב זיך געליבט אין אַ מיידעל, וואָס הייסט געליבט? געליבט הייסט אַז איך האָב נאָך איהר קראַפּירט. פּשוט אויסגעגאַנגען נאָך איהר ווי אַ ליכט. עס האָט געהאַלטען אַזוי ווייט, אַז איך האָב ביי זיך געהאַט אָפּגעמאַכט אַז באַם אויב זי וועט מיר אָפּזאָגען די ליבע, וועל איך זיך אַוועקוואַרפען ערגעץ פון אַ דאַך, צום שוואַרצען יאָהר.

אַזוי ווייט האָט עס געהאַלטען.

דאַרף מען שוין מעהר?

פונדעסטוועגען, אַז עס האָט זיך געמאַכט, אַז סע האָט זיך אין איהר איינגעליבט אַ צווייטער בחור און ער האָט אָנגעהויבען אַריינגעהער צו איהר, און איהר ברענגען בלומען מיט צוקערקעס מיט אַלע זאַכען, האָב איך לאַנג נישט געטראַכט, נאָר איהם אָפּגעוואָרט לעבען איהר הויז און איהם אַנגעזאָגט:

— הער נאָר אויס, דו שמויטעפּונע, דו לאַ־פּאַצאַן, אויב דו וועסט נישט אויפהערען אַרויפצו־געהען צו מיין מיידעל, וועסטו זיך אויסרייסען אַ פינסטער יאָהר, דו פּאַסקודניאַק?

אַז ער האָט דאָס דערהערט, האָט ער לאַנג נישט געטראַכט און מיך געמאַכט פאַר אַ... קאַליקע.

— עה! טראַכט איך! אַז דו ביזט שוין יאָ אַזאַ היצעל, אַזאַ מערדער, האָב איך דיך אין דר'ערד... וויל איך זיך גאָר נישט אָמפּערען מיט דיר... און איך האָב זיך צוריקגעצויגען.

אָט אַזאַ סאָרט מענטשעל בין איך מיר!

לשון הרע

מ'זאָגט אַז:

מ'זאָגט אַז:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דעמיסיע פון ביידעם אויסערן־מיניסטער, שמועסט מען, אַז דער מאַרשאַלעק פּילסודסקי ווילענדיג דעם מיניסטער בעק צוגעבען דריי אותיות, האָט ער באַשטימט אַלס וויצע־מיניסטער דעם הער שעמבעק. איצט האָט דער שעף פון אויסערן־מיניסטעריום דעמבינצקי בדעה צו ענדערען זיין נאָמען אויף דעמבעק.

דעם מיניסטער זאַלעסקי איז זיין דעמיסיע אויסגעגאַנגען בעקעם.

אין וואַרשאַ רופט מען פּשוט דעם ה' יוזעף בעק — דער מיניסטער מיט'ן נאָמען פון מאַרשאַל פּילסודסקי.

ר' געציל ווערט אַ „דאסטאווצע"

פון די לאָדזשער געשעפטען

האָסט געהערט, משה נחום, פון מיין לעצטער געשעפטיגונג?

— למשל? דערציהל מיר, געצעלע.

— כ'בין דאָך געוואָרען אַ „דאָסטאַווצע" פון מעבעל פאַר גאָר אַ גרויסער פירמע.

— צו וועלכער פירמע?

— צו דער פירמע „אוושאַנד סקאַרבאָווי, עקזע־קוטאָר אי ספּולקאַ".

קאנקורענטען

„מלבוש ערומים" געגען „טאז"

אַ געפעהרליכע קאָנקורענץ איז דער יידישער גאַס: אין דער קהלה קאָנקורירט די „אגודה" מיט די ציונים. די „אגודה" רעדט אויך לשון קודש און וועגען ישוב ארץ־ישראל. דער צענטראַלער סוחרים־פעראיין קאָנקורירט מיט „חסד של אמת", און טאָ־מער האָט זיך געפונען איין שטיקעל פעראיין „מלבוש ערומים" אַהן קאָנקורענט, איז געקומען „טאָז" און געהט אויף אַ קאָנקורענץ — „טאָז" געהט אויך בעקליידען קינדער.

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, וועט „מלבוש ערומים" אַרויסטרעטען מיט אַנ'אָנקלאַגע געגען „טאָז" פאַר שעדליכע קאָנקורענץ...

אַנ'אומגליק אין אנשטאַטס אַלעי!..

אַ סצענע אין אַ פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט

אין קאָמיסאַריאַט פאַלט אַריין אַ מיידעל, אַ דערשראָקענע פרעגט זי דעם דיזשורנעם פּשאָ־דאָווניק:

— פּאַניע פּשאָדאָווניקו, צי האָט איהר אַ ידיעה, אַז אַ געוויסער בעריל קלאַפּס האָט זיך אויפגע־האָנגען?

— פון וואַנען ווייסט איהר דאָס, פרייליין?

— ער האָט מיר געשיקט אַ בריוועלע, אַז אויב איך וועל נישט קומען היינט 8 אָוונט אין אנשטאַטס אַלעי, וועט מיט איהם אַנ'אומגליק געשעהן.

— ס'איז אמת, האָט דער פּשאָדאָווניק געענט־פערט — ס'איז ליידער געשעהען: פונקט 8 אָוונט אין אנשטאַטס אַלעי, האָט איהם זיין ווייב געפּאַקט מיט אייער קאָלעזשאַנקע...

דעם מיידעל האָט די פּאַגאָטאָווקע ערטיילט הילף...

אַ ייד אַ „רוצח"...

נקמה פון אַ פערלאָמטענעם מאַן

ייד (אין אַ געוועהר געשעפט): גיט מיר עפּעס אַ גוטען רעוואָלווער... כ'וועל זי... כ'וועל זי... מיידע דערשיסען ווי די הינד.

פערקויפער: אָט האָט איהר אַ גוטען רעוואָל־ווער. מיט איין שאָס לעגט איהר ביידע אַוועק ווי די גראַפּע.

ייד: וויפיל קאָסט ער?

פערקויפער: 85 זל.

ייד: צו טייער.

פערקויפער: כ'קען אייך געבען אַ ביליגערען פאַר 40 זל.

ייד: 40 זל.? אָבער... אָבער... מ'קען מיט איהם דערהרג'ענען?

פערקויפער: נאָך ווי דערהרג'ענען!

ייד: אַנ'אייגענע ווייב דערהרג'ענען? אַז זי האָט מיך שוין געדרעדזשעט, קומט זי צו הרג'ענען?

פערקויפער: אפשר אַ סטראַשאַק?

ייד: דערשרעקען אַנ'אייגען ווייב? זי איז דאָך אַ בערוזאַישע, וואָס וועל איך טון, אַז זי וועט חלילה קריגען אַ באַפּאַד?

פערקויפער: נו, טאָ וואָס ווילט איהר?

ייד: כ'האָב מיך איבערגעלייגט — כוועל זי גוט אויסזידלען...

„פאַ כופיע"

דער שווער איז אַ סוחר

ער: דיין טאַטע, דער שווער מיינער, האָט מיר צוגעזאָגט 20 טויזענד זל. נדן, ווען וועט ער שוין אַמאָל געבען דאָס געלד?

זי: וואָס מאַכסטו געוואַלדען, וואָס? מיין טאַטע, דערפסטו וויסען איז אַ ייד אַ סוחר, אַז ער זאָגט 20 טויזענד, מיינט ער באַלד 10 טויזענד, נאָכדעם רעגולירט ער אויף 5 טויזענד, און אַז סי־קומט צום בעצאָהלען, גיט ער באַר טויזענד, און צוליב טויזענד זל., לוינט זיך צו מאַכען אַזעלכע געוואַלדען?

פלוידעריי

כתם אין דער וועלט אַרייז

ווען די פעלקער וואָלטען נישט אויסגעגעבען אַזוי פיל געלד אויף דעם באַהעטען קריג, וואָלטען זיי לייכט געקאָנט בעצאָהלען פאַר דעם לעצטען.

דער פראַנצויזישער פראַנק — שרייבט אַ צייטונג — פערשקלאַפּט אייראָפּע.

אַבי מען זאָגט „פראַנק און פריי"!

אַ רייזענדער, וועלכער איז ערשט נישט לאַנג צוריקגעקומען פון אַפריקע, דערציהלט, אַז אין בעל־גישען קאָנגאָ, אין אַפריקע, קאָן מען קריגען אַ ווייב פאַר 3 ציגען.

און מיר זאָגען, אַז ווען מען זאָל דאָרט קאָנען קריגען 3 ציגען פאַר אַ ווייב, וואָלטען אַ סך בעווייבטע זיך אַ לאָז געטון קיין קאָנגאָ.

איינער אַ קריטיקער זאָגט, אַז בלויז אַ מענטש, וואָס האָט אַ סך געליטען, קאָן שרייבען אַ דערפאָלג־רייכען ראָמאַן.

אויב אַזוי וואָלטען די לעזער פון געוויסע צייטונגס־ראָמאַנען געהאַט זיין די דערפאָלגרייכסטע ראָמאַנען־שרייבער...

אַ „נביא" זאָגט, אַז די וועלט וועט אונטער־געהן אין 1935.

אַ סך סוחרים זאָגען, אַז זיי קאָנען אַזוי לאַנג נישט וואַרטען...

100 זל. פאַר אַ פּאַטש

ער האָט מורא פאַר אַ בעלאַגערונג

ריכטער: דער געליטענער פערלאַנגט פון אייך 100 זלאָטעס פאַר דעם פּאַטש, וואָס איהר האָט איהם געגעבען.

אָנגעקלאַגטער: פּאַניע סענדזשע, ווען איך וועל געבען 100 זל. פאַר אַ פּאַטש, וועל איך מאָרגען האָבען ביי מיר אַ רייהע לאָדזשער סוחרים, וואָס וועלען בעטען כ'זאָל זיי פּאַטשען.

ס'ברענט נישט!

דעם מאַנס „אָדפּאַטשינעס"...

פרוי: (קראַנקע אויף אַ גריפּע): זאָג מיר, יאַ־סעלע, אַז איך וועל שטאַרבען, וועסטו באַלד חתונה האָבען מיט אַ צווייטער?

מאַן: וואָס איז ס'געאייל, וואָס? לאָז מיך כאָטש אַביסעל „אָדפּאַטשניען"..

צווישע בלאַטע

וואָס איז היינט אַ זלאָטע? מ'קען דאָך גאָרנישט קריגען פאַר איהם.

— ס'איז נישט אמת!.. איך האָב פאַר אַ האַלבען זלאָטע בעקומען... 6 חדשים תפיסה.

עס ווערט געזוכט געגען גוטע בעלוינונג פאָלגענדע מענשען

1) אַ ייד וואָס האָט נישט געהאַט בדעה אַרויס־צוגעבען קיין „בלעטעל".

2) אַ לאָדזשער וואָס זאָל לעצטענס האָבען אויס־געקויפט אַ וועקסעל דירעקט פון דער באַנק.

3) אַ סוחר וואָס זאָל גאָר נישט שולדיג זיין קיין שטייער.

זיך צו ערקונדיגען אין „קונדס" ביי מ ל ה ן.

—סססוססס—

טאבאק־גענוס אין די רבנישע ליטעראטור

פון י. קיהן

.2

ווייניגער שווערינקייטען ווי די ימים־טובים האָבען אַרויסגערופען די תעניתים, די פאַסט־טעג. עס איז דאָך איינגענטליך נישט קאָנסעקווענט, מתיר צו זיין דאָס רויכערען אום יום־טוב און גלייכצייטיג אויך אין אַ תענית. דען ממה נפשך: געהערט דאָס רויכערען צו דער קאַטעגאָריע פון „צרכי אוכל נפש", פון גענוס־מיטלען, מוז עס דאָך אין אַ תענית פערבאָטען זיין; געהערט עס ווידער נישט צו דער קאַטעגאָריע, מוז עס דאָך אסור זיין אום יום־טוב... אין די מוסולמאַנישע לענדער האָבען די רבנים בעפוילען די יודען, אין תעניתים־טעג נישט צו רויכערען בפרהסיה, עפענטליך, ווייל אויב די מוסולמאַנער רויכערען נישט אין זייערע תעניתים־טעג, און אויב די יודען זאָלען דאָס יאָ טון, וואָלט עס געווען אַ חילול השם. אין תשעה באב פערלאַנגט עס אויך די נאַציאָנאַלע אבילות, אַז יודען זאָלען זיך דעמאָלט גענצליך צוריקהאַלטען פון רויכערען (דרכי נועם או״ח, סוף תשובה ט׳).

אָבער די אַריסטאָלישע יודען זענען געווען אַזעלכע ליידענשאַפטליכע רויכערער, אַז זיי האָבען זעהר שווער געקאָנט מוותר זיין אויף דעם טאבאַק־גענוס אַפילו — אום שבת, זיי האָבען אָבער, חס וחלילה, פאַרט נישט מחלל שבת געווען. זיי האָבען נעמליך געזוכט און געפונען אַן עצה: זיי האָבען געפלעגט פרייטאג פאַרנאַכט אנצופיהלען פלאַשען מיט טאבאַק־רויך, די הערמעטיש פערפראָפט און שבת פון זיי „געטרונקען"... אַנדערע יודען האָבען ווידער געפלעגט יעדען שבת צו מאַכען אַ וויזיט ביי זייערע מוסולמאַנישע שכנים, וועלכע האָבען לכבוד זייערע געסט גענומען שטאַרק אין אָנשפרוך דעם לילקע־ציבוך, אָנפילענדיג די שטוב מיט געדיכטע רויך־וואָלקענס, און די יודען האָבען געפענט די־מיילער, געשלונגען דעם רויך און איהם ווידער צוריק אַרויסגעבלאָזען... די דאָזיגע פראַצעדור איז אָבער אויך מצד די רבנים ערקלערט געוואָרען אַלס חילול־השם, ווייל „די יודישע רעליגיע ווערט דאַדורך לעכערליך אין די אויגען פון די מוסולמאַנער" (זכור לאברהם חלק א׳ קמ״ב קמ״ג).

אויף דער שמעק טאבאַק איז געווען ביי די פוסקים אַ וויכטיגער אַפעקט, כדי זיך מיט איהם צו בעשעפטיגען אין זייערע ספרים, הויפטזעכליך צוליב פאָלגענדע פונקטען:

א) אין בתי־תפלה זאָלען די טאבאַק־שמעקער נישט געבען איינער דעם אַנדערען אַ שמעק־טאַבאַק, ווייל זיי רופען דורך דעם אַריס אַן אומאַנשטענדיגען ניסען און שנייצען אין דברי־חול, פראַפאַנע געשפרעכען, יאָ, זיי זענען אַפילו גורם צו זאָגען אַ ליגען. עס איז נעמליך פאָרגעקומען אַ פאַל, אַז אַ יוד האָט אין שוהל געבעטען אַ צווייטען יוד, ער זאָל איהם געבען א שמעק טאבאַק און יענער האָט געענטפערט, אַז ער האָט דיין טאבאַק־פושקעלע געלאָזט אין דער היים, בעת ער האָט עס אין אמת'ן געהאַט ביי זיך אין קעשענע... (פחד יצחק חלק ג׳ ס״ב; אליהו רבא רכ״ח; מיכו רבים או״ח, תשובה כ״ח).

ב) אַז עס איז דעם טאבאַק־שמעקער ערלויבט זיך צו פערגינען דאָס פערגעניגען אויך אום שבת — דאָס איז בשום אופן נישט געווען אַזוי זעלבסט־פערשטענדליך, ווי מען קאָן מיינען אין פלוג. פונקט ווי ביים רויכער־טאבאַק האָט אויך ביים שמעק־טאַבאַק געשפילט אַ וויכטיגע ראָלע — דער רפואה מאָמענט, אַ זאַך וואָס איז אָבער ביי דעם לעצטען גאָר אַ חסרון, ווייל לויט די הלכות שבת איז דער געברויך פון מעדיקאַמענטען ערלויבט בלויז אין געוויסע פאַלען, וועלכע קומען דאָ לגמרי נישט אין בעטראַכט. עס האָבען זיך אויך דערוועקט חששות בנוגע די קוגעלעך, וואָס בילדען זיך געוויהנליך אין שמעק־טאבאַק און ווערען פון די טאבאַק־שמעקער צעריבען; דאָס קאָן אפשר הייסען „שחיקת סממנים", אַ זאַך וואָס איז אום שבת פערבאָטען... צום גליק איז עס אָבער די פוסקים געלונגען, די אַלע חששות און בעוואָרעגנישען צו בעזייטיגען. (פחד יצחק דאָרט).

ג) אויך בנוגע יום כפור און תשעה באב האָבען זיך געבילדעט ספקות, צי מען מעג אין די דאָזיגע תעניתים שמעקען טאַבאַק. עס זענען ענטשטאַנען דעריבער פערשיידענע מיינונגען. איין פוסק מיינט, אַז דאָס איז ערלויבט בלויז אין א „תענית יחיד", אין אַ פאַסט־טאָג פון אַן איינצעלנעם מענשען, אָבער נישט אין די „ארבעה צומות", אין די פיר אַלגעמיינע תעניתים, און ווער עס שמעקט טאַבאַק אום תשעה באב „מברין אותו" לעגט מען איהם אין חרם אַריין. אַן אַנדערער פוסק מיינט ווידער, אַז בלויז אום תשעה באב טאָר מען נישט, אָבער אום יום כפור איז נישט נאָר מען מעג, אדרבה, עס „איז גאָר נאָך אַ מצווה, צו מאַכען דעם טאָג צו אַ ,עונג". און אַ דריטער בעהויפטעט ווידער קאַטעגאָריש, אַז אויך אום תשעה באב איז ערלויבט צו שמעקען טאַבאַק און אַז טאַקע ער אַליין איז זיך אַזוי נוהג. (עיין באר היטב או״ח, תקנ״א, ל״ט).

שליסליך און ענדליך איז מען געקומען צום בעשלוס, אַז סיי אום יום כפור, סיי אום תשעה באב מעג מען שמעקען טאבאַק וויפיל מען וויל. אָבער דערמיט האָט זיך די שקלא וטריא נאָך נישט געענדיגט. אין אָנהויב פון דעם אַכצעהנטען יאָהרהונדערט האָט נעמליך אַ האָלענדישער יוד געפענט אַ נייעם וועג פאַר דער טאבאַק־אינדוסטריע דערמיט, וואָס ער האָט פערשטאַנען צו פעראיידעלען און צו פערבעסערען, הויפטזעכליך דעם שמעק־טאַבאַק, דורך אַ ספּעציעלער ווײַן־מישונג. (קוש, האַנדבוך דער ערפינדונגען 12). און דאָ איז פלוצלונג אַרויסגעשוואומען אַ נייער חשש:

ד) ווי איז עס, ווען אַ גוי „בייצט" דעם טאַבאַק מיט ווייז, צי מעג איהם אַ יוד שמעקען, אָהן מורא צו האָבען, אַז ער איז טועם פון „יין נסך"? די דאָזיגע פראַגע איז דערהויבען געוואָרען מצד די אַלריענטאַלישע רבנים און איז ענדליך ענטשידען געוואָרען לטובת די טאבאַק־שמעקער. (שער המלך, הלכות מאכלות אסורות י״א, ג׳). ווייניגער אנגעגנעהם איז עס אָבער געווען פאַר די יודישע טאַבאַק־שמעקער אין פוילען בנוגע פסח:

ה) אין פוילען האָט מען, ווי עס האָט געהייסען, „געבייצט", פעראיידעלט דעם שמעק־טאבאַק — מיט ביער. די דאָרטיגע רבנים האָבען דערפאַר פערלאַנגט פון די יודישע טאבאַק־שמעקער, אוועקצולעגען אום ערב פסח אין דער פריה, צוזאַמען מיט די חמצ'דיגע זאַכען, זייערע טאבאַק־פושקעלעך אויף גאַנצע אכט טעג (מגן אברהם, תס״ז, י׳). דאָס פאָלק האָט אָבער דעם דאָזיגען רבנישען פערלאַנג נישט ערנסט גענומען און אַפילו די פרומסטע יודישע טאבאַק־שמעקער אין פוילען זאָגען זיך בעקאַנטליך נישט אָב אום פסח פון דעם גענוס, צו בעהמען טאקע לכבוד יום־טוב „אַ גוטען שמעק־טאבאַק"...

ווי מען זעהט, האָט דער טאבאַק געבילדעט ביי אונזערע פוסקים אחרונים אַ בעדייטענדען מאַטעריאַל פאַר זייערע פלפולים, וועלכע מען מוז יעדענפאַלס בעגעגענען מיט אַכטונג, זעהענדיג וואָס די קריסטליכע גייסטליכע, בעזונדערס די פראָטעסטאַנטישע, האָבען געפרעדיגט און געשריבען ווען עס דעם „פערשאָלטענעם, פערכישופט'ען, פון דעם שטן שטאַמענדען קרויט" און האָבען אויך נישט געקאַרגט מיט די גרעסטע און גרעבסטע זלזולים געגען די טאבאַק־ליבהאָבער. אַזאַ פאַנאַטיזם זעהט מען ביי אונזערע רבנים בשום אופן נישט; זיי האָבען דעם שטן נישט אַריינגענומען אין זייערע אַרגומענטאַציעס און האָבען זיך אין אַלגעמיין בעצויגען צו די טאבאַק־פריינד פיין און איידעל. דאָס קאָן מען בעזונדערס קלאָר און בולט זעהען פון דעם פסק הלכה בנוגע אַ שרפה שאַדען, וואָס איז פעראורזאַכט געוואָרען דורך אַ טאַבאַק־רויכער. (שבות יעקב חושן משפט קל״ו).

עס איז נאָך כדאי צו בעמערקען, אַז אין דער טאבאַק־אינדוסטריע האָבען יודען בכלל פון אָנהויב אָן געשפילט אַ זעהר וויכטיגע, יאָ, אַ דאָמינירענדע ראָלע. אָבער דאָס בילדעט אַ קאַפּיטעל פאַר זיך.

אין א שטורם

דערצעהלונג

פון נ. י. גאָטליב

בען, אַ הויכער, בלאָנדער בחור, איז אַראָפּגעקומען אין די בערג אויף צוויי וואָכען. אין שטאָט פערבריינגט ער שטענדיג די אווענטען אויף פערשידענע פערווילונגען, צוזאַמענקונפטען. ער איז אַ גרויסער ליבהאָבער פון'ם „שעהנעם מין" און מיידלעך לויפען נאָך איהם געהן, ערשטענס. צוליב זיין „מענערישען" אויסזעהען און, צווייטענס, צוליב זיין גוט־ברודערשאַפט און נישט־געמאַכטער לוסטיגקייט.

בען פאָהרט שטענדיג אין די בערג מיט אַ כוונה צו פערפיהרען עפעס אַ ראָמאַנטישע אויסערגעוועהנליכע ליבע.

דאָס מאָל איז בען אַראָפּגעקומען אין א שלעכטער זומער. ס'האָט נאָכאַנאַנד געגעגענט און ס'איז טער זומער. ס'האָט נאָכאַנאַנד געריגענט און ס'איז געווען קאַלט — צום פערפראַרען ווערען. — אין האָטעל, וואו בען האָט זיך איינגעקוואַרטירט, האָבען געווילט נאָך עטליכע געסט. דער האָטעל אייגענטימער, אַ קורצער פול־געפּאַקטער, רייטוודיגער פאַרשוין מיט אַ דיקען ציגאַר צווישען די שיטערע ציין, — איז נאָכאַנאַנד אַרויסגעלאָפען אויף דער ברייטער ווערענדע און געהאַלטען אין איין וואַרפען זאָרגפולע בליקען צום שאָסיי. עס זעהען זיך נישט קיין אויטאָס! עס קומען נישט קיין געסט! אַ ביין יאָהר! אַ קרידה!.. דער האָטעל אייגענטימער האָט זעקרעכצט, געוואָרטשעט און מיט איהם אינאיינעם — די עטליכע האָטעל געסט, וועלכע האָבען זיך אַרומגעדרייט אויף דער ווערענדע, פערוויקעלטע אין סוועטערס און ווינטערדיגע מאַנטלען.

בען האָט געהאַט אַ נטיה צו לאַנגע שפּאַצירען. זאָל צוויי לאַנגע וואָכען נאָכאַנאַנד? ער האָט מיט די אויגען דורכגעוואָרפען די עטליכע האָטעל־געסט — קיין איין סימפּאַטישער פנים! חוץ דעם, די פרויען... עטליכע אַלטע דאַמען, שטאַרק אָנגעצויגענע, שטרענגע, קאַלטע... ניין! ס'איז שלעכט! עס טויג נישט!

בען האָט געהאַט אַ נטיה צו לאַנג עשפּאַצירען. פערשטעהט זיך, אינצווייען וואָלט געווען פיל איבערסטראַסאַנטער. היינטיגס מאָל ווען, אָבער, אויסקומען געהן אליין... בען האָט זיך אַרויסגעלאָזען אויף אַ שפּאַציר. הינטער'ן האָטעל האָט זיך אָנגעהויבען אַ געדיכט פערצווייגטער וואַלד. בען דאָט זיך אוועקגעלאָזען דורכ'ן וואַלד, אויף אַ שמאָלען וועג, טראַכטענדיג דערביי אומעטיגע מחשבות. ער וועט פאָהרען צוריק אין שטאָט — האָט ער געטראַכט — ס'איז אַן עבירה די צוויי וואָכען. ער וועט דאָ גאָרנישט „אויפטון"...

אָפּגעהענדיג ביי אַ מייל, האָט זיך בען אָפּגעשטעלט לעבען אַ קליין שטיבעל. ציגעצויגען האָט איהם אַ מיידעל־פנים, וועלכער האָט געשטעקט אין אַן אָפענעם פענסטער. סאיז פאַר בען'ען געווען אַן איבערראַשונג. אַנצוטרעפען אינמיטען, פוסטען וואַלד אַזאַ „כשוף'דיגען" פנים. בען איז געשטאַנען אין אַ בעגייסטערטע פאָזע און געקוקט...

דאָס מיידעל, ענלי האָט מען זי גערופען, האָט אין שטיבעל געוואוינט אינאיינעם מיט אַ קראַנקען, האַלב־פאַראַליזירטען טאַטען.

ענים אויסזעהען: הויך, שלאַנק, אַ רונדע, בליהענדיגער פנים, קאַרע, טיף־פערטראַכטע אויגען. ענלי איז בלאָנד, קינדיש. זי ציהט זיך צו זעגשען, אָבער האָט, פונדעסטוועגען, מורא פאַר זיי. זי האָט ליב די איינזאַמקייט און ביטער זענען איהרע גרעסטע פערגעניגענס.

אַ ווײלע איז בען געשטאַנען, ווי אין אַ היפּנאָז, דערנאָך איז ער געקומען „צו זיך". ער האָט בעקומען זיין שטענדיגע מוט, דרייסטקייט — און מיט אַזאַ „קינד" — האָט ער אַ טראַכט געטאָן — איז איינטערעסאַנט עפּעס צו „פערפיהרען", איצט איז נאָר געווען די פראַגע: ווי אַזוי בעקענט מען זיך?

בען איז געפאַלען אויף אַ פּלאַן: ער וועט צוגעהן און בעטען אַ טרונק וואַסער. כאָטש ער איז לחלוטין נישט דאָרשטיק... בעקומען זיין פערלאַנג, האָט בען פערפיהרט אַ שמועס אין קירצליך שפּעטער האָט ער שוין געוואוסט אַלץ פון ענים לעבען.

* * *

בען האָט אויפגעהערט צו טראַכטען וועגען אוועקפאָהרען. ער איז געבליבען אין די בערג, כאָטש עס איז אַלץ געווען קאַלט און אומעטיק. איהם, בענען, איז שוין אומעטיק נישט געווען. נאָך יעדען מאָהלצייט, דריי מאָל אין טאָג, פלעגט זיך בען אַוועקלאָזען צו ענים קליין, פאַרמעריש שטיבעל.

בען איז עני'ן שטאַרק געפעלען געוואָרען. ערשטענס, זיין „מענערישקייט", צווייטענס זיין קלוגשאַפט. בען איז געווען אַ קלוגער, דורכגעטריבענער יונג, און עני, די ראָמאַנטיש־נאַאיווע, די שטענדיג פער'חלום'טע, — האָט זיך צו איהם שטאַרק צוגעבונדען. פונדעסטוועגען פלעגט עני קיינמאָל נישט מסכים זיין צו בענ'ס פאָרשלאַגען: צו געהן מיט איהם אין וואַלד, אויף אַ לאַנגען שפּאַציר. זי קען עס נישט טאָן — פלעגט זיך עני פערענטפערען — זי קען איהר קראַנקען האַלב־פאַראַליזירטען טאַטען נישט לאָזען אַליין. אַפּילו אויף אַ מינוט נישט. פערהאַ מאָמענטען, ווען איהר טאַטען קאַפען אַן שאַרפע קאָנוואולסיעס. דאַן העגנט זיין לעבען „אויף אַ האָר". ניין! זי קען עס נישט טאָן.

און בען פלעגט שטענדיג אוועקגעהען פון איהר אַהיים, אין האָטעל, אַ פערזומערטער, אַ צערייצטער, צוליב זיינע „נישטיקע דערפאָלגען"...

* * *

איינמאָל, אָבער, ס'איז שוין געווען דער עלפטער טאָג זינט בענ'ס אָנקום אין די בערג. — האָט עני איינגעשטימט צו בענ'ס פאָרשלאַג: צו מאַכען אַ שטיקעל שפּאַציר. ס'איז געווען שבת נאָך מיטאָג, דער ערשטער האַלבער טאָג איז געווען א זוניגע, אַ לויטערע, אַ הייסע. ס'איז געווען דער ערשטער הייסער טאָג זינט בענ'ס אָנקום אין די בערג. דער וואַלד איז געווען בעגאָסען מיט אַ העלער ליכטיגקייט. פויגעלער האָבען געפייפט, געזומזעט, ס'איז געווען פריש גרינג, מחיה'דיג. צו מיטאָג־צו האָט גענומען ווערען פערוואָלקענט. עני האָט זיך, אָבער, נישט אָפּגעהאַלטען פונ'ם פערשטעהענדיגען שפּאַציר. דער טאַטע איהרער האָט גראָד שטאַרק איינגעשלאָפען. די קען זיין שלאָף. ער קען אַזוי אָפּשלאָפען עטליכע שעה נאָכאַנאַנד און זיי קענען זיך דערווייל אַדורכשפּאַצירען.

בען איז געגאַנגען ביי ענ'ס לינקער זייט. אַנגעקוואַלען פון איהר שעהנעם פיגור, פון איהר גרינגען טראָט און, איבער־הויפּט, פון איהר צערבליהטען, קינדישען פנים. ער האָט גענומען שבירען שוואַרצע פּאַרגעפיהלען. אַ זיסע ליידעשאַפט האָט זיך אין איהם צעשטראַמט. ער האָט עפּעס דערוואָרט — וואָס, האָט ער אַליין נישט געוואוסט.

זיי זענען אַזוי אוועק אַ היבש שטיקעל וועג פון שטיבעל. פערקירצעוועט זיך אויף רעכטס. אַרויפגעקלעטערט אויף אַ באַרגיגען אָרט, נישט ווייט פון אַ לוידיג, צעבראָכען שטיבעל. בען האָט אַראָפּגעצויגען זיין אויבער־בגד, אויסגעשפּרייט איהם אויפ'ן גראָז און זיי האָבען זיך אוועקגעזעצט.

אַ ווײלע זענען זיי געזעסען און געשוויגען. דערנאָך האָט זיך בען פונאַנדערגערעדט. ער האָט גענומען דערצעהלען פערשידענע קלייניגקייטען, טשיקאַווע, קאָמישע און זיין זיסע, מאַגנעטישע שטים האָט אַלץ בעהנטער צוגעצויגען ענין צו זיך. זי האָט אַליין נישט בעמערקט, ווי אַזוי איהרע דינע, צאַרט־הויטיגע הענטלעך זענען אַריינגעפלאָכטען געוואָרען אין בענ'ס ברייטע, מוסקולעזע הענט, ווי אַזוי איהרע האָר־לאָקענס האָבען זיך אַנגעטוהרט אָן זיינע. בען האָט אַלץ גערעט און עני האָט זיך אַלץ מעהר געטוליעט צו איהם.

דערווייל האָט זיך דער הימעל איבערגעצויגען מיט אַ געדיכטער כמאַרע. עס איז מיטאַמאָל געוואָרען שטאַרק טונקעל. אין ווייטען האָט זיך דערהערט דער ערשטער, ערדערדיגער דונער. דערנאָך האָט שאַרף אַ בליץ געטון, אַ צווייטער דונער, און מיטאַמאָל — (אַ מבול, אַ שטורם, דער אמת'ער צווילדעוועטער באַרג־שטורם!

בען און עני זענען אַריינגעלאָפען אין דערבייאיגען הייזעל, און זיך פערזוקט אין אַ ווינקעל. עני איז נאָך אַלץ געווען אונטער דער השפּעה פון בענס צובערענדיגע רייד, איהר יונגער, היציגער קערפּער האָט זיך נאָך מעהר געטוליעט צו בענ'ס קערפּער. זי איז געזעסען האַרט לעבען איהם. זייערע הערצער האָבען זיך כמעט אַנגעריהרט... די אויגען האָבען געפינקעלט... און מיטאַמאָל האָבען זיך זייערע ליפען צוזויפגעהעפט אין אַ לאַנג־רויקען, דיגען, שמאַכטענדיגען קוש. — — — — — — פּלוצלונג האָט זיך עני אויפגעכאַפּט: דער טאַטע! דער האַלב פאַראַליזירטער טאַטע אַליין אין שטיבעל! אין מבול, אין שטורעם! זי איז בליץ שנעל אויפגעשפּרונגען, אַ לאַנג געטאַן זיך דורך דער עפענונג און אוועק ווי אַ ווינט, דורכ'ן וואַלד. בען האָט איהר געוואָלט פערהאַלטען. אָבער עני האָט שוין געפלאַטערט אונטער'ן ווישענדיגען רעגען־שטראָם. איהר דינע, באַטיסטענע קליידעל איז דורכגעזעצט געוואָרען דורכ'ן רעגען, זיך צוגעקלעפּט צו איהר יונגען, שלאַנקען לייב און איהם בולטער געמאַכט. שעהנער, צוציהענדיגער האָבען גענומען אַרויסשיינען ענים פערוואונדיגטע, פולע לענדען, איהרע צאַרטע קינדישע אַקסלען, איהרע ליטקעס. בען איז געלאָפען נאָך איהר אַ שטאַרק־צעמייצטער, אַ נישט־בעפרידיגטער. עני האָט זיך, אָבער אַפּילו, נישט אומגעקוקט. דער רעגען האָט איהר געפּאַטשט אין פנים, אויסגעוויקט איהרע האָר־לאָקען. עס האָט פון איהר געגאָסען. איהר אָטעם האָט שנעל געאָרבייט. איהר האַרץ האָט שטאַרק געקלאַפּט און גרויליגדיגע פאָרגעפיהלען האָבען פעסטער גענומען פּיצען אויף איהר יונגער ברוסט: דער טאַטע! דער טאַטע!

— — — און ווען עני האָט האַסטיק אויפגעפּראַלט די טיר פון זייער קליינער, פערמעטישער שטיבעל, האָט זי דערזעהען איהר טאַטען, ליגענדיג אַטעמלאָז און אין זיין בייטנדיגען, פערקראַמפּטער האַנט — אַ ווייסער פון'ם שבת'דיגען טישטעך, וואָס איז פריהער געווען אויסגעשפּרייט אויפ'ן טיש... און אַ ווייסע שפּעטער איז שוין אויך בען געווען. זיי זענען ביידע געשטאַנען שטום, מיט פערטייערטע אָטעמס און די אַרומיגע, גרוילענדיגע שטילקייט האָט זיי אין דער דאָזיגער מינוט שוין פעראייניגט אויף אייביג...

אַן אַלטער חוב

פון דער סעריע: „אַלטער מאַרק"

פון יוסף זעלקאָוויטש

צו דערוועלבער צייט, וואָס הער בוימאַן האָט זיך באַמיהט צו באַאַרבייטן דעם הער סאַפּיר, כדי איהם צו געוואונען פאַר זיין פּלאַן צו רעדוצירען דעם טרעגער־לוין, איז פרײלײן ערנא געשטאַנען אַ האַלבע נאַקעטע אין איהר האָטעל־צימער פאַר דער וועש־שאַנק און האָט זיך נישט געקענט דעציד־ירען צום אויסוואַהל פון אַ „קאָמבינע" וואָלכע זי זאָל אָנטוהן היינטיגען אָוונט, בשייכות מיט דעם צוזאַמענטרעף פון הער אַלפרעד נויהיים.

דעם לעצטען בעזוך, וואָס הער אַלפרעד האָט איהר געמאַכט, און געווען איז דאָס אומגעפעהר מיט דריי וואָכען צוריק, געדענקט זי, האָט ער זיך שטאַרק ענטציקט פון איהר נעגליזש, זי געדענקט אָבער נישט, וועלכען „קאָמבינע" זי האָט דאַן גע־טראַגען און אַזוי, ווי עס האָט זיך היינט געהאַנדעלט אום אַ גרעסערע סומע, האָט זי דורכאויס געוואָלט דעם הער אַלפרעד אימפּאָנירען, נישט בלויז אימפּאָ־נירען, נאָר שטאַרק געפעלען ווערען, כדי ער זאָל קיין קרומע מינע נישט מאַכען, בעת זי וועט איהם, קיצלדיק און אומאַמעדיג אַרויס־נעמען דעם פּאָרטפעל פון בוזעם־טאַש.

פרײלײן ערנא האָט גוט געוויסט, ווי דאָס לעבען געמוזט האָבען לכל הפחות הונדערט און פופציג גילדען; הער בוימאַן איז געווען אַזוי פרעך און האָט איהר לעצטענס געשענקט זעקס מעטער קרעפּ־דע־שין, נישט זאָרגענדיג זיך, ווען מלאכה־געלד פאַר דער שניידערין, וועגען ענטשפּרעכענדע צו דעם קלייד זיידענע שטרימפּ און וועגען אַן ענטשפּרעכענ־דע קאָפּ־באַדעקונג — צוליב אָט דער דאָזיגער פרעכהייט, האָט זי געמוזט אָנקומען צו הער אַל־פרעד, וועמען זי האָט געמוזט געפעלען ווערען. לסוף, אַז דער זייגער האָט נישט געוואָלט וואַרטען אויף איהר זכרון און האָט זיך צוגעריקט, וואָסאַמאָל נעהנטער צו דער צעהנטער שעה, האָט פרײלײן ערנא זיך שליסליך דעצידירט צו דער גרינער „קאָמ־בינאַציע" מיט דעם בלויליכען טאַפּט אַרום דעם דעקאָלט. די דאָזיגע קאָמבינאַציע האָט געהאַט די מעלה, וואָס זי האָט איהר בויגעוודיג און אויסגעצ־מאַנצטען קערפּער צוגעגעבען עפּעס שלאַנקגעהאַפּטי קערס און אונטערשטרייכענדיג מיט'ן שוואַרצען שטיפּט די גרינקייט פון איהרע אויגען־אַפּלען, האָט זי זיך, פערליגענדיג אַ פוס אויף אַ פוס, אוועקגע־זעצט אַנטקעגען דעם קלאַפּ אָן טיר, וועלכען הער אַלפרעד דאַרף באַלד געבען, איינשטודירענדיג בנתיים אין שפּיגעל די מינע, און די פערלעגענע צעשראָקענהייט, וואָס איהר פּנים דאַרף אויסדריקען, בעת הער אַלפרעדס אַריינקום, אָנטרעפענדיג איהר אין דעם ענטציקענדען נעגליזש...

צעהן מינוט נאָך צעהן האָט דער פאַרזיצער פון פּרוכט, געמיזע און שפּייז־הענדלער־פעראיין, הער טעאָפיל נויהיים אַרויפגעלייגט זיין גראָבען און קורצען וויַיז־פינגער, וועלכער האָט געהאַט דעם אויסזעהען פון אַ סערדעל־וואורשטעל אויף דעם קנאָפּ פון דעם ניקעלנעם טיש־גלעקעל, וועלכעס איז פאַר איהם געשטאַנען:

— מיינע געעהרטע הערען, איך דערקלער די היינטיגע זיצונג פאַר געעפענט. אויף דער טאַג־אָרדנונג האָבען מיר דריי פּונקטען, וועלכע וועלען, האָפענטליך, נישט אויף לאַנג פערנעמען די טייערע צייט פון אונזער געעהרטע פערוואַלטונג. הער סעק־רעטאַר, (הער טעאָפיל נויהיים בעט ער איז אַמטליך רעדט ער איבריג שטרענג געשעפטסמעסיג, נישט רעכענענדיג זיך דערמיט, וואָס דער הער סעקרעטאַר איז זיינער אַן אייגענער זוהן) ביטע לעזען זי פאַר די פּונקטען פון דער טאַג־אָרדנונג.

סעקרעטאַר, הער אַלפרעד נויהיים, האָט פון זיין צוזאַמענטרעף היינטיגען אָוונט מיט דער פריי־לײן ערנא שוין געהאַט רעזיגנירט, ער האָט באַגנישט געוואוסט מיט וואָס ער וועט זיך פאַר איהר פערענ־פערען, און וויפיל דער פערענטפערן זיך וועט איהם קאָסטען, דעריבער האָט איהם איצט דעם פאָטערס אַמטליכער בעפעהל: „ביטע לעזען זי פאַר די פּונקטען פון דער טאַג־אָרדנונג" געטראָפען אַזוי אַ שטייגער, ווי די שאלה, וואָס אַ מלמד שטעלט זייגעם אַ פערשפּילטען און פערגאַפּטען תלמוד: „וואו האַלטען מיר"? און גראַד, ווי יענער פערטראַכטע תלמיד, אַנשטאָט זיך מודה צו זיין, אַז דער קאָפּ איז איהם ווייט געווען פון דער אָפּגעיענער גמרא, לייגט ער אַרויף אויף איהר אַלע פינף פינגער, מיט דער האָפנונג, אַז אייגער כאָטש פון די פינף וועט אָנ־טרעפען אויף דעם ריכטיגען אָרט, אַזוי האָט אויך איצט הער אַלפרעד, אויסהערענדיג דעם פאָטערס בעפעהל אויסגעשטרעקט אַ האַנד מיט פינף צעשפּריי־טע פינגער אין חלל אַריין און אַז דאָס האָט אויך נישט געהאָלפען, האָבען איהם די אויגען אָנגע־הויבען צו בלאָנדזשען איבער דעם אָפּגעגעסענעם כראָ־טאָקאָל־בוך... אַזוי לאַנג, ביז זיי האָבען זיך פער־האַלטען אָן דעם צוים פון די אויסקאַליגראַפירטע אותיות פון דעם אויפגעשריבענעם טאַג־אָרדנונג:

— פּונקט איינס: בעריכטען און קאָרעספּאָנ־דענציע.

— פּונקט צוויי: הוספה פון די סעקרעטאַרי־שע האָנאָראַרען.

— פּונקט דריי: רעדוקציע פון טרעגער־לוין.

הער אַלפרעד איז סוף כל סוף אַרויס פון דער־בלאָנדזשען און איז שוין איצט געווען געלייכען וועג, איצט וועט ער שוין זיינע געדאַנקען לאָזען לויפען אָן איבעררייס און זאָלען זיי, אַדרבה אויס־טראַכטען עפּעס גאָר אַ לייטישען תירוץ פאַר דער פרײלײן ערנא, אַ תירוץ, וואָס זאָל איהם צום ווייניגסטען קאָסטען.

דער פאָרזיצער אָבער הער טעאָפיל נויהיים, האָט ווי פערשוואונדען זיך, אום היינטיגען אָוונט נישט צולאָזען רוהיג טראַכטען:

— אַלזאָ, פּונקט איינס, וואָס האָבען זי צו בעריכטען, הער סעקרעטאַר?

— שלאַק באַ איך פאַקאַלעניע! פערשטעהט זיך, אַז דאָס האָבען נאָר די געדאַנקען זיינע אַרויסגע־רעדט, ווי די ציין, הער אַלפרעד האָט ווייטער אָנ־געהויבען צו בלאָנדזשען.

— צו בעריכטען? — איינענטליך גאַרנישט... ניין... יאָ... הם... (הער אַלפרעד האָט זיך ווייטער אַרויסבעקומען פון דער בלאָטע אויפ'ן גלייכען וועג) עפּעס אַ בריף איז פעראַהאַן צו דער געעהרטער פערוואַלטונג פון טראַנספּאָרט און משא־טרעגער־פעראיין.

דער בריף וועגען וועלכען הער אַלפרעד האָט גערעדט איז אייגענטליך געווען אַ מעמאָריאַל פון דעם דערמאַנטען פעראיין, וועלכער איז געווען אַ פּועל־יוצא פון דער בשעת נישט צושטאַנדגעקומע־נער בעראַטונג פון די חברים פון דער צווייטער חברותא, צוליב דעם לינקען אַפּנויג פון די יונגע־רע מיטגלידער פון אָט דער חברותא.

אין דעם מעמאָריאַל איז געווען געמאָלדען, וועגען דעם לעצטען פאַרפאַל מיט דעם קורצ־יבי־זיכטיגען זייגער בוימאַנען אין קעלער, ווי אויך וועגען אַזעלכע עהנליכע פאַרפאַלען פאַר דעם לעצטען האַלבען יאָהר, ענטשטאַנענע צוליב דער נאַכלעסיגקייט פון די באַלעבאַטים פון די מאַגאַזינען און קעלערס און געענדיגט האָט זיך דער מעמאָריאַל מיט דער בקשה, אַז די אייגענטימער פון די סקלאַדען זאָלען צורעכט מאַכען די לייטערס און טרעפּען, כדי אַזעלכע פאַרפאַלען זאָלען זיך נישט איבערחזרן, אַ ערך דער שפּייז־פרוכט און געמיזע־הענדלער־פעראיין פערשרייבען די מיטגלי־דער פון דער צווייטער חברותא, אַלס אַרבייטער אין דער קראַנקען־קאַסע, כדי ווי עס איז, נישט צו זיין אונטערגעוואָרפען צו בלייבען איבריגע קאַ־ליקעס.

נאָכ'ן איבערלייענען דעם דאָזיגען מעמאָריאַל איז ענטשטאַנען צווישען די געעהרטע מיטגלידער פון דער פערוואַלטונג אַן אַלגעמיינע שטילקייט. יע־דער פון זיי האָט טיף־איינעליך דערפיהלט, אַז דאָס האָבען פּראָסטע און פשוטע מענשען מיט פּראָסטע און פשוטע ווערטער אויסגעדריקט זייערע עלעמענטאַר־מענשליכע פערלאַנגען: „מיר ווילען נישט בוירען און אויסגעוואַקסען מיט גלייכע הענט אין פּיס, ווילען מיר זיי נישט צובראָכען אויף אייערע צעפוילטע און צעבראָכענע טרעפּען, אייך וועט עס קאָסטען קלייניגקייטען און אונז וועט עס קאָסטען די גאַנצקייט און געזונדהייט פון אונזערע לעבענס".

אַלע האָבען זיי געפיהלט, אַז די אַרויסגע־שטעלטע פאָדערונג איז אַ חוב, וועלכע לאַסטעט אויף זיי שוין פון כמה יאָהרען. אָבער טאַקע דער־פאַר, וואָס דער חוב איז געווען אַן אַלטער, האָט זיך קיינעם פון די געעהרטע הערען נישט געוואָלט איהם רעגולירען, גראַד, ווי עס וואָלט קיינעם פון זיי נישט איינגעפאַלען צו צאָהלען אַ פאַר מלחמה־דיקען וועקסעל. נאָר דעריבער שטיל געווען און

אייגער האָט זיך געשעמט צו קוקען דעם צווייטען אין פּנים אַריין.

דער פאָרזיצער אָבער הער טעאָפיל נויהיים איז געווען שרעקליך אַמטליך. זיין קורצער און גראָבער ווייז־פינגער מיט דעם אויסזעהען פון אַ סערדעל־וואורשטעל האָט צום צווייטען מאָל בער־יהרט דעם קנאָפּ פון דעם ניקעלנעם גלעקעל, דאָס מאָל נישט מחמת נויטיגקייט איינצושטילען דעם עולם, דער עולם איז געווען שטיל, זיכער האָט הער טעאָפיל נויהיים מיט דעם קלינג געוואָלט איינשטילען דאָס קרעכצען פון זיינע צעבראָכענע טרעפּען, וועלכע האָבען זיך ווי אויף צו להכעיס באַכ'ן איבערלייענען דעם בריף ביי איהם אין האַרץ אָנגערופען:

— אַלזאָ מיינע הערען, ווער וויל אַ וואָרט אין דער פראַגע?

אַלע אויגען האָבען זיך געווענדעט צו הער סאַפּיר. הגם עס איז שוין איצט אַלעמען, נאָך דער שטילער איבערגעלייגטקייט קלאָר געוואָרען, אַז דער חוב וועט נישט געצאָהלט ווערען, סאַך אַלזוי נישט רעגולירט ווערען, האָבען זיי דאָך אָבער גע־מוזט האָבען אַ פּרעטעקסט פאַר דער עפענטליכקייט, מיט וואָס די פּליטה צו מאָטיווירען און ווער איז דען נאָך אַזוי אומשטאַנד אַזוי זאַכליך און לאָגיש אַ זאַך צו מאָטיווירען, ווי הער סאַפּיר, וועמענס אינטעליגענטישקייט און געבילדעטקייט עס איז שוואַרץ אויף וויס בעוויזען געוואָרען?!

הער סאַפּיר האָט גאַנץ גוט געטראָפען, וואָס עס טוט זיך און ער האָט גאַנץ גוט געפיהלט, אַז די אויגען פון דער גאַנצער עדה זוכען צו איהם געווענדעט „העלף ברודערקע". אָבער דאַרט וואו עס האַנדעלט זיך אום ממשות'דיגע הילף, איילט זיך הער סאַפּיר נישט. הער סאַפּיר האָט צייט (לויט דעם בעגריף; צייט איז געלד). אויפקלערונג?

— אדרבה! וויפיל איהר ווילט נאָר אַליין! — „אויפקלערען די דומע מענשהייט, איזט די הייליגע פּליכט איינעם געבילדעטען מענשען", אָבער הער־פען, אַרויסשלעפּען די גאַנצע פערוואַלטונג, דעם גאַנצען פעראיין פון דער בלאָטע?!

ער זאָגט נישט, הער סאַפּיר, אַז ער וועט עס נישט טוהן, ניין! דאָס זאָגט ער נישט, נאָר —

„זאָלען צום ערשט אַנדערע טראַכטען, זאָלען זיי זוכען עצות, און ערשט שפּעטער, אַז קיינער עצה וועט נישט טויגען, וועט ער געבען זיין עצה. ס'איז דאָך באַרישקייטען, אַזאַ מענש, ווי הער סאַפּיר מוז דאָך אַמאָל האָבען זיין סאַטיספאַקציע דערפאַר, וואָס מ'האָט טעיועלע נויהיים און נישט איהם געוועהלט פאַר אַ פאָרזיצער! — זאָל ער אפשר די געלעגענהייט אַדורכלאָזען — זאָלען זיי דערווייל די קעפּ געשוואָלען ווערען טראַכטענדיג!

ווי אַזוי קען מען זיך אײַנהיטן פון מערידן?

(מעדיצינישע שמועסן)

פון פּראָפ. ר. הירש (בערלין)

דריי זאַכען זענען די סיבות פון מערידען (העמאָראָידען) אָדער „גילדענער אָדער".:

1) אָפּגעשוואַכטקייט פון די אָדערן־ווענטלען פון דער גלייכער קישקע, צוליב וואָס זיי ווערען פערשטאָפּט.

2) נישט קיין ריכטיגער סדר־לעבען: צופיל אָדער צו ווייניג עסען, און דאָס שטערט דעם רעגעלמעסיגען שטוהל־גאַנג.

3) צו ווייניג בעוועגונג, דער עיקר ביי די, וואָס מוזען פיהרען אַ זיצענדיגען סדר־לעבען (ביור־ראָ־אַרבייטער, שניידער, שוסטער אדג"ל).

די שוואַכקייט (פערברייטערונג) פון די אָדערן ווענטלען קומט סרוב בירושה. מ'קען אָפט טרעפען משפחות, וואָס אַלע מיטגלידער ליידען פון דעם דאָזיגען פעהלער. אַזוי ווי זעהען אַ שטייגער פער־האַן גאַנצע משפחות, וואָס ליידען אויף פערברייטער־טע אָדערען פון די פיס. צו די פערברייטערטע (געפעסען) אָדערן אויף די פיס זעהען שוין אָבער פערהאַן מעהר ווייניגער אויסגעפּרובטע תרופות: באַנדאַזשען, וויקעל־שניר און גומענע זאָקען, ס'־פערשטעהט זיך, אַז צו די בויך־געפעסען קען מען אַזעלכע דירעקטע מיטלען נישט אָנווענדען. פערהיטען, אַז די געפעסען פון די קישקעס זאָלען זיך נישט פערברייטערען. קען מען נאָר דורך יעדער־געלירען ווי געהעריג די פערדייאונג, די דערנעהרונג, דורך דער אָפטער און גענוגענדיגער בעוועגונג און אויך דורך קילע זיצוואַנעס.

די פאָלגען פון דערנעהרונג, פון צו פיל עסען (פרעסען) ווערט געשטערט די בלוט־צירקולאַציע בכלל און קודם כל די צירקולאַציע פון דער פערדייאונג. און דאָס איז אַ גרויסע מניעה פאַר די נאָרמאַלע פונקציעס פון די געפעסען, בפרט אין די קישקעס. אויב דערצו זעהען נאָך די געפעסען שוואַך מבטן ומלידה, דאַן ווערען זיי אויסגעצויגען, פערברייטערט שלענגלען זיך, און עס ענטוויקלען זיך קניפּלער, מיט אַ ווארט: מערידען. פון צו ווייניג עסען ענטוויקעלט זיך פערשידענע אַלגעמיינע מחלות און ס'ווערען אויך אָפּגעשוואַכט די געפעסען פון בויך.

מיר וועלען דאָ דעריבער געבען אייניגע אָנ־ווייזונגען, ווי אַזוי דורך אַ ריכטיגען סדר־לעבען צו פערהיטען אָדער לפּחות פערמיידען פון שלעכטע פאָלגען פון מערידען.

דערנעהרונג. אָנהויבען דעם טאָג מיט אַ גלאָז היסטע וואַסער מיט ציטרין־וואַסט אָדער מענטע־טיי אויפ'ן „ניכטערן האַרצען"; טרינקען וואַסער, בעת מען טוט זיך אָן. דאָס רעגולירט דעם שטול־גאַנג און דערלאָזט נישט עס זאָל זיך קלויבען גאַז אין בויך.

צו פריהשטיק עסען זופּ פון קאָרענע מעהל, טיי, קאַווע מיט מילך. דערצו פרישע אויבס, האַלב־זיידענע אָדער ראַזאַווע ברויט מיט פּוטער מיט האָניק. בעזונדערס באַהעהאַפט (זופּ פון קאָרענע מעהל, אייער, קעז) דאַרף זיין דער פרישטיק ביי די מענשען, וואָס גייען אַוועק אויף אַ גאַנצען טאָג צו דער אַרבייט און עסען מיטאָג זייער שפּעט.

די הויפּט־סעודה — מיטאָג, דאַרף בעשטעהן פון געמישטע מאכלים: גרינסען — שטענדיג, אָבער נישט די „נייע" קאַרטאָפעלען, וועלכע רופען אַרויס אַ יאָרונג, ס'איז זעהר ראַטזאַם איינצופיהרען אַ מנהג פון דריי פליישלאָזע טעג אין וואָך. גרינע סאַלאַטע און אויבס דאַרף קיינמאָל פון טיש נישט אַראָפּגיין. נאָכ'ן עסען איז גאַנץ גוט צו פערטרינקען מיט וואַרעמע מענטע־טיי.

צו אָוונט־ברויט דאַרף מען עסען, זויער־מילך און פלוימען אָדער עפּעל־קאָמפּאָרט. אין אָוונט דאַרף מען קיינמאָל נישט עסען נויהע אויבס, בייערט קאָמפּאָרט אָדער געבאַקענע עפּעל. די קאָמ־פּאָט דאַרף אָבער זיין פריש. דווקא אויף דער נאַכט דאַרף מען זיך אָפּהאַלטען פון צו עסען אַזעלכע שפּייזען, וואָס פון זיי בילדען זיך גאַזען, אַ שטייגער פרישע ברויט וכדומה.

בעוועגונג. מיט גימנאַסטיק דאַרף זיך יעט־וועדער מענש פערנעהמען נישט בלויז אין דער יוגענט, נייערט אין משך פון'ם גאַנצען לעבען. בפרט דאַרף מען זיך אָפּגעבען מיט אַ בויך־גימנאַס־טיק. דאָס טרענירט די טעטיגקייט פון דער דיאַ־פראַגמע (מחיצה צווישען ברוסט און בויך), אין אַזוי אַרום ווערען געשטאַרקט די בויך־מוסקולען און איבער אויס דעם בעסערן באַשיצונג מאַסאַזש אויף די קישקעס און זייערע געפעסען. טבע־שעלכע וואַנדערונגען אויף דער פרייער לופט מוזען ביי יעדען מענשען ווערען אַ רגילות, וואָס דאַרף אָנ־האַלטען ביזן טיפען עלטער.

חוץ אָפטע וואַנעס לשם ריינקייט דאַרף מען נאָך מאַכען זיצוואַנעס (פאַרן מיטעלסטען טייל קערפּער) און קילע דושען.

אויב מ'קען אַפילו די נטיה צו מערידען, וואָס איז געקומען בירושה, נישט בעזייטיגען, קען מען דאָך, מיט דער הילף די דורך אונז אָנגעוויזענע מיטלען, אין אַ גרויסער מאָס פערהיטען פון שלעכטע פאָלגען.

דער פּאַרק פון די קעניגן

(ענדע פון דער 7. זייט).

גע מיידעלע און געלעכטערדיג איהרע קעפּעלע מיט זיין ציטערענדיגער האַנד, האָט ער געזאָגט מיט אַ טרויעריגען שמייכעלע.

— אַך, מיין טייער קינד, מיין ליב קינד, איך האָב שוין קיין צייהן נישט אויף צו בייסען צוקער.

דאָס מיידעלע האָט מיט איהר העטעל אַ גלעט געטאָן זיין האַרטע, געקנייטשטע באַק און גע־זאָגט מיט אַ דין שטימעלע:

— אַך, אָרימער, אָרימער זיידעניו, ווי אַלט איהר זענט, און ווי אומגליקליך... ווייסט איהר גאָר וואָס? מיר האָבען נישט קיין זיידעניו... ווילט איהר זיין אונזער זיידעניו? איהר קאָנט דערציילען מעשהלעך?

— יאָ, טייער קינד, וואונדערליכע אַלטע מעשה'לעך. וועגען נצחונות און בלוטיגע סעודות...

— אויסגעצייכענט, און איך וועל אייך פיהרען שפּאַצירען, וועל אָנרייסען פאַר אייך בלומען און פלעכטען קרענץ, און דאָס וועט זיין זעהר שעהן. זעהט דאָ האָב איך בלומען. די בלויע — זעט זי וויאָלעטקעס, און די ווייס — שניי־גלעקלעך, איך וועל אייך אויסזינגען אַלע לידעלעך, וועלכע איך ווייס. גוט? איך וועל מיך טיילען מיט אייך מיט די קאָנפעקטען...

און מערקווירדיג: דער קעניג, אויף וועלכען ס'האָבען נישט געווירקט די אַרגומענטען פון די ביכער, נישט די רייד פון די פּאָליטיקער, נישט די גרויסאַמע לעקציעס פון דער ווירקליכקייט, נישט פון דער געשיכטע — האָט פּלוצים מיט אַלע חושים פערשטאַנען, ווי לעכערליך עס איז געווען זיין עק־שנותדיגער גלויבען אין דעם פערגאַנגענעם. עס האָט זיך איהם שטאַרק פערגלוסט צו האָבען אַ פאַ־מיליע, צערטליכקייטען, אויפמערקזאַמקייט און ווי

רען דאָס קינדערישע באַלאַבעטשען... און קושענדיג דעם מיידעלעס העלע האָר האָט ער שטיל אַרויס געזאָגט:

— איך בין מסכים, טייער מיידעלע... איך בין מסכים, איך בין מיין גאַנץ לעבען געווען אַזוי עלענד... אָבער וואָס וועט דערויף זאָגען דיין פּאַפּאַ?..

דעמאָלט איז דאָס מיידעלע אוועקגעלאָפען און זיך באַלד אומגעקעהרט צוריק, פיהרענ־דיג פאַר דער האַנד אַ הויכען פערבראָנטען מאַ'ס ביל מיט רוהיגע און טיף־גרויע אויגען, וועלכער האָט זיך טיף פערבויגען און געזאָגט:

— אויב איהר זאָלט מסכים זיין, מאַיעסטעט, דערויף, וואָס מיין מיידעלע פּלוידערט, וואָלטען מיר געווען זעהר גליקליך, מאַיעסטעט...

— אויס מאַיעסטעט... — האָט דער זקן גע־זאָגט, זיך אויפהויבענדיג פון דער באַנק, און איינ־פאַך און שטאַרק געדריקט די האַנד פון דעם ביר־גער. — פון איצט אָן עקזיסטירט מעהר נישט מיין מאַיעסטעטישקייט.

און זיי האָבען אַלע דריי צוזאַמען אויף שטע־דיג פערלאָזט דעם „פּאַרק פון די קעניגען". באַר אין טויער האָט דער זקן זיך פּלוצים אָפּגעשטעלט, און זיינע בעגליישטער האָבען דערזעהן, ווי איבער זיין ווייסער באָרד שטראָמט זיי אַ דימענט אויף זילבער, אַ העלע טרער.

— מיינט נישט... — האָט דער אַלטער גע־זאָגט מיט אַ ציטערדיג קול פון אויפרעגונג: — מיינט נישט, אַז איך וועל... שוין איבגאַנצען זיין פאַר אייך אומגליקליך... איך קאָן... איך קאָן קלע־פּען אויסגעצייכענטע קעסטלעך פון קאָליר'דיגען קאַרטאָן...

יודיש פון יעקב סגל.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נאוועמבער

זון-אויפגאנג 6.49
זון-אונטערגאנג 3.50

ליכט-צינדען 3.26

[מר יטאב]
ר״ט
18
מרחשון תרצ״ג

פון האנדעלס-געריכט

אין שייכות מיט דעם אופדלאשטש פון דער פירמע „מ. ל. אפפעלד", מעכאנישע וועבעריי-בעזיצער (פיעטריקאווער 167), איז אויף דער נעכטיגער זיצונג פון האנדעלס-געריכט גאמיגירט געווארן אלס סינדיק אדוו. לעוויצקא.

* * *

וועגען אנ'עהנליכען ענין איז אויף דער נעכטיגער זיצונג בעטראכט געווארן די פראגע וועגען בעשטעטיגען דעם סינדיק פון דער פירמע „פינקוס גערסאן", מאנופאקטור-געשעפט - בעזיצער (פיעטרק. 50). בעשטימט אלס סינדיק איז געווארן אדוו. קאפאשעווסקי.

פון דעם אפגעגעבענעם בעריכט איז צו זעהן, אז ג. איז דער בעזיצער פון א פירטעל הויז פעטריקאווער 191 און $1/_{12}$ חלק פון הויז פיעטריקאווער 60. לויט'ן בילאנס פון דער פירמע דערגרייכען די פאסיווען 298 טויזענד זל. און די אקטיווען 237.700 זל.

קאמפענסאציע-טראנזאקציע אויף 700 טויזענד זל.

פאר לאדזער קאנפעקציע בעקומט מען עפעל און געטרוקענטע פלוימען

(אג) ווי מיר דערוויסען זיך וועט אין די נאהנסטע טעג געשלאסען ווערען א קאמפענסאציע טראנזאקציע צווישען פוילען און האלאנד אויף א סומע פון 700,000 זל. פון האלאנד וועלען אנקומען 50 וואגאנען עפעל און געטרוקענטע פלאמען, דאגעגען וועט פאר דער זעלבער סומע ארויסגעשיקט ווערען קיין האלאנד קאנפעקציע סחורות. אין דער דאזיגער טראנזאקציע בעטיילי-גען זיך הויפטזעכליך לאדזער פירמען.

פאבריק פון שייבלער און גראהמאן

ווערט מאנטאג אפגעשטעלט

שבת ווערט דארט געארבייט צום לעצטען מאל — ווען וועט מען צוריק עפענען די פאבריק? — אנ'ארבייטער-דעלעגאציע צום וואיעוואדע און צום מיניסטעריום אין ווארשא — איינציגע אפטיילונגען זאלען בלייבען אין בעטריב

(2) ווי מען גיט איבער האלט זיך די דירעקציע פון שייבלער און גראהמאנס פאבריק ביי דער קינדיגונג, און שבת וועלען די ארבייטער צום לעצטען מאל זיין בעשעפטיגט א דערין פאבריק.

דעם קומענדיגען מאנטאג וועלען אלע ווארקשטאטען פון דער פירמע שייבלער און גראהאמאן נישט זיין טעטיג און די געקינדיגטע ארבייטער וועלען בעקומען שטיצע פון ארבייטסלאזען-פאנד.

עס בלייבען ארבייטסלאז 6.100 ארבייטער ווען די פאבריק וועט צוריק געעפענט ווערען ווייסט מען נישט, עס איז אבער בעוואוסט, אז די פאבריק וועט אויפסניי געלאזען ווערען אין בעטריב, ערשט נאך א גרינדליכער רעארגאניזאציע.

* * *

(א) די פראפעסיאנעלע פעראיינען, וועלכע אינטערעסירען זיך מיט'ן גורל פון די געקינדיגטע ארבייטער, האבען אויף דער נעכטיגער בערואטונג בעשלאסען צו שיקען א דעלעגאציע צום וואיעוואדע יאשטשאלט מיט'ן ציל אויסצווירקען א ספעציעלע שטיצע פאר די נייע ארבייטסלאזע, אדער דער וואיעוואדע זאל אונטערנעהמען שריט ביי דער פירמע שייבלער און גראהמאן, וואס גיכער צוריקצולאזען אין גאנג די פאבריק.

א דעלעגאציע פון די פראפ. פעראיינען, וועט אויך פאהרען קיין ווארשא און דארט אינטערווענירען ביים ארבייטס-מיניסטעריום וועגען ווירקען אויף דער פירמע שייבלער וואס גיכער צוריקצועפענען די פאבריק.

ווי מען גיט איבער זאלען פונדעסטוועגען איינציגע אפטיילונגען פון דער פאבריק, ווייטער בלייבען אין בעטריב.

לאמפען

אין א גרויסען אויסוואהל
מאדערנסטע סטיל - ארטען
צו רעדוצירטע פרייזען

עמפפעהלט די בעקאנטע

לאמפען-פאבריק

SZ. P. SZMALEWICZ

Południowa 8, telefon 164-39

פיהרט אויס בעשטעלונגען לויט אנגעגעבענע צייכנונגען.

בעאמטע פון „באנק פאלסקי" בעשטייערען זיך

לטובת דער דערנעהרונגס-אקציע פאר ארימע שול-קינדער

דעם 14-טען ד. ח. איז פארגעקומען אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון פארשטעהער פון אפיעקונעס פון די פאלקס-שולען וועגען דער דערנעהרונגס-פראגע. אנוועזענד זענען געווען אנ'ערך 200 פערזאן יודען און קריסטען.

נאך די רעדעס פון פארזיצענדער פון שול-ראט און שול-אינספעקטאר דיר. מיכיידא- איז אפגעגעבען געווארען א טעטיגקייטס-און קאסע-בעריכט. צווישען אנדערען איז מיטגעטיילט געווארען, אז די בעאמטע פון דער „באנק פאלסקי" האבען אסיגנירט לטובת דעם צוועק 1200 זל. א דאנק וואס ס'איז מעגליך געווארען שוין צוצוטרעטען צו דער דערנעהרונגס-אקציע פאר די ארימע שול-קינדער.

כדי צו פערלייכטערען די ארבייט, ווערט די שטאט פערטיילט אין 14 רעווירען, פאר יעדען רעוויר איז בעשטימט געווארען א ראיאן-אפיעקון.

די שרפה אין ציטרין'ס פאבריק

איז אויסגעבראכען צוליב א קורץ-שלוס

(2) ווי מיר האבען שוין נעכטען מיטגעטיילט, איז עהרענעכטען ביינאכט אויסגעבראכען א גרויסע שרפה אין דער פאבריק פון „ל. מ. ציטרין", אויף בזשעזשינער 50. אין דער 3 שטאקיגער געביידע האט זיך געפונען די אפרעטור און פארבעריי.

צוליב דעם, וואס די פאבריק-מויער איז איינגעפאלען, זענען צוויי הילצערנע הייזלעך, וואס האבען געהערט צו די ברידער יאנקאווסקי אויף לוואווסקא 15 איינגאנצען פערניכטעט געווארען. אויך דאס וואוין-הויז אויף לוואווסקא 17, וואו ס'האט זיך געפונען די טישלעריי פון אנא נארדוועג און אדאלף שמידט.

אויפען ארט פון דער קאטאסטראפע, איז נעכטען ארויפגעקומען א ספעציעלע קאמיסיע, וועלכע איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז די סבה פון דער שרפה איז געווען א קורץ-שלוס.

נעכטען א גאנצען טאג האט אויפען ארט דיזשורירט א פייערלעשער-אפטיילונג.

פעלץ-ווארעז

קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועהמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42, tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער-ווארקשטאל געפינט זיך אויפ'ן ארט.
די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעיעל.

DR. MED. J. LUBICZ

כירורג-ארטאפעד

פאלודניאווא 9, טעל. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער איינגענע פראצאווניע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען ווי: וקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענד און פוס, גארסעטען א. אז ה.

נעהמט אן פון 2.30 ביז 4.30 נאכמיטאג

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציעל-ארצט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2 און פון 5—9 אווענד.

בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

טאג-נאטיצען

צו דער דערעפענונג פון יעקב ראטבוימס בילדער אויסשטעלונג אין „בני ברית"

זונטאג ווערט ביי אונז אין שטאט געעפענט, אין לאקאל פון „בני ברית", פיעטריקאווער 90, א בילדער-אויסשטעלונג פון בעקאנטען מאלער און רעזשיסער יעקב ראטבוים.

פונ'ם ערשטען אויבענאויפיגען בליק אויף די בילדער פון יעקב ראטבוים דערפילט מען גלייך אז מען האט דא צו טון נישט נאר מיט א קרעפטיג-טאלענטירטען און זעהר אריגינעלען קונסט-מאלער, נאר אויך מיט א טיף-אייגענארטיגער און קריטיש-געניייגטער ארטיסטישער אינדיווידואליטעט.

זיין רייכע ארטיסטישע אינטואיציע און גאנץ אריגינעלען צוגאנג צו א יעדער קונסט-פראבלעם, האט יעקב ראטבוים שוין פריהער ארויסגעוויזען פאר אונז, אלס רעזשיסער פון די בעסטע אויפפיהרונגען פון דער „ווילנער טרופע": „200.000" „די שווארצע געטהא", „די ברויט-מיל", „בונט אין אויסבעסערונגס-הויז" א.א. שוין דאביי האבען מיר זיך איבערצייגט, אז י. ראטבוים געהערט נישט צו די רעזשיסערען, וועלכע האבען ליב צו פערבלענדען מיט בלויז אויסערליך-אריגינעלע אבער אין תוך פוסטע איינפאלען, אדער צו ספעקולירען מיט סתם אייגענארטיגע אטראקציעס און ביליגע עפעקטען. דאגעגען האט ראטבוים בעוויזען און איבערצייגט פאר דער טעאטער-אודיטאריע, אז דורך דער רעזשי ווערט אלץ פון פאר'אויס ראציאנעל בערעכענט, געוואויגען און געמאסטען. אזוי, אז ס'זאל גארנישט זיין קיין צופעליגעס אויף דער ביהנע, אז יעדער בעוועגונג, זשעסט און ווארט אויף דער ביהנע זאל האבען זיין בעשטימטע אויפגאבע און צוועקמעסיגקייט און מאכען דעם געהעריגען רעזאנאנס אויף דער צושויער-אודיטאריע.

מיט'ן זעלבען קריטישען צוגאנג און ראציאנעלער פאראויסבערעכענונג בעציהט זיך י. ראטבוים אויך צו זיינע שאפונגען אויפ'ן געביט פון מאלעריי. דא קומט נאך מעהר צום אויסדרוק זיין אייגענארטיגע קינסטלערישע פערזענליכקייט מיט דער אייגענשאפט צו אונטערשטרייכען, אויסטייטשן און בולט מאכען יעדען וויכטיגען פרט, וואס פון אזוינע קלענערע און גרעסערע פרטים ווערט איינגענטליך קאמבינירט דאס גאנצע פערענדיגטע קונסט-חפץ.

יעקב ראטבוים איז נישט סתם א מאלער א פארטרעטיסט. ער מאלט אזוינע פנים'ער און מאסקעס, וועלכע ציהען אויף זיך זיין אויפמערקזאמקייט מיט זייער טיפזיניגער אויסדריקליכקייט און קאמפליצירטער פסיכאלאגישער איבערלעבונגס-גאמע יעדער פנים, יעדער געזיכט איז פאר איהם א שטיק לעבענס-שטייגער, אנ'אפשפיגלונג פון א גאנצער סביבה מיט איהר בעזונדערער סאציאלער, קולטורעלער און געזעלשאפטליכער סטרוקטור. איהם אינטערעסירט נישט נאר דאס עסטעטישע, אינדיווידועלע אדער צופעליג כאראקטעריסטישע אינ'ם געזיכט פון זיין מאדעל, נאר דער אייגענארטיגער שטומער לשון. די פאר אלעמען בעהאלטענע און פאר'ן קינסטלער בלויז אנטפלעקטע אינטערעסאנטע געשיכטע, וואס ווערט דורכ'ן בעטרעפענדיגען געזיכט ארויסגעדערצעהלט. יעדער פנים, יעדער מאסקע אויף די בילדער פון י. ראטבוים רעדט צו אונז דעריבער מיט איהר בעזונדערען לשון, וועגען איהר בעזונדערער וועלט און אויף איהר בעזונדערען שטייגער.

און ווי פערשידענארטיג אין קאנטראסטמעסיג ס'איז די אויסדריקליכקייט פון מענשליכע פנים'ער, אזוי אייגענארטיג און פערשידען זענען אויך די סטיליסטישע און טעכנישע גראפישע מיטלען און וועגען, דורך וועלכע דער קינסטלער ברענגט צום אויסדרוק די כאראקטעריסטיק פון זיינע מאדעלען-טיפען.

און דאס איז דער עיקר: ראטבוימען אינטערעסירען נישט קיין ענצעלנע, צופעליק כאראקטעריסטישע פנים'ער, גאר בלויז טיפען. קאטעגאריעס פון מענשליכע געזיכטער, וועלכע שפיגלען אפ זייער גאנצע ארומיגע לעבענס-סביבה. דעריבער

זענען כמעט אלע זיינע פארטרעטען נישט קיין בלויז אינדיווידועלע געזיכטס-שטודיען, נאר מאסקעס-סימבאלען אלגעמיינע טיפען פון דער קאנטראסטפולער מענשליכער קרעאטור, וועלכע שטעלען מיט זיך פאר אזא רייכען און דאנקבארען מאטעריאל פאר'ן קינסטלער-פסיכאלאג.

דערווייל דריק איך אויס מיין הארציגסטען יישר-כוח דעם זייער אריגינעלען קינסטלער און כירוף יעדען קונסט-ליבהאבער נישט דורכצולאזען די געלעגענהייט און זיך צו בעקענען מיט י. ראטבוימס מערקווירדיגער פארטרעטען-גאלעריי.

ל. ס—סי

ערקלערונגען פון עדות אספיראנט, בריליאק

אויף דער נעכטיגער זיצונג פון גרויסען פאליטישען פראצעס

דער 9-טער טאג פון פראצעס פון די לינקע פ. פ. ס.

אלס ערשטער אויף די נעכטיגע פערהאנדלונגען איז אויסגעהערט געווארען דער עדות בראניסלאוו גראדסקי, פאליציי-קאמענדאנט אין זעלווע.

ער דערקלערט, אז דער בעשולדיגטער טעאפיל מילער איז געוועזען סעקרעטאר פון די לינקע פ.פ.ס. אין זעלווע, און אז די לינקע פ.פ.ס. און די קאמוניסטישע פארטיי אין פוילען איז איינס און דאס זעלבע.

דער עדות קאן נישט בעגרינדען די דאזיגע טענות.

דאן ווערט אויסגעהערט דער פשעדאווניק פון אויספארשונגס-אמט אין בראדי.

ער רעדט וועגען גאטקאווסקיס טעטיגקייט, און זאגט, אז די לינקע פ.פ.ס. האט אין יאהר 1929 איינגעארדענט א רייהע מיטינגען, אויף וועלכע דער בעשולדיגטער גאטקאווסקי איז ארויסגעטראטען און געלויבט די סאוויעטישע רעגירונג.

בשעת'ן פונאנדערטרייבען די פערזאמלונג, האט גאטקאווסקי גערופען צו געגענשטעלען זיך דער פאליציי. דערפאר האט ער געהאט א פראצעס.

אויף א רייהע פראגען פונ'ם פערטיידיגער, אדוו. ווינאווער דערקלערט דער עדות, אז גאטקאווסקי איז געווען צוגעצויגען פאר אגיטאציע און פאר נישט פאלגען דער מאכט. צי איז גאטקאווסקי געווען בעשטראפט, ווייסט נישט דער עדות.

נאך דעם ווערט אויסגעהערט דער עדות מאריאן וועלק, קאפיטאן פון אינפארמאציע-אמט אין פשעמישל.

דער עדות רעדט וועגען פראצעס פון 33 מיטגלידער פון די לינקע פ.פ.ס., פון וועלכע 18 זענען געבליבען אין בעשטראפונגס-צושטאנד און בלויז 10 זענען פער'משפט געווארען.

דער עדות איז אויף יענעם פראצעס קיין עדות נישט געווען, אבער ער ווייסט, אז גאטקאווסקי איז צווישען די בעשולדיגטע נישט געווען.

בעשולדיגטער גאטקאווסקי: צי ווייסט דער עדות, אז די לינקע פ.פ.ס. איז געווען א לעגאלע פארטיי, און אז די וואהל-אויפרופען פון דער פארטיי זענען געווען לעגאלע?

עדות: די אויפרופען האב איך בעטראכט פאר נישט לעגאלע.

די פערטיידיגונג טראגט אריין א פארשלאג, אהערצוברענגען די בעשולדיגונגס-אקטען פון די לינקע פ.פ.ס. אין פשעמישל, כדי פעסטצושטעלען, אז גאטקאווסקי איז נישט געווען צווישען די בעשולדיגטע און נישט צווישען די פערדעכטיגטע.

נאך א הפסקה ווארפט דאס געריכט אפ דעם פארשלאג פון דער פערטיידיגונג.

עדות סטאניסלאוו דראגאנאווסקי — אנגעשטעלטער אין ד.א.ק. 10 אין קאליש — דערקלערט, אז איהם איז בעקאנט דאס ביי די לינקע פ.פ.ס. איז געשאפען געווארען א עלימינאציע-קאמיטעט, כדי דורכצופיהרען א רייניגונג אין דער פארטיי, און אום צו דערווייטערען די קאמפראמיטירטע קאמוניסטישע עלעמענטען.

אויף א רייהע פראגען דערקלערט דער עדות, אז די פארטיי — דורכ'ן שאפען אזא קאמיטעט — האט געהאט בדעה צו דערווייטערען די מיטגלידער, וואס זענען שוין געווען בעקאנט ביי דער מאכט אלס קאמוניסטישע טוער'ס, און בכדי אנצוהויבען א קאנספיראטיווע טעטיגקייט.

גאטקאווסקי: פון וואנען ווייסט דער עדות וועגען דעם עלימינאציע-קאמיטעט?

עדות: פון וולאדיסלאוו שטשיגיעל.

גאטקאווסקי: צי האט דער עדות נישט געהאט קיין טעות, און צי איז עס נישט געווען קיין ארגאניזאציאנס-קאמיטעט?

עדות: איך אונטערשייד אויסגעצייכענט די בעגריפען: ארגאניזאציע און עלימינאציע.

דער עדות שאפראנסקי רעדט וועגען דעם בעשולדיגטען יאן צורוש, אז ער איז געווען פערבאטירט אין דער פאליציאישער קארטאטעקע אין אזארקאוו אלס קאמוניסטישער טוער, זייט 1921. צוליב דעם איז צורוש עטליכע מאל געווען ארעסטירט אין אזארקאוו פאר אנטי-מלוכה'שער טעטיגקייט.

לויט שאפראנסקיס דערקלערונגען איז די לינקע פ.פ.ס. סובסידירט געווען דורך דער קאמוניסטישער פארטיי, אבער אויף וואס פאר אן אופן דאס פלעגט געשעהן, קאן דער עדות נישט דערקלערען.

דער עדות סטאניסלאוו לאנגיעוויטש דערקלערט, אז דער צענטראל-קאמיטעט פון דער פארטיי האט זיך לכתחילה געפונען אין קראקע, אבער נאכ'ן פראצעס אין סאסנאוויעץ, איז ער אריבערגעטראגען געווארען קיין ווארשא.

וועגען דער בעשולדיגטער פאצאנאווסקא דערקלערט דער עדות, אז זי איז געשטאנען בראש פון דער פרויען-אפטיילונג ביי די לינקע פ.פ.ס. אין לאדז.

דער עדות לאקאווסקי רעדט וועגען די ארויסטרעטונגען פון די לינקע פ.פ.ס. אין קאנסטאנטין. דער עדות איז געווען אויפ'ן מיטינג, אויף וועלכען עס האט גערעדט דער בעשולדיגטער יוזעף העמפינסקי, ווען די פאליציי האט מחמת דעם אנטי-מלוכה'שען אינהאלט פון די רעדעס, אויפגעלעזט דעם מיטינג, האט העמפינסקי געוואלט אויסרופען: „נידער מיט פוילען! זאל לעבען סאוויעטען-רוסלאנד!"

העמפינסקי: איך האב דעם דאזיגען אויסרוף נישט געמאכט. דאזיגען איז ער געמאכט געווארען דורך א ווייטיגער פערזאן. אויף דעם האט אויך געלייגט אויפמערקזאמקייט דער פשעדאווניק זאוויערוכא.

די פערטיידיגונג פערלאנגט, עס זאל ווערען ארויסגערופען דער פשעדאווניק זאוויערוכא און דערמאנט דערביי, אז נאך פארן פראצעס האט זי וועגען דעם געבעטען.

נאך א בעראטונג, ווארפט אפ דאס געריכט דעם פארשלאג פון דער פערטיידיגונג.

דער עדות לאקאמסקי דערקלערט ווייטער, אז דעם אויסרוף האט אויך געהערט דער אפטייקער פיאטרקאווסקי, וועלכער קאן דאס זעלבע דערקלערען, און אן אפטייקער זאגט נישט קיין ליגען...

די דאזיגע דערקלערונג רופט ארויס הייטערקייט אויפ'ן זאל.

דאן ווערט פערהערט דער עדות טשעסלאוו טארזשעווסקי פונ'ם אזארקאווער פאליציי-קאמיסאריאט. ער זאגט, אז ער איז אנוועזענד געווען אויף די מיטינגען פון די לינקע פ.פ.ס., וואו ער איז ארויסגעטרעטען דער בעשולדיגטער העמפינ.

דאס געריכט בעשליסט ארויסצורופען טעלעפאניש דעם הויפט-עדות פון דער בעשולדיגונג, דעם לייטער פון דער 5-טער בריגאדע, אספיראנט זיגמונט בריליאק. דער אספיראנט בריליאק דערקלערט:

— אויפ'ן גרונד פון ראפארטען, קאנפידענציאנעלע בעווייזען, און צירקולארען פון די לינקע פ.פ.ס. איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז די פארטיי איז געווען א מין הוספה („פשיבודובקא") צו דער קאמוניסטישער פארטיי, און די אידעאלאגיע איהרע איז געווען דיזעלבע, וואס ביי דער קאמוניסטישער פארטיי. די סטרוקטור פון דער דאזיגער פארטיי איז נאר געווען אן אנדערע, אבער שפעטער — דיזעלבע, וואס ביי דער קאמוניסטישער פארטיי.

פארזיצער: וואס קאן דער עדות זאגען וועגען דער לינקער פ.פ.ס. אין לאדז, און ווער זענען געווען איהרע גרינדער?

עדות: דער גרינדער און שפעטער פון דער פארטיי אין לאדז איז געווען פראנטשישעק גלאוואצקי, באטירט זייט'ן יאהר 1926, אלס מיטגליד פונ'ם פראפעסיאנעלען ראט פון ראיאן-קאמיטעט ביי דער קאמוניסטישער פארטיי אין לאדז, האבענדיג בעציהונגען מיט'ן הויפט-סעקרעטאריאט און מיט'ן פיהרער פון די לינקע פ.פ.ס. גשומא פון איין זייט, און מיט דער קאמוניסטישער פארטיי אין פוילען פון דער צווייטער זייט, האט גלאוואצקי אפגעהאלטען א רייהע בעראטונגען אין פרוושקאוו און וואוינונגען וועגען רופען אן ארגאניזאציאנס-פערזאמלונג; לסוף איז דעם 2. אקטאבער 1926 אויסגעוועהלט געווארען אין זיין אייגענער וואוינונג, אויף זלאטא 4 אן ארגאניזאציאנס-קאמיטעט. אין דעם זעלבען חודש האט דער ארגאניזאציאנס-קאמיטעט ארויסגעלאזט דעם ערשטען אויפרוף אין וועלכען די לינקע פ.פ.ס. האט פעראורטיילט די אונאפהענגיגע פארטיי אין פוילען פאר איהר אפגעזונדערטער, זעלבסטשטענדיגער טאקטיק. אין אויפרוף איז ווייטער אנגעוויזען געווארען, אז נאר די לינקע פ.פ.ס. שטייט אויפ'ן שטאנדפונקט פון איינהייטליכען פראנט פונ'ם ארבייטער-קלאס, דער דאזיגער אויפרוף האט זיך פערענדיגט מיט דער לאזונג: „זאל לעבען די רעוואלוציאנערע לינקע פ. פ. ס. א. אז. וו.

דעם 5. דעצעמבער 1926 האבען די לינקע פ.פ.ס. איינגעארדענט א מיטינג אין לאקאל אויף זשגאווסקא 90. אויפ'ן מיטינג האבען גערעדט: גלאוואצקי, ווארדאן, ריבארטשיק א. אנד.

אויסער די ארגאניזאציאנס-פראגען זענען גערערט געווארען אויך פאליטישע פראגען, ביי וועלכע ריבארטשיק האט געלויבט סאוויעטען-רוסלאנד.

צום סוף פון מיטינג זענען אנגענומען געווארען 2 רעזאלוציעס: 1) וועגען בעפרייען אלע פאליטישע ארעסטירטע, און 2) וועגען שאפען אן ארבייטער- און פויערים-רעגירונג.

אין א פאר טעג שפעטער, דעם 15. דעצעמבער איז געשאפען געווארען אין לאדז די הויפט-פערוואלטונג פון די לינקע פ.פ.ס. אין דער וואוינונג פון א געוויסען יאן קלימעצקי (לובעלסקא 10). אין דער פערוואלטונג זענען אויסגעוועהלט געווארען: פאלקא, אלס פרעזעס און גלאוואצקי אלס סעקרעטער א. אזו. וו.

פון די דערמאהנטע האבען פאלקא, גלאוואצקי און ריבארטשיק אמשטארקסטען אויסגענוצט די בטיה צום פראגראם פון דער [illegible] אין פוילען.

פארזיצער: פון וואסערע קוועלען האט איהר געשעפט די דאזיגע ידיעות?

עדות: טיילווייז פון געהיים-אגענטען, און טיילווייז פון קאנפידענטען.

פארזיצער: וואס ווייסט איהר וועגען דעם אנטייל פון דער לינקער פ.פ.ס. בשעת'ן טעקסטיל שטרייק אין לאדז?

עדות: דעם 17. מערץ 1927 איז קיין לאדז ספעציעל דעלעגירט געווארען דער פונקציאנער פון דער לינקער פ.פ.ס. לעאן יאנקאווסקי, וועלכער האט אויף שייבלער'ס מארק, פאר די פערזאמעלטע, שטרייקענדע טעקסטיל-ארבייטער געהאלטען אן אויפהעצענדע רעדע. אין רעזולטאט פון דער דאזיגער רעדע האט זיך פארמירט א דעמאנסטראציע מיט טראנספאראנטען צו דער פאבריק פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור" מיט דער דעה צו צווינגען די איבריגע נאך ארבייטענדע ארבייטער אויך צו פערשטרייקען. אויף די טראנספאראנטען זענען געווען אנטי-מלוכה'שע לאזונגען.

די רעכטע פ.פ.ס. האט כשום אופן נישט געוואלט ארויסלאזען פון איהרע הענד די שטרייק-אקציע. דאן האט די קאמוניסטישע פארטיי אין פוילען אנגענומען אנדערע מיטלען, צו געווינען די שטרייקענדע טעקסטיל-ארבייטער, און האט, מיט'ן הסכם פון דער צענטראל-אנפיהרונג איהרער, אויסגעטיילט א שטרייק-קאמיטעט, אין וועלכען עס זענען אריין מיטגלידער פון די לינקע פ.פ.ס. און פון דער קאמוניסטישער פארטיי.

די קאמוניסטישע פארטיי האט דאן בעשטימט פאר די שטרייקענדע אנ'ערך 10 טויזענד דאלאר, וועלכע עס האט בעקומען דער געוו. דעפוטאט ראשיאק. די דאזיגע סומע איז בעשטימט געווארען בכדי פארטצוזעצען דעם שטרייק, אלס שטיצע פאר די שטרייקענדע און הילף פאר די משפחות פון די ארעסטירטע. די סומע איז נישט געווארען אויסגעגונצט מחמת דעם, וואס דער שטרייק איז גלייך געבראכען געווארען. צוליב דעם איז דאס געלד בעשטימט געווארען פאר ארגאניזאציאנס-צוועקען פון דער קאמוניסטישער פארטיי און פאר די לינקע פ.פ.ס.

בעת די וואהלען צום לאדזער שטאט-ראט אין אקטאבער 1927 איז די לינקע פ.פ.ס. צוגעטרעטען צום בלאק פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין פוילען א. נ. „ארבייטער-איינהייט".

אויף דער ליסטע האבען צ. א. פיגורירט די טוערס פון די לינקע פ.פ.ס. פאלקא און גלאוואצקי.

בעת דער וואהל-קאמפאניע צום סיים (און סענאט) האט די לינקע פ.פ.ס. איינגעארדענט א רייהע קאנפערענצען, אויף וועלכע עס איז געוויזען געווארען, אז די לינקע פ.פ.ס. מוז גיין צו די וואהלען פונקט ווי די אנדערע ארבייטער- און פויערים-ליסטען, און דאס מיט'ן צוועק, אז אויב מ'וועט פסל'ען די קאמוניסטישע ליסטע, קאנען אלע שטימען פאלען אויף דער ליסטע פון די לינקע פ.פ.ס.

דעם 22. יאנואר 1928 איז אין לאדז פארגעקומען א צווישען-ראיאן-קאנפערענץ פון די לינקע פ.פ.ס. אויף וועלכער עס זענען געקומען די אנגעזעהענסטע טוער פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין פוילען. ווי קראווציק, קאנטא, ריבארטשיק און וואגדורסקי. דער לעצטער איז ענטלאפען קיין סאוויעט-רוסלאנד.

די לינקע פ.פ.ס. האט אויסגעשטעלט אן אייגענע ליסטע צום סיים מיט טשומא פאלקא, גלאוואצקי; און סאלמעק אין דער שפיץ. די דאזיגע ליסטע איז צוריקגעצויגען געווארען דעם 4 מערץ ווייל די אלע שטימען זענען מיט א הסכם געפאלען אויף דער קאמוניסטישער ליסטע. נומער 37, אונטערן נאמען „ארבייטער-פעראייניגונג". פון דער דאזיגער ליסטע זענען אויסגעוועהלט געווארען אלס דעפוטאטען; ביטנער און ראשיאק.

דיזעלבע מיטלען זענען אויך אנגעווענדעט געווארען בעת די וואהלען צום סענאט.

אין שייכות מיט די וואהלען צו דער קראנקען-קאסע אין יאהר 1928 האבען די לינקע פ.פ.ס. געשאפען א וואהל-בלאק מיט די קאמוניסטען.

ביי די דאזיגע ווערטער ווערט דעם עדות בריליאק נישט גוט, און דער פארזיצער לעגט איהם פאר ער זאל זיך צוזעצען...

נאך א קליינעם איבעררייס פרעגט דער פארזיצער דעם עדות צי ער פיהלט זיך בכוח צו געבען די ווייטערדיגע דערקלערונגען זיינע, אדער זאל ער איבעררייסען די פערהאנדלונגען.

דער עדות בעט דאס נישט צו טון, און די פערהאנדלונגען פארטצוזעצען.

דער פארזיצער פרעגט ווייטער דעם עדות, וואס ער ווייסט וועגען דעם סאסנאוויעצער פראצעס.

עדות: — אין דער צייט פון יאנואר און פעברואר 1930 האט די לינקע פ.פ.ס. אין לאדז ענטוויקעלט אין צוזאמענהאנג מיט'ן פראצעס אין סאסנאוויץ, אן אקציע אין דער פארם פון מאלען אויפשריפטען אויף די מויערן און פון פונאנדערווארפען פעהנער מיט די לאזונגען: „נידער מיט'ן אטענטאט אויף די לינקע פ.פ.ס.!" „בעפרייען די פאליטישע ארעסטירטע!" „זאל לעבען אן ארבייטער און פויערים-רעגירונג!"

פארזיצער: — וואס קאן דער עדות זאגען וועגען דער יוגענד-סעקציע ביי די לינקע פ.פ.ס.?

עדות: — אין יוני 1928 איז ביי די לינקע פ.פ.ס. אין לאדז געשאפען געווארען א יוגענד-סעקציע. די דאזיגע סעקציע איז צוגעטראטען צו רעאליזירען דעם קאמוניסטישען פראגראם. זי האט געפיהרט אן אגיטאציע אין שייכות מיט'ן אינטערנאציאנאלען יוגענד-טאג. דעם 26 אויגוסט 1928 איז אין לאקאל פון דער לינקע פ.פ.ס. (קאליסקא 19) פארגעקומען די ערשטע דעלעגאטען-קאנפערענץ פון דער יוגענד-סעקציע ביי די לינקע פ.פ.ס. אין פוילען. אין דער דאזיגער קאנפערענץ האט זיך בעטייליגט א רייהע קאמוניסטישע ארגאניזאציעס. און א פארשטייער פון צענטראלען קאמוניסטישען יוגענד-פעראיין. די דאזיגע פערזאמלונג איז דורך דער פאליציי אויפגעלעזט געווארען, און איינציגע אנטיילנעהמער האט מען ארעסטירט.

פארזיצער: — צי קאנט איהר די בעשולדיגטע?

עדות: — דער גרעסטער טייל פון זיי איז פערבאטירט זייט א לענגערער צייט, אלס מיטגלידער פון דער קאמוניסטישער פארטיי, און א טייל — אויך, אלס מיטגלידער פון די לינקע פ.פ.ס.

דא ציטירט דער עדות א רייהע פרטים פונ'ם בעשולדיגונגס-אקט.

פראקוראר: — זייט ווען האט פאליציי זיך בענוצט מיט דער הילף פון דעם עדות נאוואטשיק?

עדות: — נאוואטשיק האט ערטיילט אינפארמאציעס פון פאליציי זינט 1929 זייענדיג גלייכצייטיג א מיטגליד פון די לינקע פ.פ.ס. און פון דער קאמוניסטישער פארטיי.

פראקוראר: — צי האט דער עדות פאר'ן פראצעס זיך געטראפען און געשמועסט מיט נאוואטשיק'ן?

עדות: — זינט א יאהר האב איך זיך מיט איהם נישט געטראפען.

פארזיצער: — צי האט נאוואטשיק בעקומען פון אייך געלד?

עדות: — יא, בכדי צו קאנען ארויספאהרען. ער האט געזאגט אז עס דראהט איהם א געפאהר.

אדוו. ווינאווער: — צי איז נאך דעם געלייגט געווארען א דרוק אויף נאוואטשיק'ן, ער זאל געבען דערקלערונגען?

דער פארזיצער ווענדט אפ די פראגע.

פראקוראר: — ווען האט נאוואטשיק בעלייגט די דערקלערונגען פאר'ן אויספארשונגס-ריכטער?

עדות: — צוליב דעם, וואס נאוואטשיק האט געוואלט ארויספאהרען האבען מיר איהם איבערגעשיקט צום אויספארשונגס-ריכטער.

פראקוראר: — צי האט מען נאוואטשיק'ן ארויסגעשיקט אויפפאדערונגען אדער האט ער זיי פרייוויליג געמאלדען צו דער פאליציי?

עדות: — ער איז אליין געקומען און זיך אנגעמאלדען, כדי צו בעלייגען זיינע דערקלערונגען אהן וועלכע-ניט איז אויפפאדערונגען פון אונזער זייט.

פראקוראר: — פארוואס איז נאוואטשיק אין אנהויב בעפרייט געווארען פון דער תפיסה?

עדות: — דעמאלט זענען בעפרייט געווארען אן ערך צוויי הונדערט פערזאן, צווישען וועלכע עס איז געווען אויך נאוואטשיק.

פארזיצער: — צי האט די פאליציי אויסגענוצט נאוואטשיקס הילף?

עדות: — יא, אין משך פון א האלבען יאהר צייט.

פראקור: — צי האט זיך די פאליציי געשטיצט בלויז אויף זיינע דערקלערונגען?

עדות: — ניין, עס זענען געווען בעריכטען פון געהיים-אגענטען.

פראקוראר: — וואס ווייסט איהר וועגען די דראהונגען געגען נאוואטשיק'ן?

עדות: — מ'האט איהם געדראהט, אז נאכ'ן פראצעס וועט ער געמשפט ווערען דורכ'ן פארטייגעריכט פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין פוילען.

פארזיצער: — פונוואנען ווייסט איהר וועגען דעם?

עדות: — נאוואטשיק האט עס מיר געזאגט.

פארזיצער: — צי האט זיך ווער פון דער פאליציי געטראפען מיט נאוואטשיק'ן?

עדות: — יא. דער עלטערער פשעדאווניק קאפעטש.

פארזיצער: — צי האט דער עדות געהערט פון

(ווייטער זעה 13 זייט.)

היינט
אין פילהארמאניע
זעה 1-טע זייט

טעאטער „סקאלא"
שרודמיעפסקא 15

היינט, פרייטאג
און מארגן, שבת
9 אזייגער

שבת, 4 בייטאג
ביליגע פרייזען אוי
קינדער אומזיסט

שאטניע פריי
און נישט געצוואונגען
אויסצוטוען.

בילעטען — אין קאסע
פון טעאטער „סקאלא"
אדמ.-לייטער: יאן וויינבערג.

אלע ווייסען, אז די יודישע באנדע
דארף נישט קיין רעקלאמע !!!
די בעסטע רעקלאמע זענען די פארשטעלונגען פון יצחק נאזשיק'ס נייעם, גלענצענדען ריזען־פראגראם

די וועלט שאקעלט זיך!...

וואס פארמאגט
20
וועלט־שלאגערס
מיט איהרע
צאפעלדיגע,
פרייליכע,
זינג־ און טאנץ־
באנדיטען:

חנה גראסבערג, ראזא גאזעל, לאלא פאלמאן, זישע קאץ, דוד לעדערמאן,
מ. אפענהיים, ב. שווארצשטיין און רעזשיסער יצחק נאזשיק.

א פראגראם
וואס דערפרעהט און מאכט
פארגעסען אין אלע צרות!

מאנטאג, דעם 21־טען
2־טע פאפולערע
פארשטעלונג
פון 60 גר.
ביז 2 זל.

טאנצט
יודעלעך
טאנצט!

פראצעס פון די לינקע פ.פ.ס.
(ענדע זעה 13 זייט).

עלטערען פשעראווניק קאצעטש וועגען די ווייטערע כוונות פון באוואטשיק'ן?

עדות: — ניין, באוואטשיק האט זיך פאר קיי־נעם נישט פערטרויט.

פארזיצער: — ווען האט דער אויספארשונגס־אמט אויפגעהערט צו גענייסען פון באוואטשיק'ס הילף?

עדות: — ווען מ'האט איהם געדראהט, און דאס הייסט — ווען ער איז ארויסגעטראטען פון דער פארטיי.

אדוו. וויבאווער: — ערקלערט מיר ריין מעכניש: אויף וואסער אופן האט זיך באוואטשיק געפונען אויף דעם דאזיגען פראצעס אלס עדות?

עדות: — אויף זיין אייגענעם ווילען. איך א־ליין האב איהם איבערגעשיקט צום אויספארשונגס־ריכטער.

אדוו. וויבאווער: — צי האט איהר פראקטי־קאלאריש אויסגעפארשט באוואטשיק'ן?

עדות: — ניין.

אדוו. וויבאווער: — ווען האט באוואטשיק בע־קומען די דערלויבעניש צו טראגען געוועהר?

עדות: — ווען ער האט מורא בעקומען פאר נקמה, ד.ה. זינט דער ערשטער העלפט 1931.

דער אדוו. וויבאווער שטעלט נאך דעם עדות א רייה פראגען, און צ.א. וועגען דער אידעאלאגיע און טאקטיק פון דער קאמוניסטישער פארטיי.

דער עדות קלערט אויף אין א רייה צ־טפערען פערשידענע פרטים וועגען פראגראם, פאליטיק, ברא־שורען, צירקולארען, קאמערלעך, קאנספיראטיווער טעטיגקייט, און אידענטישע אקציעס פון די לינקע פ.פ.ס. מיט דער קאמוניסטישער פארטיי.

דערמיט ווערט דער נעכטיגער פערהער פון דעם עדות אספיראנט ברילאק, איבערגעריסען ביז היינט 9 אינדערפריה.

אין די קאלטע שלאף־לאקאלען
דערווארימט די בעטען מיט טערמאפאר פון דער מארקע
Wimpassing – Semperits
צו בעקומען אין אלע געשעפטען. לענקט די אויפמערקזאם קייט אויף דער מארקע
Wimpassing – Semperit

סכנה פון אנ'אלגעמיינעם טעק־סטיל־ארבייטער־שטרייק

(2) אין צוזאמענהאנג מיט די רעדוקציעס פון ארבייטער און ארבייטס־לוינען, וואס קומען לעצטענס פאר אין די היגע טעקסטיל־פאבריקען זענען אין די לעצטע טעג פארגעקומען פערזאמלונ־גען אין די פראס. טעקסטיל־ארבייטער־פעראיינען, אויף וועלכע מען האט בעטראכט די דערמאנטע פראגען.

עס זענען ארויסגערוקט געווארען א גאנצע רייה פארשלאגען, וואס צו טון אונטערצונעהמען אנ'אקציע, וואס זאל געגענווירקען די רעדוקציעס.

עס איז אויך ארויסגעשטעלט געווארען דער פארשלאג צו ארגאניזירען אנ'אלגעמיינעם טעקסטיל ארבייטער־שטרייק, מיטן צוועק צו רעגולירען די לוינען און נארמירען די ארבייט. עס איז אויך געוועהלט געווארען פון די ראדיקאלע קרייזען, א קאמיסיע פון 20 פערזאן, וועלכע זאל זיך פערנע־מען מיט דעם ענין.

די טעג וועלען נאך פארקומען בעראטונגען און פערזאמלונגען אויף וועלכע עס וועט ענטגי־לטיג בעשלאסען ווערען די ווייטערדיגע טאקטיק.

טעאטער־פעראיין „THALIA" אין „סקאלא"
שרודמיעסקא 15, טעל. 232-33

זונטאג, דעם 20־טען נאוועמבער, 5.30 א זייגער נאכם.

אונאפרופליך צום לעצטען מאל!

דאס מעדל מיט טעמפא

מוזיק. קאמעדיע אין 3 אקטען אין דער דייטשער שפראך
פון מאקס ריימאן און אטטא שווארץ.

טעקסטען פון די לידלעך: אטטא שפרינצעל.
מוזיק: ווילי ברעדשניידער.
ביים קלאוויר: טעאדאר רידער. כארעאגראפיע: אימרע שענעס.
עס נעהמען אנטייל: אירמע צערבע, אירא זעדערשטרעם, גערטרוד עגלער, מאקס אנוויילער, האנס קריגער, ריכארד צערבע.

פארפערקויף פון בילעטען אין דער פירמע G. A. Restel פיעטריקאווער 84, און אין טאג פון דער פארשטעלונג ביי דער קאסע פון טעאטער „סקאלא" פון 11 פריה.

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1912

(2) היינט פרייטאג דארפען זיך שטעלען אין מיליטער־ביורא (זשווארדקא 11) צו רעגיסטרא־ציע יונגעלייט פונ'ם יאהרגאנג 1912 און עלטערע, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 6 קאמיסאריאט מיט די פאמיליען־נעמען, וואס הויבען זיך אן מיט די אותיות:

פון Ł ביז Ż

און פון 14 קאמיסאריאט:

W Z Ź Ż

אין די טעג פון 19, 21 און 22־טען ד. ח דארפען זיך צושטעלען די יונגעלייט פון דעם יאהר־גאנג 1909 און עלטערע פון אלע קאמיסאריאטען

אלע וואס האבען זיך צוליב פערשידענע סבות נישט צוגעשטעלט צו די קאנטראל־קאמיסיעס, קענען זיך מעלדען שפעטענס ביזן 30־טען ד. ח.

הנחות פאר די וואס קויפען אויס פאטענטען

(אג.) די פינאנץ־קאמער האט פונאנדערגע־שיקט מעלדונגען וועגען אויסקויפען פאטענטען אויפ'ן יאהר 1933. די פאטענטען מוזען אויס־געקויפט ווערען ביז דעם 1 יאנואר 1933, נאכ'ן דאזיגען טערמין וועלען די שולדיגע אין נישט אויסקויפען דעם פאטענט בעשטראפט ווערע. מיט'ן 20־פאכיגען ווערט פון פאטענט.

אין שייכות מיט'ן נאהענטען טערמין פון אויסקויפען די פאטענטען גרייט דאס פינאנץ־מי־ניסטעריום צו א צירקולאר וועגען געוויסע הנחות פאר די שטייער־צאהלער אין דעם זין, אז מען וועט קענען אויסקויפען פאטענטען פון נידריגערער קאטעגאריעס.

נעגעז גריפע
אין פערקיהלונג הילפט אמבעסטען א
Wimpassing–Semperit
תארם־פלאשען און אלע בעסערע געשעפטען צו בעקומען.

ר. איזראעל

משפחות אין פלאמען
סענסאציאנעלער ראמאן
פון יודישען פאמיליען־לעבען

(22

מרים'ען איז קאלט געווארען. זי האט אנגע־הויבען צו פיבערן און ווען זי איז אויף עטליכע מינוטען צוריקגעקומען צום בעוואוסטזיין, איז זי באלד ווידער איינגעפאלען אין א צושטאנד, וועל־כער האט איהר נישט ערלויבט צו פערשטעהען איהר לאגע.

מאקס האט געזעהען, אז מרים איז קראנק געווארען, אז זי פיבערט. דא איז זי געווארען בלייך ווי די וואנד, דא האבען פלאמען אנגעהויבען ארויסצושטראלען אויף איהרע באקען. אין די מאמענטען ווען זי האט פערלוירען דאס בעוואוסט־זיין, האט זי געפלאפלט פערשיעדענע בונפער־שטענדליכע זאכען, אזוי אז מאקס'ן האט ארויס־געכאפט א שרעק דערפאר, וואס וועט איצט זיין. ער האט מורא געהאט, אז מרים'ס צושטאנד איז א געפעהרליכער און אז זי קען שטארבען ביי איהם דא אויף דער האנד, ווען קיינער איז נישטא, ווען קיינער ווייסט נישט, וואס דא איז פארגעקו־מען, און ס'וועט הייסען, אז ער האט זי ערמאר־דעט. געטריבען פון אזא געפיהל, האט מאקס גע־נומען מרים'ען אויף דער האנד און אנגעהויבען ציג־

מיט איהר כמעט ווי צו לויפען אין דער ריכ־טונג פון דער שטאט. ער אליין איז אויך געווען איינגאנצען אהן כוחות און גוים האט די פיס האבען איהם געטראגען.

צום גליק, האט ער באלד הינטער דער שטאט אנגעטראפען אויף א ליידיגע דראשקע און האט זי אפגעשטעלט.

— איהר וועט בעקומען פריינד א שעהנעם פדיון, פיהרט מיך ווי אמשנעלסטע אפ אין שטאט, האט מאקס געזאגט.

דער דראשקאזש האט אפגעשטעלט זיין וואגען און פערדעכטיג א קוק געגעבען אויף מאקסן וועלכער איז געווען אדורכגענעצט ביז'ן לייב און פון די מלבושים האט געטריפט וואסער. ער האט אויך געקוקט אויפ'ן בעוואוסטלאזען מיידעל, וועל־כעס דער צעווייקטער בחור האט געהאלטען אויף די הענד און די גאנצע מעשה איז דעם דראשקאזש פארגעקומען זעהר פיקאנט און ער האט געוואלט דערביי אפלעקען א פעט ביינדעל.

— גוט, אז איהר וועט מיר בעצאהלען פופ־ציג זלאטעס וועל איך אייך פיהרען אין שטאט

אריין, אויב נישט וועל איך פאהרען אליין און איך אהערשיקען די פאליציי.

— דו ווילסט מיך גאר שאנטאזשירען ברידער, דאס איז נישט שעהן פון דיר. דא איז גארנישט געשעהען אזעלכעס, מיט וועלכען דו וואלסט מיך געקענט דראהען. גאר פשוט דאס מיידעל איז א־ריינגעפאלען פון דער בריק אין וואסער אריין. איך האב דאס גראד בעמערקט, בין איך גלייך באכגעשפרונגען און זי ארויסגעראטעוועט. איצט איז זי, זעהט אויס קראנק, און איך ווייס נישט וואס איך האב מיט איהר צו טון.

— די גאנצע געשיכטע וואלט מען געקענט גלויבען, האט דער דראשקאזש געזאגט, צומאר־כענדיג איין אויג, ווען דאס וואלט אלץ נישט פארגעקומען אזוי פארטאגס און דאס גראר צווי־שען אייך מיט דער דאזיגער פאניענקע.

— איך וויל נישט איצט מיט דיר קאנפערי־רען אדער דיסקוטירען, פיהר מיך צו דא, ווי איך הייס און איך וועל דיר דערפאר בעצאהלען ווי־פיל דו פערלאנגסט נאר.

— מעהר דארף איך גארנישט, איך קען מיך אויף די דאזיגע זאכען, איך דארף נישט מעהר ווי פערדינען, פופציג זלאטעס — און דאן האלט איך דאס מויל, בין איך שטום ווי א פיש, איך בין נישט קיין יאלד און ווייס ווי ערנסט מ'דארף אפ־שאצען אזעלכע ענינים.

— איך ערקלער דיר באכאמאל, האט מאקס געזאגט, איינשטימענדיג אין דער דראשקע, אז דו האסט נישט געטראפען איצט, אז דא איז נישט פארגעקומען קיין שום פערברעכען, נאר פשוט א צופאל.

דער דראשקאזש איז געפאהרען לאנגזאם און געטראכט, ווי אזוי צו פערדינען ביי דעם יאלד, וואס זיצט אין דראשקע וואס מעהר געלד.

מאקס האט דערווייל געארבייט ביי מונטערן מרים'ען, ער האט איהר געפרובט רייבען די שלייפען, די הענד און פיס, וועלכע זענען יעדע וויל שטייף געווארען, אבער אלץ אהן ערפאלג. ווען מרים האט אויף א רגע געעפענט די אויגען, איז זי באלד ווידער איינגעפאלען אין א לאגע פון א שווערען האלבען שלאף.

די דראשקע האט זיך דערוויל אפגעשטעלט ביים הויז, וואו מרים האט געוואוינט, אין דרוי־סען איז שוין געווען גרויסער טאג. די בעוועגונג אין גאס איז אויך שוין געווען גענוג גרויס. מאקס האט ארויסגענומען מרים'ען פון דער דראשקע און איז שנעל מיט איהר ארויפגעלאפען אויף די טרעפען צו דער טיר, וואו מרים האט געוואוינט. ער האט האסטיג א ריס־געגעבען די טיר, וועלכע האט זיך גלייך געעפענט.

אין ערשטען צימער האט מאקס, האלטענדיג אויף די הענד דעם שווערען קערפער פון מרים, דערזעהענדיג די דערשראקענע געזיכטער און אוי־גען פון דריי פרויען, וועלכע האבען אלע אויסגע־שריגען פערוואונדערונג.

— וואס איז דאס? וואס איז דא געשעהען?

— אנ'אומגליק, א צופאל, האט מאקס גע־זאגט, נעהמט זי צו, לעגט זי אין בעט אריין און רופט תיכף א דאקטאר.

אין שטוב זענען געווען בירע דינסטמיידלעך און רחל'ע די רבי'צין.

(פארטזעצונג קומט)

אויסגעצייכענטע באבע

„כ'בין געווען אין דעם זיכער, אז ד"ר עטקער'ס באק-פראשעק וועט נישט פערפיהרען"!

זייט צאהנדליגער יאהרען האבען דעם פערטרויען מיליאנען בעל-הבית'טעס

צו ד"ר עטקער'ס באק-פראשעק „BACKIN"

איהר וועט דערגרייכען נוצען, אויב איהר וועט באקען לויט ד"ר עטקערס אויסגעפרובטע פארשריפטען.

יעדער וועט בעקומען א זאמלונג פון מיינע פארשריפטען ביי זיין סוחר, און אויב ס'וועט אויספעהלען, שיקט ארויס דירעקט צולעגענדיג פאסט מארקעס צו

Dr. A. Oetker, Oliwa

דער לאדזער יודישער טעאטער-עולם

טרעפט זיך היינט אין „פילהארמאניע"

אויף דעם גראנדיעזען טעאטער-אווענד און פאלקס-פערוויילונג

היינט, פרייטאג אווענד, קומט פאר אין „פילהארמאניע" דער גראנדיעזער טעאטער-אווענד, וועלכער האט ארויסגערופען אזא גרויסען אינטערעס ביי דעם יודישען טעאטער-עולם.

דער שטארקער אינטערעס צו דעם היינטיגען אווענד פערענטפערט זיך דערמיט, וואס דאס וועט זיין איינער פון די געציילטע, וואס מ'איז אמאל געוואוינט צו זעהען. א נ'אווענד פון פרעהליכקייט און הייטערקייט. אין די איצטיגע שווערע קריזיס-צייטען, איז דאס איינציגע מיטעל אויף צו פערטרייבען די מרה-שחורה — פרעהליך און לוסטיג זיין, און דאס וועט מען האבען אויף דעם היינטיגען, פרעהליכען טעאטער-אווענד, אין „פילהארמאניע" — דא ליגט דער ענטפער, פארוואס דער היינטיגער אווענד האט ארויסגערופען אזא שטארקען אינטערעס ביי אונזער יודישער טעאטער-בעזוכער.

כדי דער אווענד זאל זיין וואס א מעהר איבעראשענדער, איז צוגעגרייט געווארען דאס שענסטע און בעסטע פון די לעצטע אפערעטע-שלאגערס, ווי: די בעליבטע אפערעטע „דער געקויפטער חתן". וואס האט שטארק אויסגענומען ביים עולם. דער צווייטער אקט פון „חזנדל'ל", און אפשר איז נאך וויכטיג, ווערט געגעבען א גרויסער קאנצערט-טייל.

אין די פארשטעלונגען ווי אין דעם קאנצערט-טייל געהמען אנטייל: די בעליבטע פרימאדאנע רעגינא צוקער, וועלכע האט זיך קונה שם געווען אין לאדז.

דער ליבלינג פון יודישען פובליקום הערמאן פעניגשטיין, וועלכער איז ביים היינטיגען טאג איינער פון די בעסטע יודישע אפערעטען-ארטיסטען און פאלקס-זינגער, ווי אויך די בעקאנטע ארטיסטען און ארטיסטקעס: בערטא זאסלאווסקא, עווא שטאקפעדער, סאניע בעזמאן, ליזא שלאסבערג, געטליקערמאן, האמבורגער, צימבאליסט, אייזענבערג, בייווירט א.אנד.

דער היינטיגער גראנדיעזער אווענד וועט אזוי ארום זיין דער שלאגער פון היי-יאהריגען ווינטער-סעזאן.

ביי די ווילנער אין קאמעראל-טעאטער 1 מאי 2

צוליב דעם גרויסען ערפאלג פון „פונט אין אויסבעסערונגס-הויז" און אויפ'ן פערלאנג פון פובליקום האט די דירעקציע בעשלאסען נאך 2 טעג צו שפילען דעם „פונט".

מאנטאג דעם 21 ד.ח. בענייאונג פון דער „כרויטמיל" (דער טויבער) פון ד"ד בערגעלסאן.

פון „דער יודישער באנדע"

דאס נייע פראגראם „די וועלט שאקעלט זיך" וואס עס גיט יעצט די יודישע באנדע אין „סקאלא" געהט מיט ערפאלג. די טעקסטען זענען א געשריבען פון די בעקאנטע שרייבער און הומאריסטען: אלחנן ציישלין, לוסטיגער פעסימיסט, פנחס קאץ, יצחק פערלאוו און יצחק נאזשיק. מוזיק י. קאמינסקי. ה' קאן א. בייגעלמאן, מיטן אנטייל פון גאנצן אנסאמבל. די פארשטעלונגען קומען פאר יעדען טאג 9 אווענד און שבת 4 בייטאג.

פון דייטשען טעאטער-פעראיין „טהאליא" אין „סקאלא-טעאטער"

צוליב'ן קאלאסאלען ערפאלג, וואס עס האט געהאט די דייטשע פארשטעלונג „דאס מיידעל מיט טעמפא", די פאריגע וואך, האט די דירעקציע אויף דעם אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום בעשלאסען צו געבען אונאפרופליך צום לעצטען מאל זונטאג דעם 20-טען 5.30 נאכמיטאג „דאס מעדעל מיט טעמפא", מיט'ן אנטייל פון גאנצען אויסגעצייכענטען אנסאמבל, פון דייטשען טעאטער-פעראיין „טהאליא".

פון די פוילישע טעאטערן

אין שטאטישען טעאטער ווערט היינט געשפילט: „דזשים און דזשיל".

אין „קאמעראל-טעאטער" — „א רעמבראנד צו פערקויפען".

אין טעאטער „פאפולארני" — „דער כישוף פון וואלס".

פארלעזונגען אין ציוניסטישער פאלקס-אוניווערזיטעט

מארגען שבת, קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א דריטער פארלעזונג פון רעד. א. לובאשיצקי א.ד.ט. „די פאליטישע בעפרייאונגס-בעוועגונגען אין דער יודישער געשיכטע". אין דער זעלבער צייט קומט פאר א פארלעזונג אין דער ציוניסטישער אפטיילונג אויף דער אלטשטאט „אגודת ציון", פון ד"ר ל. זילבערשטראם אויף דער טעמע: „ארץ-ישראל אלס מיטעלפונקט פון אונזערע שטרעבונגען זייט 2000 יאהר".

האנדווערקער-פערזאמלונג

דער צענטראלער האנדווערקער-פעראיין אין לאדז (פאלודניאווא 4), רופט א גרויסע פערזאמלונג אויף זונטאג.

צווישען אנדערע זעהר וויכטיגע פראגען ווערען אויף בעטראכט ווערען די פראגען: זונטאג-רוהע, קראנקען-קאסע, א.ט.וו. 198 פון אינדוסטריע-געזעץ, וועלכע בעדראהט די גרויסע האנדווערקער-מאסען א.א.

טיפען ארום לעוו טאלסטוי

(ענדע פון 6-טע זייט).

„איך וועל שוין מעהר נישט... אבער עס בייסט דאך אזוי"... — האט געוויינט די קראנקע.

דזשאן האט נאכדעם מיט חרטה דערצעהלט דעם פאקט.

ווען עס פלעגט עמיצער קראנק ווערען אין שטוב פון די טאלסטאי'ס פלעגט דער דאקטאר גאר נישט פערשרייבען, נאר פערארדענען: ליגען, נישט רעדען און נישט אטעמען מיט קיין שטויב.

ווען עס פלעגט עמיצער זיצען ביים טיש אינגעבויגען פלעגט ער צוגעהען, אנקלאפען אין פלייצע און זאגען: האלט זיך גלייך....

און אט דער דאזיגער פערשוין האט זיך איינגעארדענט אין שטוב פון דעם גרויסען דענקער, געלעבט דארט און עס האט קיינער נישט געוואונדערט, וואס עס טוט דארט די דאזיגע אומגעלומפערטע פיגור, וואס גיט זיך אן אלס דאקטאר, איז אזוי נאריש און טאלאטלאז, נאך מעהר, ער האט באלד פערנומען אין שטוב אזא לאגע, אז עס האט זיך אויסגעוויזען, אז אהן איהם וואלט די שטוב געליטען. ער האט פערשטאנען מיט עפעס מיטצוהעלפען טאלסטאי'ען און אויסזוכען די נויטיגע מאטעריאלען צו זיין „קרייז פון לייענען", אפשר ווען די איבריגע בעזוכער, זיין הויפט-פערדינסט איז אבער בעשטאנען אין דעם, וואס ער האט אין משך פון פינף יאהר מיט דער מעטאדישקייט פון א טעמפען מענש אויספיהרליך פערשריבען יעדען טאג אלץ, וואס ער האט געזעהן ביי טאלסטאי'ען. ער פלעגט, אמת, אפט איינשלאפען ביי דער דאזיגער ארבייט, אבער ער אליין פלעגט פאר זיך געפונען אן אויסרייד:

„ווען מען שלאפט זינדיגט מען נישט"....

און אט דער דאזיגער מענש האט זיך איינגעלעבט אין דער שטילער משפחה פון „יאסנאיא פאליאנא", וועלכע האט נישט נאר געזעהן, נאר אויך אדורכגעפיהרט אין לעבען דעם פרינציפ פון אויפריכטיגער גוטסקייט צום נאהענטען...

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: ק. לייננוועבער (פרייהייטס פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), וו. דאנילעצקי (פעטריקאווער 127), א. פערלמאן (ציגעל-גאס 32), י. צימער (וואלטשאנסקא 37), פ. וואיטשיצקי (נאפיורקאווסקיעגא 27).

„די תנאים אין ראדאשיצער הויף"

דער ראדאשיצער רבי הרה"צ ר' ישראל יוסף שליט"א בעט זעהר זיינע קרובים און די גוטע פריינד אז זיי זאלען קומען אויף די תנאים פון זיין זוהן וועלכע קומען פאר א' חיי" זונטאג זייגער 8 אווענד אויף פאסאזש-שולץ נומער 2. קיין בעזונדערע קארטען ווערט נישט ארויסגעשיקט.

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי	90
4 פראצ. דאלארובקע	51,60
3 פראצ. בודאוולאנע	38,50
7 „ סטאביליזאציע (אמעריק.)	55,75
8 „ ווארשאווער פאנד-בריף	57,60
8 „ לאדזער „ „	53,75
ענגלישער פונט	29,50
דאלאר	8,90

ביי גאל און לעבער-ליידען

גאל-שטיינער און געלבזוכט רעגולירט דאס נאטורליכע ביטער-וואסער **Franciszka Józefa** די פולקאמענע ווירונג.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און מעדיצין-געשעפטען.

קלאנג-קינא-טעאטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג!

שפיאנאזש - דראמע פון די צייטען פון דער גרויסער מלחמה א. נ.

„X 27"

אין די הויפט-ראלען:

MARLENA DIETRICH
Victor Mac Laglen

פרעכטיגער אינהאלט, שעהנע אויסשטאטונג. קאנצערט-שפיל פון די ארטיסטען.

אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 אזייגער בייטאג.

CZŁOWIEK MAŁPA

2-טע וואך פון רעקארד-ערפאלג!

Casino
pod nową dyrekcją

רעזשיסער ג. ס. וואן דיק.
ניי גרויס עקזאטיש קונסטווערק א. נ.

דער מאלפע-מענש

JOHNY WEISSMÜLLER אין דער הויפט-ראל

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און אינלענדישע אקטואליטעטען.

אנהויב היינט 2 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

1-טע קלאס. 1-טער טאג

20,000 zł. na Nr. 103454.
15,000 zł. na Nr. 57254.
po 10,000 zł. na N-ry 64155 67893.
po 5,000 zł. na N-ry 138186 147025
po 2,000 zł. na N-ry 1812 57028 59363 66421.
po 1.000 zł. na N-ry 93357 101263.
po 500 zł. na N-ry 5121 22913 53886 57166 61717 111402 130662.

po 400 zł. na N-ry 10717 29113 35054 36580 40151 58607 70416 77673 91058 97863 97912 103303 112995 114218.

po 200 zł. na N-ry 2990 15209 18623 19214 22930 49267 61287 65678 72474 96200 125467 140129

po 150 zł. na N-ry 5773 6051 8397 8641 9209 11899 13694 13881 15056 19012 20588 20981 21650 26456 26885 28833 29723 30439 45993 48644 53285 56496 58605 61031 61239 68430 70641 71964 75116 78353 79177 82838 85599 86957 87011 90875 101558 102955 113814 114983 120711 121140 123285 124100 125220 126410 130285 131608 132431 135281 138664 141608 142647 146202.

Po 100 zł. na N-ry:

391 428 31 501 18 738 56 891 948 1042 171 316 2141 283 449 76 507 835 86 3110 257 394 543 691 960 4073 77 185 524 27 625 30 743 908 5280 363 471 518 649 775 807 10 68 6080 553 83 7183 354 450 8151 401 82 706 57 66 801 54 908 25 51 9053 42839 61738 93 833 933 10037 115 734 77 980 11003 19 202 592 646 712 870 914 12064 162 788 855 13282 606 14 977 14387 541 617 704 22 23 15134 42 776 16060 808 977 17027 28 264 459 507 08 87 95 742 816 18247 562 94 97 675 815 51 906 19017 196374 530 68 81 672 751 93 20118 430 582 700 21233 575 659 932 12137 44 383 870 72 920 90 23134 42 231 305 29 37 404 565 607 52 752 938 24001 20463 311 35 514 66 697 743 823 25049 143 87 235 48 452 529 672 91 937 26224 379 88 446 72 732 48 99 948 76 27093 236 72 758 830 50 28056 259 392 652 741 933 72 29610 98 766 928 30003 44 164 270 950 31036 77 273 91 553 601 46 32044 98 290 33182 579 729 962 34038 484 663 92 749 35138 92 284 386 400 23 67 76 82 563 742 838 36023 35 77 440 65 543 636 57 796 317143 368 450 523 885 931.

38110 280 429 866 39341 472 608 801 976 40054 209 402 79 924 41023 345 415 639 737 941 42416 549 704 26 43023 355 44050 564 623 37 964 45417 74 566 865 46041 247 49 55 68 317 436 518 49 88 706 98047021 190 371 527 715 48379 403 621 716 871 92 904 54 49079 140 86 371 789 50444 740 886 51030 780 991 52015 75 471 578 763 920 60 53126 220 34 337 63 440 61 683 778 836 90 998 54012 48 53264383 709 55014 46 195 273 590 620 729 922 56235 342 576 621 718 825 98 57053 125 60 68 408 593 808 58009 518 704 28 810 937 45 59071 101 29 73 278 449 97 521 25 631 60030 36 48 166 264 450 538 87 765 861 61118 85 476 89 654 739 930 62008 83 280 316 636 813 60 912 32 61 63019 178 369 530 88 627 751 948 64293 402 31 657 65190 340 48 416 27 71 827 41 90 971 66070 477 519 840 67147 87 338 60 80 586 677 797 68046 153 54 77 256 485 637 51 63 738 811 88 69107 238 398 585 734 70044 254 79 409 857 950 84 71138 399 543 802 72301 43 436 693 797 948 73063 167 76 478 535 642 71 702 90 811 74052 218 92 384 466 553 85 678 724 828 56 93 75196 299 355 525 74 614 21 39 82 736 967.

76019 119 23 210 830 92 77128 45 266 459 71 629 98 854 78041 150 263 94 473 667 727 975 93 79208 330 608 09 842 51 917 46 89 80123 412 84 510 668 706 82 853 61 82178 528 618 863 82012 112 354 473 825 28 917 56 83036 94 108 48 245 51 454 563 99 675 770 77 917 77 84043 271 72 369 481 594 98 631 35 779 849 85005 20 30 81 311 36033 82 340 95 720 57 802 51 98 905 87044 78 363 425 92 851 83 914 18 88043 105 14 56 60 83 474 964 89049 123 656 783 904 90148 260 765 91387 464 71 501 22 624 763 834 92321 39 742 921 93030 167 272 526 94051 106 25 398 439 82 679 984 95086 104 67 286 739 824 93 96013 72 179 86 251 69 372 661 97145 213 84 537 602 56 700 08 869 98008 379 602 39 833 955 99256 524 52 81 629 42 59 906 100249 349 50 74 474 92 535 696 728 101009 18 88 167 601 717 880 999 102415 41 546 701 935 103019 148 76 216 376 540 42 69 811 22 47 78 964 104328 52 422 105002 47 112 296 302 728 969 106232 333 460 719 107166 217 18 25 37 54 77 357 417 52 656 742 77 108403 45 66 803 19 109005 203 08 320 30 79 429 49 507 587 732 38 819 97 999 110135 55 217 312 632 41 722 42 111207 13 19 63 357 438 635 76 736 819 903 112222 853 113001 76 312 411 898 940 72.

114248 366 402 570 905 115070 71 125 42 241 93 335 30 556 71 644 915 116311 878 914 117004 76 427 615 710 64 86 956 118008 43 61 201 64 119094 213 520 61 832 87 920 56 120002 66 160 254 338 61 643 67 77 705 967 121034 42 69 292 354 404 33 66 77 677 778 870 122304 441 79 517 39 83 643 748 970 123121 292 381 427 566 665 843 83 909 124060 234 692 721 835 975 125075 137 39 227 316 40 465 837 49 966 69 87 126002 79 177 96 240 378 498 502 612 757 962 127228 456 864 930 50 128326 45 416 25 80 747 915 129160 86 440 49 671 756 63 90 838 130079 107 28 305 497 604 999 131286 96 408 23 50 68 69 657 60 96 736 68 847 53 58 67 86 98 930 42 43 132166 67 548 629 133018 93 433 706 864 907 11 41 90 134010 230 54 323 474 631 42 700 07 41 71 135154 267 329 505 777 882 997 136001 132 214 312 497 549 63 647 706 45 137040 161 268 77 469 567 93 653 831 138005 11 80 95 192 457 516 601 730 37 63 811 63 139031 381 417 19 35 74 693 823 44 953 69 140156 404 549 608 09 701 840 930 141019 55 153 93 554 57 786 815 939 142070 75 350 478 666 747 143159 82 508 794 954 144141 80 233 319 491 439 959 145209 337 85 508 748 146031 400 42 99 560 74 719 61 902 147033 245 414 95 564 86 602 61 897.

דאס לאנגיעהריגע דיפלאמירטע קירזשנער-אטעליר פון

פיהרט אויס צום איצטיגען
ווינטער-סעזאן
זעמטליכע

פעלץ-ארבייטען

ל. זוסמאנעק

לויט די נייעסטע אויסלענדישע מאדעלען פאר דאמען און הערען
צו קאנקורענץ-פרייזען. ◆◆◆ רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג.

19 פיעטריקאווער 19 טעל. 224-66

ערשטקלאס-
סיגער ●
פיהרט אויס
— אלערליי

קירזשנער-אטעליר פון I.BOMBEL

פעלץ-בעשטעלונגען
און רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען.
פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. ערמעסיגטע-פרייזען.

זאוואדזקא 6 טעל. 118-62.

ערפינדונג.

פאווידלע פון קרייטעכצער
געגען אסטמא, שווינד-זוכט און סוכאטעס

ערפינדען דורך סט. שליוואנסקי אין 1902 י. איז דאס איינציגע מיטעל וואס פארהיט געגען די דאזיגע קראנקהייטען. וועגען זייער ווירקזאמקייט און ערפאלג בעשטעטיגען א רייהע פון איבער 3 טויזענד דאנק בריף, וועלכע מ'קען צו יעדער צייט נאכזעהן.

Wytwórnia „POWIDEŁ ZIOŁOWYCH"

געפינט זיך אין לאדז
בזשעזשינער 33
Stanisław SLIWANSKI.

אויף ראטעס און פאר געלד

א גרויסער אויסוואהל פון
הערען- דאמען- און קינדער-גארדעראבען
בעמערקונג: כ'פיהר אויך אויס בעשטעלונגען פון אייגענע און עבראכטע שטאפען. — קאנקורענץ-פרייזען! — גינסטיגע בעדינגונגען!

וואלטשאנסקא 43 ערשטער שטאק פראנט 6907

„BRISTOL"

חדר „תורה ודת"
עם גן-ילדים

פל. וואלבאשטשי (נייע שטאט) 6

מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר צום נייעם שול-יאהר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון למודי קודש און למודי חול.

איינשרייבונגען פון נייע תלמידים אויפ'ן קומענדיגען שול-יאהר 1932/33 אין אלע מחלקות ווי אויך אין גן-ילדים (פרעבעל-שול) קומען פאר יעדען טאג פון 9–1 בייטאג.

עלטערן! פערשרייבט אייערע קינדער אין חדר „תורה ודת", וואו סווערט געלייגט גרויס אכט אויף דער ערציהונג און דרך-ארץ'דיגע אויפפיהרונג און ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים ספעציאליסטען תורה ודרך ארץ און אלעס, וואס א יודיש קינד דארף צו וויסען!

קינדער פון 4 ביז 8 יאהר ווערען אהיים-געפיהרט דורך א ספעציעלען מענש.

צוליב'ן קריזיס — הנחה-פרייזען.

לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
17 זגיערזשער 17,
טעלעפאן 116-33

ס'נעהמען אן דאקטוירים פון אלע ספעציאליטעטן, ד"ר גאלדשטיין-פאלאק, ד"ר יוסטמאן, ד"ר מ. קאנטאר, ד"ר ציעגע, ד"ר ראקאווסקי, ד"ר ראזענצווייג, ד"ר רזשאנער, ד"ר ווינבערג, ד"ר סטופעל, צאהן-ארצט גראדזיענטשיק-קאראשיאווא ווי אויך וויזיטען אין שטאט.

רענטגען-בעשטראלונגען, קווארץ, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, און ערצטליכע אנאליזען.

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעררכט פאר דערוואקסענע אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאן, בזשעזשינער 15.

וועדקשטעל
פון
שירמס
און שפאציר-
שטעקענס

ס. פייגענבוים,
לאדז, בארוטאוויטשא 19

עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקנס צו קאנקורענץ-פרייזען.

נעמט אן אלערליי רעפעראטורן פון שירמס און שטעקנס

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי
לאדז, אלט-שטאט 12.

חודש פונם יודישען בוך, ארגאניזירט לויט דער איניציאטיוו פון יודישען פען-קלוב אין פוילען

אין דער ביליגער רשימה געהען אריין העכער 1000 פון די בעסטע ביכער, די וויכטיגסטע ווערק פון דער יודישער און וועלט-ליטעראטור פון די בעדייטענדיגסטע פערלאגען. הנחה ביז 90 פראצ.

קומט און זעהט אדורך די רשימה פונ'ם ביליגען ביכער-פערקויף און איהר וועט זיכער עפעס קויפען.

אלע ביכער זענען צו בעקומען אויך אין פראכט-באנד צום פרייז פון 1.50 גילדן.

Dr. med. F. TURYN

אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. פון פערדייאונגס-קראנקהייטען
פזשעיאזד 19 (קילינסקיעגא 93)
טעל. 133-05 7001

Dr. med. Z. TURYNOWA

קינדער-קראנקהייטען
פזשעיאזד 19 (קילינסקיעגא 93)
טעל. 133-05

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר הראנקע אויף קילעס פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייעניש! קילעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גענענע היי באנדאזשען אויסגעצייכענט גוט דורך הרויסע פראפעסארען מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראכיר'ענדיג בעווייזונגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס, ליידענדע מיט הייל-גארטעלן און אפאראטען פאר פערקרומטע פיס און פלאט-פיס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך. קינסטליכע גוטענע פיס און הענד. גוטענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT, Ortoped

von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,

tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע טרעפען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארא נטש, פראפ. ד"ר י. מאריש-לער, פראפ. ד"ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיינע הארציגסטע דאנקבארקייט דעם גרויסען ספעציאליסט דעם ה' ד"ר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 (פראנט, פארטער) פאר בעפרייען מיך פון א וואסער-ברוך. איצט, באטש כ'בין אלט 60 יאהר, פיהל איך מיך געזונד, פערהאם איך דאנק איהם פון טיפסטען הערצען.

(—) ה. ל. לועל
לאדז, בזשעזשינסקא 41.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט-קראנקה. און מענער-שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערוועז-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-קאבינעט ראסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט אן א פרוי-דאקטאר פאר קינדער און פרויען,
זונטאג פון 9 פר' ביז 2 נאכמיטאג.
– בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען

וויזיט 3 זל.

Dr. med. Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אווענד. זונטאג פון 10–1 בייטאג.

Dr. med.

M JAKUBOWICZ

Narutowicza 9, tel. 226-98

נעהמט אן פון 9 – 11 פריה און פון 4–8 אוו.

Dr. med.

W. Eychner

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „טשאדי") טעל. 134-72
נעהמט אן פון 2 ½ – 4 און פון 7 – 8 אווענד

וויכטיג פאר מחותנים
און פאר אלע!

ווער עס וויל קויפען

פעדערן און פוך

זאל נור קויפען ביי חיים זישע פוקס, לאדז, פולנאצנא 13
צו זעהר ביליגע פרייזען. געדענקט דעם אדרעס!

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאלט

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

גינעקאלאגיש-וועכנעריז-אבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד. רייטלער-סוריאנסקא ד"ר מעד. וו. אייכנער

פרייז פון א געבורט
אין 2-טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פלאסאוו
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. סאנטאר.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפילים, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. HELLER

ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע האט זיך איבערגעצויגען אויף

טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4—8 אווענד, פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 20193

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען

נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד.
זונטאג און יום-טובים פון 9 — 1 בייטאג.

דר. מעד. בערמאן

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07.

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקה. מענער-שוועכע בעהאנדלונג א. סעקסועלע בעראטונג, נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אווענד.
זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען

יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"ו צאהלט די העכסטע פרייזען

א.ווייצמאן שענקעוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

LEK. DENT.

Z. BIELAKOWSKA

POWRóCIŁA

Kilinskiego 311 (róg Nawrot), tel. 148-27

0299 Przyjm. od 10-1 i 4—7

קלאנג-קינא-טעאטער
Grand-Kino
אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב
פריהמארגען-פארשטעל נגען 12 בייטאג.

היינט פרעכטיגע פרעמיערע! פון היינט אן דער גרעסטער שלאגער. איך וואלט געוואלט נאכאמאל ליבען (Liebeskomando)
„קאמענדא פון די הערצער"
שאמפאנער קאמעדיע מוזיק פון Robert Szolz – די רייצענדע Dolly Haas דער שעהנער Gustaw Froelich אלס אולאנער פארוטשניק.
רעזשיסירט דורך Gez v. Bolvary אינסצעניזאציע: Roda-Roda די לידער ווערען אויסגעפיהרט אין דער דייטשער שפראך
אויסערן פראגראם: לאנד-אקטואליטעטען און וואכען-קלאנג-זשורנאל. פאספארטוס און פרייקארטען אונגילטיג ביז'ן אפרופען.

LUNA
היינט גרויסע פרעמיערע
ארציפילם, וואס בעשרייבט דעם גיהנום פון א געפאלענער פרוי א. נ.
„די בענעהרטע"
אין די הויפט-ראלען: Dorotha Mackail, Victor Varconi, Iwan Simpson, John Wray, Ralf Harold
אויסער'ן פראגראם: 1) לאנד-אקטואליטעטען, 2) קלאנג-צוגאבע פון „Fox" 3) קאנצערט פון קאליפארניער ארקעסטער
אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ., שבת און זונטאג– 12 א זייגער בייטאג. פאספארטוס און פרייקארטען אונבעדינגט אונגילטיג ביז'ן אפרופען.

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
קאפערניקא 16.
היינט און פאלגענדע טעג! גרויסער עקזאטישער פילם
„MARADU"
אין די הויפטראלען
CHARLES BICKFORD i Rose HOBART
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע און לאנד-אקטואליטעטען. שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג פריהמארגען-פארשטעלונגען.
אנהייב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער בייטאג. נעקסטער פראגראם: „די גרושה" מיט Norma Shaerer

ADRIA
1 גלובנא 1
אלע מוזען קומען זעהען דאס הערליכע בילד
George Sidney i Charlie Murray
אין פילם
פלייטע פון דער פירמע קאהן
הומאר! געלעכטער! אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

METRO
2 פשעיאזד 2
נאר פאר דערוואקסענע! צום ערשטען מאל אין לאדז!
פילם. אויף וועלכען גאנץ לאדז וואַרט!
די דאמע מיט'ן הינטעל
אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע
פאספארטוס און הנחה-בילעטען, א חוץ אמעליכע, אונגילטיג.

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
אנהויב 4 נ"מ, זונטאג און יום-טוב 2 נ"מ
פרייזן I–1.20, II–90 גר. III–45 גר. 1-טער סעאנס אלע פלעצער 45 גר.
היינט און פאלגענדע טעג! LILJANA HARVEY שאפט א נייע פילם-קרעאציע אין בילד א. נאמען
נידער מיט דער ליבע
אויסער'ן פראגראם: פילם אקטואליטעטען און קלאנג-וואכען-זשורנאל.
פאספארטוס און פרייקארטען אונבעדינגט אונגילטיג נעקסטער פראגראם: „דער לעגיאן פון דער גאס"

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאזנא 2/4.
היינט און פאלגענדע טעג גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם:
1) **די ליבע אויפ'ן שיידע-וועג**
אין דער הויפט-ראלע: OLGA CZECHOWA
אויסער'ן פראגראם: באמבע פון געלעכטער ערשטער דייטשער פארס.
אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 3 א זייגער נאכמיטאג, זונטאג און יום-טוב – 11 א זייגער פארמיטאג.
2) **TOM MIX** אין פילם „שטאלענע האנד" —
היינט און פאלגענדע טעג
נעקסטער פראגראם: די ליבע פון א באנדיט. דער זאל איז גוט בעהייצט און ווענטילירט.

LIRA
אלעקסאנדראווסקא 37
דירעקציע: הערשענבערג
היינט און פאלגענדע טעג
גרעסטער פוילישער שלאגער-פילם א. נ.
„נאד סיביר"
אין די הויפט-ראלען: די קעניגין פון פוילישען עקראן
Jadwiga Smosarska, Adam Brodzisz, Bogusław Samborski
אויסערדעם: אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען.
אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 1 בייטאג.

פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנאס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

SZANUJCIE BIELIZNĘ — pierzcie pierwszorzędnem MYDŁEM
„TRÓJKA"

לאקאלען

א מעבלירט שעהן צימער איבערצוגעבען, 11-טער ליסטאפאד 45 וו. 6.

עס איז איבערצוגעבען א גאלאנטעריע-געוועלב לימאנאווסקיעגא 40, צו ערפאהרען אויפ'ן ארט.

עס איז פון דאפארט איבערצוגעבען א פראנ-מאווע צימער מיט א ספעציעלען איינגאנג פאר א יונגערמאן צו שלאפען ווי אויך מיט בעדינונג, פיעטריקאווער 92, פראנט, וואוינונג א5.

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 פרויליינס מיט בעקוועמליכקייט אויף ווסכאדניא (פילסודסקיעגא) 25 ביי פאמעראנץ.

אכטונג, פאפיר-בראנזשע! איך וויל אוועק-געבען א צימער ביי א פאפיר-לאדען, געאייננעט אויף א בוכבינדעריי, סערוועטען-מאכער, דרוקער אדער עהנליכע בראנזשע. צו ערפאהרען קאמיענא 18 פראנט, פארטער, ביים שטיקער.

צו פערדינגען דירעקט פון ווירט א שטוב מיט א קיך און איינצעלנע שטובען מיט אלע בעקוועמ-ליכקייטען. צו ערפאהרען וואלטשאנסקא 67 ביים ווירט.

Bez odstępnego! mieszkania, sklepy, lokale handlowe, biurowe i fabryczne, pokoje umeblowane, z klatki schodowej, poleca „Lokumpol", Piotrkowska 55. 7089

צו פערדינגען 3 קעלערס, 2 איינגענג, און 2 שטיבען מיט 1 קיך אלטע מארק 6.

צו פערמיטען א גרויס פראנטאווע געוועלב מיט א וויסטאווע, ביי יאנקעל פרענקעל לאגעוו-ניצקע נומער 8.

אנ'ארט צו שלאפען פאר מיידלעך, זגערזשער 30א. וואוינונג 24.

צו פערדינגען 2 שאפעס און 2 קעלערס אויף 5 זגערזשער 38. צו ערפאהרען ביים זשאנדצע גאלד-בערג, אויפ'ן ארט.

איינציגע בעסערע יונגעלייט ווענטש'ן מעדלעך קענען בעקומען לאזשי ביי א שטענדיגע פאמיליע א בעזונדער צימער, זאוואדזקא 18, וו. 21.

א האלב געוועלב פארן בלויזען דיר'ה-געלד אויף גא-לאנטעריע, סוויטערס און עהנליכע ארטיקלען צו פערדינגען פלאץ וואלנאשטשי 9 רוג נאוואמיע-סקא אין היסען-געשעפט.

איבערצוגעבען א פאבריקס-לאקאל 3 פענסטער מיט מאטאר, און טראנסמיסיע אדער אהן, געז-אייגנעט אויף עפעס אנדערש. צו ערפאהרען ג. קאפלאוויטש, פאמארסקא 44.

אנ'ארט צו שלאפען פאר א יונגערמאן פאלוד-ניאווא 20, וו. 72 אין 2-טען הויף לינקס איינגאנג.

מוזיקאל ארבייט

א טאפעציר-געזעלען זוכט ארבייט. עס קען אויך זיין אויף דער פראווינץ. צו ערפאהרען ביי קופערמינץ זשגאוויסקא 25.

פערשיידענעס

וויכטיג פאר קירזשנער-מייסטער. צו בעקומען האלץ-פעלים צו מופעס די בייסטע מאטען ביים מעכאנישען פארם-מאכער פאדזשעשנא 6.

40.000 דאלאר קען יעדער געווינען גאר פאר 3 זל. צו ערפאהרען פאלודניאווא 20, וו. 21.

איך נעהם אן פערשידענע שטריקער-ארבייט ווי רעקלעך פוילסטען צו הענטשקעס שקארפעטען אויף 7-8-10 מאשינען, אל. 1 מאי 41, וו. 12.

איך איבערמאך און רעפאריר אלערליי סוועטער אויסארבייטונגען, זאכאדניא 19, וו. 6 פון 11 פריה ביז 7 אווענד.

אכטונג. די בעסטע און געשמאקסטע כשר'ע מיטאגען ביליגער ווי איבעראל גיט ארויס די בעוואוסטער היגיענישער רעסטאראן פון הערמאן לעווינסקי, פילסודסקיעגא 39 פר. 2 שט.

קויף און פערקויף

א מאהאגאן עס-צימער, א לאמפ, א דיוואן, א קוכען-קרעדענס, געלעגענהייטליך צו פערקויפען, פיעטריקאווער 117, וו. 45.

א גוטע קירזשנער-מאשין ביליג צו פערקויפען ביי שטיינבערג, פראנציסקאנער 39.

א האנד-מאנגעל אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען, צו ערפאהרען זשעלאזנא 28 אין דער מאנגעל.

א קאראקול-מאנטעל געלעגענהייטליך צו פער-קויפען, ציגעל-גאס 4, וו. 20.

איך זוך צו קויפען א ראה-מאשין פון וואסאלין א געניצטע. אפערטען אונטער „ראה-מאשין" אין אדמיניסטראציע.

צו פערקויפען אדער פערמיטען א כאלוועד-פאבריק און א וואפלאניע מיט פעלים. אפערטען אונטער „א. ב."

פריוואט פאסטנס

עס ווערט געזוכט רעפעריקעס אין דער סוועטער-פאבריק פיעטריקאווער 110, וו. 10.

ס'ווערט געזוכט א לערן-יונגעל צו א טאמבו-רירער. ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

אין דער ליגי-אנשטאלט פון א. בארובקא, פיעטריקאווער 25, ווערט געזוכט אנ'איינלייגע.

א קוואליפיצירטע אויסנעהערין צו טריקא-וועש, רעפארמען, ווי אויך א לערן-מיידעל קענען זיך מעלדען מרדכי גבאיס גאס 14, ביי מ. ליכטענ-שטיין.

א קוואליפיצירטע האנד-שפולערין קען זיך מעלדען ביי אלאווסקי, וואלבארסקא 39 אין הויף רעכטע אפיציע, 2-טער איינגאנג 3-טער שטאק.

וואוינונגען געשעפטס-און פאבריקס-לאקאלען פער-מיטעלט דאס רעעלסטע Biuro „Larus" Łódź, Śródmiejska 7 tel. 151-77

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.